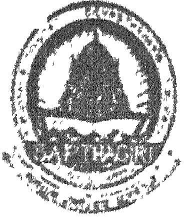
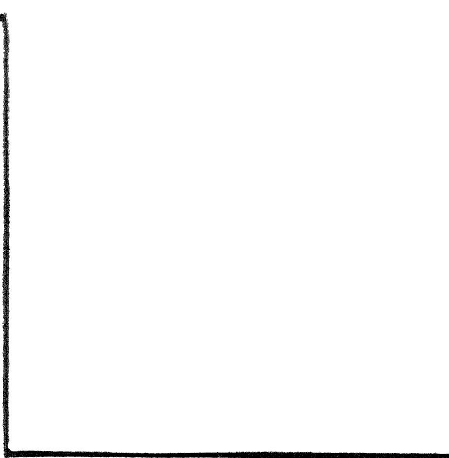

సప్తగిరి

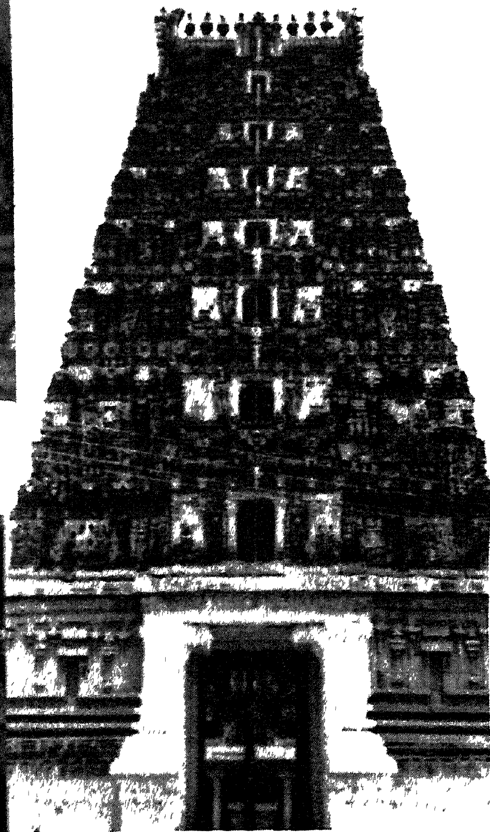
ఏప్రిల్ 1983

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల సచిత్ర మాసపత్రిక

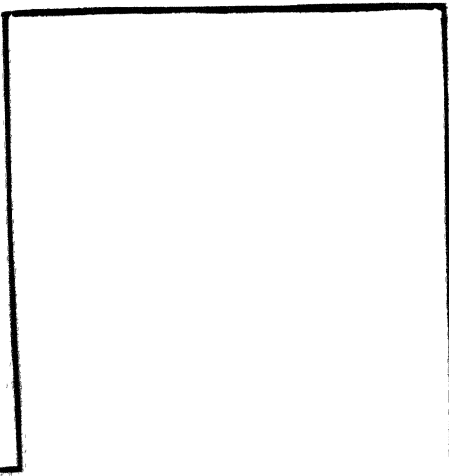

BRAHMOTSAVAM AT NARAYANAVANAM FROM 24-4-'83 TO 1-5-'83.

శరణు శరణు విభీషణవరదా

శరధి బంధన రామ సర్వగుణస్తోమ

మారీచ సుబాహు మదమర్దన తాటకాహర

క్రూరేంద్ర జిత్తు తలగుండు గండా

దారుణ కుంభకర్ణ దనుజ శిరచ్ఛేదక

వీరప్రతాప రామ విజయాభిరామ॥

వాలి 'నిగ్రహ సుగ్రీవరాజ్యస్థాపక

లాలిత వానరబల లంకాపహార

పాలిత సవనాహల్య పాపవిమోచక

పౌలస్త్య హరణ రామ బహు దివ్యనామ॥

శంకరచాప భంజక జానకీ మనోహర

పంకజాక్ష సాకేత పట్టణాధీశ

అంకిత బిరుద శ్రీవేంకటాద్రినివాస

ఓంకారరూప రామ ఉరుసత్యకామ॥

(తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులవారి రామావతార వైభవ వర్ణన.)

మీ మాట

ముఖచిత్రం

ఫిబ్రవరి సంచిక ముఖచిత్రం శివ పార్వతులు ఆకర్షణీయంగావుంది. కాని పార్వతీదేవి చిత్రీకరణలో చిత్రకారుడు కొంచెం శ్రద్ధ చూపించివుంటే ఇంకా చాలా బాగావుండేది.

బాలప్రబోధం శీర్షికలోని 'పావలం' గేయం చాలా బాగుంది. ఇలాంటి మంచి పాటలని ప్రతినెలా ప్రచురిస్తే విద్యార్థులకు ఉపయోగకరంగా వుంటాయి. ఆ గేయాన్ని నేను పురాణప్రబోధ పరీక్షల విద్యార్థులకు నేర్పుతున్నాను. నాలాగే ఇతర ఉపాధ్యాయులుకూడా ఆ పాటను తమ విద్యార్థులకు నేర్పుతారని ఆశిస్తున్నాను.

కె. వీరభద్రరావు. — ఈతముక్కల.

ఫిబ్రవరి సంచిక అత్యంత ఆకర్షణీయంగా వుంది. 'రుద్రాక్షలు' 'విభూతిధారణ' వ్యాసాలు విజ్ఞానదాయకంగా వున్నాయి. గత రెండుమాసాలుగా 'సప్తగిరి' ప్రచురణలో ప్రత్యేకత కనిపిస్తూ మమ్మల్ని ఆకట్టుకొంటున్నది.

ఎం. సత్యనారాయణశర్మ. — తరిగొండ.

బొమ్మల సీరియల్

ప్రసిద్ధ పురాణగాథలను బొమ్మలతో ప్రచురించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

ఎం. శివరామకృష్ణగాయత్రి. — హైదరాబాద్.

గృహలక్ష్మి

గృహలక్ష్మి శీర్షికక్రింద మీరు ప్రచురించిన శ్రీమతి జయలక్ష్మి రచన 'ఉత్తమ ఇల్లాలు' బాగుంది. అయితే మహాభారత శాంతిపర్వం ఆధారంగా అని రచనచివర అచ్చువేశారు. ఇది శాంతి పర్వంలోనిది కాదు. అరణ్యపర్వంలో మార్కండేయ మహాముని ధర్మరాజుకు చేసిన ఉపదేశంలోని కథ ఇది.

బాలప్రబోధం

జనవరి సంచికలోని 'జనాబాయి' కథ మాకెంతో నచ్చింది. రచయిత డా॥ మల్లీప్రియ నాగరాజుగారికి మా అభినందనలు. ఇటువంటి మంచికథలను ఇతోధికంగా సప్తగిరిలో ప్రచురింపప్రార్థన.

కస్తూరి వెంకటసత్యసుబ్రహ్మణ్యం. —అమలాపురం.

ఫిబ్రవరి బాలప్రబోధంలోని చిదంబర యాత్ర చాలా బాగుంది. హరిజనులపై న్యూనతా భావాలు అలుముకున్న ఈ కాలంలో బాలుర మనస్సుకు హత్తుకునేట్లు వ్రాసిన ఈ కథ సమాజానికి కనువిప్పు. ఈనాటి సమాజానికి ఇలాంటి కథలు ఎంతో స్ఫూర్తి నిస్తాయి. రచయిత శ్రీ ఎం. శివ శంకరశాస్త్రికి కృతజ్ఞతలు.

వి. రాధాకృష్ణమూర్తి, —శ్రీవ్యాసాశ్రమం, ఏర్పేడు.

ఆలస్యం

సప్తగిరిలో ప్రచురించే వేదాంత విషయాలు చాల సంతృప్తికరంగా వున్నప్పటికీ పత్రిక సకాలంలో రాని కారణంగా నిరాశా నిస్పృహ చెందవలసివస్తోంది.

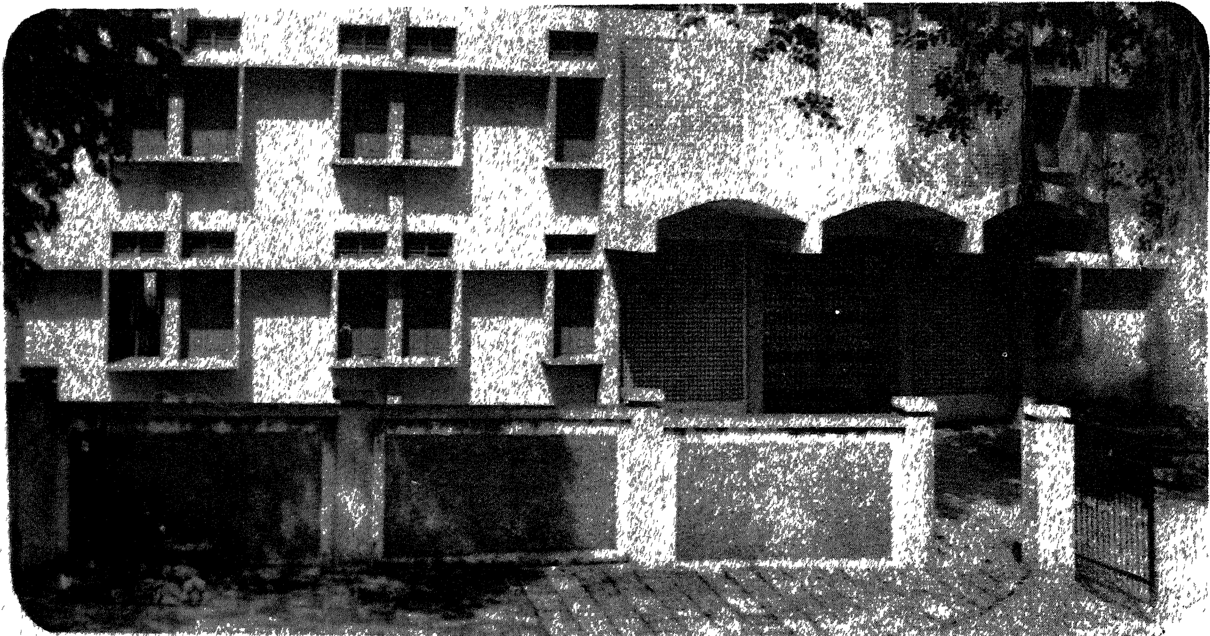
వి. రామమోహనరావు, — విజయవాడ.

సప్తగిరి పత్రిక సరిగా అందడంలేదు. ఈ నెల పత్రిక వచ్చేనెల చేరుతోంది. ప్రతి నెలా 10 తేదిలోగా పత్రికను పంపిస్తే మీ సొమ్మేంపోతుంది? ఇదేనా మీ దైవభక్తి?

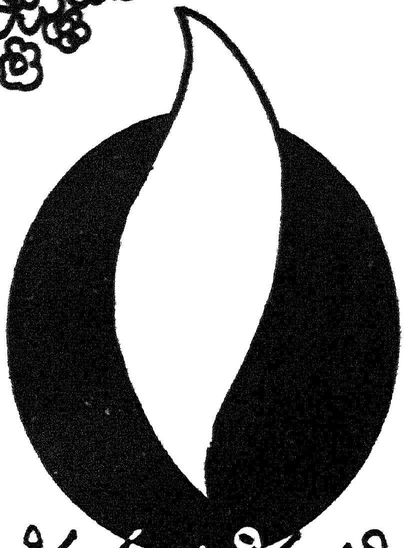
డి. శ్యామసుందరరెడ్డి, — బందోపల్లె.

*

వికలాంగుల సకల కళాకేంద్రం !

రుధిరోద్గారి ఉగాది శుభోదయాన ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ ఎన్. టి. రామారావుగారిచేత ప్రారంభోత్సవం జరుపుకొన్న శ్రీ వేంకటేశ్వర వికలాంగుల శిక్షణకేంద్రం. 12 లక్షల వ్యయంతో నిర్మాణమైన ఈ కేంద్రంలో ప్రతి ఏటా 6 లక్షల వ్యయంతో 100 మంది వికలాంగులకు జీవనోపాధి వృత్తుల్ని నేర్పేందుకు టి. టి. డి. సంకల్పించింది.

సప్తగిరి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాస పత్రిక...

గౌరవసంపాదకులు.

శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి,
ఐ. ఏ. ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి.

ప్రచురణకర్త - సంపాదకుడు:

కాట్రపాటి సుబ్బారావు,
ఎమ్. ఏ.

ఉపసంపాదకుడు:

తిరుమూరు సుధాకర్ రెడ్డి,
ఎమ్. ఏ. బి. ఇడి.

ముద్రాపకుడు:

ఎమ్. విజయకుమార్ రెడ్డి.

విడిప్రతి-రు. 1-00

సం॥ చందా-రు. 12-00

ప్రతులకు:

వెల్ ఫేర్ ఆఫీసర్,
టి. టి. డి., తిరుపతి

ఈ సంచికలో....

ఏప్రిల్ 1983

సంపుటి 13 సంచిక 11

ముఖచిత్రం: నవనైవేద్యం

చివరిఅట్ట: ఉగాది శుభాకాంక్షలు శ్రీ మారేమండ శ్రీనివాసరావు (శ్రీశైలం)

సంపాదకీయం

* * *

దుందుభి నిజంగా పేరు సార్థకం చేసుకున్నది. ఈ సంవత్సరంలో జరిగిన అనేక సంఘటనలు ఒక్కొక్కటీ ఒక్కొక్క వాదంగా వినూత్న వ్యాఖ్యానంతో వివరించాయి. సమాజంలోని నీరసం అశక్తతగా పరిగణించరాదని, సామాజిక రాజకీయ విజ్ఞానంలో అదొక తంత్రమని, తమతలచినప్పుడు ఎదురుదెబ్బ కొట్టగల సంఘటిత శక్తి సామర్థ్యాలు సమాజంలో నిగూఢంగా వున్నాయని, సమయం చూచి సవ్యసాచిత్వం నెరపగల 'నరశక్తి' సమాజానిదని, ఈ భారతంలో నరనారాయణసేవ సమానగౌరవ భావాలతో నెరప వలసివున్నదని, అప్పుడే నరుడు నారాయణ సన్నిహితుడౌతాడని, జనంవేరు మనంవేరు అనుకున్నవారు వేరుగానే వుండక తప్పదని ఇలా ఎన్నో అర్థాలు అనాదిగా విన్పిస్తున్నవే ఐనా ఈనాడు మారుమ్రోగాయి.

ఒక భక్తునికోసం స్వామి వైకుంఠాన్నే వదలి పరుగెత్తారని, ఒక భక్తురాలికోసం పిండి విసిరారని, ఒక అత్తచేత వాతలు కూడా అనుభవించారని, ఒక భక్తురాలు ముడిచి ఇచ్చిన పూలను ముసిముసి నవ్వులతో స్వీకరించారని, ఒక భక్తునిచే 'అంత్యజుని' మోయించారని, దర్శనంకోసం తపించే మరో భక్తునికోసం తన వాహనాన్నే పక్కకు తప్పించి దర్శనం ఇచ్చారనీ మన వాఙ్మయమంతా భగవానుని భక్తత్రాణపరాయణత వక్కాణిస్తున్నపుడు నారాయణ ప్రసాదం నరులందరికీ లభించాలన్న ఒక ఆలోచన కల్గటం ఆశ్చర్యం కాదేమో! మరి పారమాత్మిక దృష్టికి 'పరమార్థ' దృష్టికి కొంత భేదం తప్పదని కొందరి భావన. వికలాంగుల సేవకు ఏర్పడుతున్న విశిష్టప్రక్రియ దుందుభి సందేశం. ఆర్తులపాలిటి ఆశావాదం.

క్రొత్తవింతలతోపాటు, పాతభావాలలో క్రొత్తకదలికలు కన్పిస్తున్నాయి. కాలగతికి చాలా అనుగతికంగా వుండే సంఘటనలివి. నిత్యనూతనత్వాన్ని అన్వేషించే కాలంలో నిలకడ దేనికీ వుండదనేదే దుందుభి నూతనారావం. పాతవాదం వెనక్కుపోయి క్రొత్తరావం కాస్తకాస్త దగ్గరౌతోంది.

ఈ వచ్చేది 'రుధిరోద్గారి.' అర్థాన్ని ఊహించలేనంత భయంకరమైనది. నిజానికి భయపడవలసింది లేదేమో. అధికార, వర్గ, వర్ణ, ధర్మ, భాషా వ్యత్యాసాలు ఆధారంగా మనల్ని మనమే హింసించుకోవటంతో ఈ సమాజానికి రుధిరోద్గారం చాలాకాలంగా జరుగుతునేవున్నది. మన అశేష మేధాసంపత్తి రణరహిత మారణానికి మాత్రమే ఉపయోగపడుతున్నది. అయితే సహన, సమతా, సహజీవన భావాలు జీవన త్రివేణియై అంతర్వాహినిగా ప్రవహిస్తూ అమృత స్యందినులు కావటంవల్ల ఆ ఉద్గారం అణగి సమాజం మళ్ళీ ఉపశమనాన్ని పొందుతున్నది. దుర్భర జీవనాన్ని కల్పించగల శక్తి మాత్రం ఈ సంవత్సరానికి లేదని చెప్పవచ్చు శిశిరం తరువాత వసంతం వచ్చినట్లే ఈ వర్షచక్రంలో రుధిరోద్గారి, రక్తాక్షి, క్రోధన, అక్షయలు ఉత్తరోత్తర సౌమ్యస్వరూపాలని, ప్రభవతో మాతృచక్ర ప్రభవం జరుగుతుందని సూచనగా కన్పిస్తున్నది. విశ్వచలనంలోని ఆవృత్తిని సార్థక శబ్దాలతో నిరూపించగలిగిన మహామహుల ప్రజ్ఞావిశేషాలకు మనం తలవంచవలసిందే.

కాలవిశేషాన్ని చెప్పుకోవటానికి తప్ప నిజానికింతటి విశ్లేషణ అనవసరం. మన బ్రతుకులు గ్రహగతులతో దానాలతో, ముడిపడివున్నా వాటి గతులు కలియుగదైవం శ్రీ వేంకటేశ్వరుని అనుమతికి లోబడక తప్పదు. కనుక మనకు ముప్పులేదు. అదే మన ముఖచిత్రం.

" మధువాతా ఋతాయతే
మధుక్షరంతి సింధవః
మాధ్వీర్నస్సన్త్వోషధీః

– శ్రీ సుచంద్ర

షడ్రుతువులలో వసంతఋతువు సర్వ జనానంద సంధాయి. ఆహ్లాద మయమైన ప్రాకృతిక వాతావరణంలో తెలుగువారి తొలిపండగ అయిన సంవత్సరాది మహి కాధ్యాత్మికానందాలను తలమున్కలుగా అందిస్తూవస్తుంది. ఈ ఆనంద సమయం లోనే అలనాటి ఆంధ్రభోజుడు శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు వసంతోత్సవాలు నిర్వహించి, కవిపండిత సత్కారాలుచేసి, ఆంధ్రభాషా యోషను పూజాప్రసూనాలతో అర్చించాడు.

తరతరాల మన తెలుగు సాహిత్యంలో వసంతాన్ని శ్రుతిమధురంగా వర్ణించని కవి "నభూతోనభవిష్యతి". "వసంతకాలే సంప్రాప్తకాకః కాకః పికః పికః" అన్న ట్లుగా అప్పటి వరకు స్తబ్దంగావున్న కవి వర్యులు సైతం వసంతశోభను వర్ణించాల్సి వచ్చేసరికి శృంగార వీరరసావతారులే అవు తారు. ఆంధ్ర సాహిత్యానికే మణిమకుటం అనదగిన ప్రబంధయుగంలో ఈ వసం తర్తువర్ణనలు తక్కిన పూర్వానంతర కావ్యాల వర్ణనకన్న మిన్నగ రసజ్ఞుల నలరించాయి.

ప్రప్రథమాంధ్రప్రబంధనిర్మాత అయిన అల్లసాని వారి అల్లిక జిగిబిగిలో వసంతశోభ అత్యంతశ్రమాసుభగంగా అలరింది. వసంతరాజు మంచిసుళ్లు దిరిగిన మలయానిలాశ్వాన్నధిరోహించి వచ్చిన తరుణంలో, తుమ్మెదల బారులే ఆ గుఱ్ఱపు కళ్ళాలుగ, లవవీదళాలలతలే ఆభరణాలుగ గోచరిస్తున్నాయట. కాలాన్ననుసరించి మన్మథుడు శృంగార దండయాత్రకు బయ ల్దేరి యువతీయువకుల చిత్తభ్రమ కలి గించే లక్షణాన్ని వసంతరాజుకే అన్వ యించి, అతనినే అనంగదేవుసిగా ఆరో పించిన అల్లసానివారి మనుచరిత్ర మనో హర వర్ణనా ప్రతీక.

సంగీతసాహిత్యకళానిధిగా ప్రశస్తి వహించిన రామరాజభూషణుడుకూడ వసు చరిత్రలో, "లలనాజనాపాంగవలనా వసద సంగతులనాభికాసంగదోః ప్రసంగ" అన్నట్టి హిందోళరాగాలాపన కనువైన ప్రఖ్యాత పద్యంలో వసంతర్తువర్ణనచేయటం అతని సమయజ్ఞతకు చిహ్నం. మంచువల్ల కళదప్పినతామరలచూసి సూర్యుడుకోపంతో మంచుపై దాడిరాగా అది ఉత్తర దిక్కుకు పారిపోగా సూర్యుడు దానిని వెంబడించా డని చెబుతూ ఉత్తరాయనం ప్రారంభ మైనదన్న విషయాన్ని చమత్కరించాడు. అంతేగాక చైత్రమాస వసంతోత్సవాల వర్ణన విస్తారంగా చేశాడు.

రాఘవపాండవీయద్వ్యర్థికావ్యంలో పింగళి సూరన వసంతర్తుశోభను ప్రౌఢ శైలిలో అభివర్ణించాడు.

"అంత వసంత మొప్పెచరమా
గ్రిమభాగ చరాళిరత్తసా
మంత మనంత జాలక
సమంజస రంజిత కుంజకుంజరో
ధ్వాంత నితాంతసాంద్ర మధుదాన
విజృంభిత చంచరీక్వనా
త్యంతనిరంతరీకృత దిగంత
మతాంతలతాంత కుంతమై"

భావసంపదకన్న మాధురీగుణ సమేత మైన భాషాసౌష్ఠవానికీపద్యం ప్రతీకగా వుండి ప్రాచీనభక్తకవి పోతనగారి యొర వడిని స్మరణకు తెస్తున్నది.

ప్రబంధ కవులందరికన్న మిన్నగ ఊహా శాలీనతను ప్రదర్శించిన మహాభాగుడు సాక్షాత్తు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలేనని చెప్పాలి. ఆయన గావించిన వసంతవర్ణనలోని ఉత్ప్రేక్షా సౌందర్యమిది. "అరుణవర్ణంలో వున్న మోదుగమొగ్గ అప్పుడే పుట్టిన మన్మథ శిశువుబొడ్డుకోయడానికి వసంతర్తువు దానిచేతిలోవున్న లవిత్రంగావున్నది." మోదుగ మొగ్గకొనవంగి ఆకారంలో కొడ వలిలాగవుండటం ఈ వర్ణనసెంతో సాభిప్రా యంచేస్తున్నది. ప్రకృతిలోని స్త్రీ పురుషు లకు మన్మథ భావోదయమైనదన్న సూచ నను ఎంతో మృదువుగా చెప్పాడు ఆంధ్ర భోజుడు.

యతిని సైతం విటుని చేయజాలిన మరొక సహజకవి సంకుసాలనృసింహకవి గావించిన వసంతవర్ణన యిలావున్నది. మన్మథుడు అట్టహాసంగా విల్లు మ్రోగించు కొనివస్తుంటే, విరహుల నిట్టూర్పులు దట్టమై నాయి. కోకిలల, చిలుకల వుల్లాసం పెరి గింది. పూచిన ప్రతి పూవూ మదనబాణం లాగేవుండి, వీచిన ప్రతిగాలీ మలయానిలమే అయి చూచిన ప్రతి స్త్రీ మదచుంబి తార్థంగావున్నది. మన్మథుని బాణాగ్ని వల్ల గ్రీష్మంగా, పూలతేనెలప్రవాహంవల్ల వర్షర్తువులా, రసికజనమనస్తత్వం వల్ల శరత్తుగా త్రికాలాలమేళనం ఆ వసంతో త్సవం" అని ఎంతో భావగర్భితంగాచేసి, పైన తెల్పిన తన ప్రశస్తిని నిలబెట్టు కున్నాడు కవికర్ణరసాయన శాస్త్రజ్ఞుడు.

హంస వింశతి కావ్యంలో, వనలక్ష్మికీ, వసంతుడికీ పెళ్ళి జరుగుతున్నట్లు, చెట్లూ, లతలూ అనే స్త్రీ పురుషులు ఒకరిపై ఒకరు బుక్కాయి చల్లుకొంటున్నట్లుగా పువ్వొళ్లు నిండాయని అయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యుడు అభినవ లీలావిలాసంతో వసం తాన్ని అభివర్ణించాడు. [43 వ పేజీలో]

శ్రీమద్భగవద్గీత

మొదటి అధ్యాయం

అర్జునవిషాదయోగం

ధృతరాష్ట్ర ఉవాచ:

ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః।
మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ॥

ధృతరాష్ట్రుడు: సంజయా! ధర్మానికి నిలయమైన కురుక్షేత్రంలో యుద్ధసన్నద్ధులై నిలిచిన నా వాళ్లూ, పాండవులూ ఏం చేశారు?

సంజయ ఉవాచ:

దృష్ట్వా తు పాండవానీకం వ్యూఢం దుర్యోధన స్తదా।
ఆచార్య ముపసంగమ్య రాజా వచన మబ్రవీత్॥

సంజయుడు: యుద్ధానికి సంసిద్ధులైవున్న పాండవ సైన్యాలను చూసి, దుర్యోధనుడు ద్రోణాచార్యుల దగ్గరకు వెళ్లి ఇలా అన్నాడు.

జాతిమతాలకు అతీతమైన విశాల దృక్పథంతో మానవాళికి కర్తవ్యోపదేశం చేసే మహత్తర అనుష్ఠాన వేదాంత గ్రంథం భగవద్గీత. ఆర్షధర్మప్రచార కృషిలో భాగంగా తి. తి. దే. ప్రచురించిన భగవద్గీతా గ్రంథాలు అత్యంత ప్రజాదరణ పొందాయి. వాటిలో ఒకటైన శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణ మూర్తిగారి గీతానువాదాన్ని ధారావాహికంగా ప్రచురిస్తున్నాము. సం॥

పశ్యైతాం పాండుపుత్రాణాం ఆచార్య మహతీం చమూమ్।
వ్యూఢాం ద్రుపదపుత్రేణ తవ శిష్యేణ ధీమతా॥

ఆచార్యా! మీ శిష్యుడూ, ధీమంతుడూ అయిన ధృష్టద్యుమ్నుడు వ్యూహం పన్నిన పాండవుల మహాసైన్యాన్ని చూడండి.

అత్ర శూరా మహేష్వాసాః, భీమార్జునసమా యుధి।
యుయుధానో విరాటశ్చ ద్రుపద శ్చమహారథః॥

ధృష్టకేతు శ్చేకితానః కాశీరాజ శ్చ వీర్యవాన్।
పురుజిత్కుంతిభోజశ్చ శైబ్యశ్చ నరపుఙ్గవః॥

యుధామన్యుశ్చ విక్రాన్తః ఉత్తమౌజాశ్చ వీర్యవాన్।
సౌభద్రో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వ ఏవ మహారథాః॥

ఈ పాండవులసైన్యంలో ధైర్య సాహసవంతులూ, అస్త్ర విద్యానిపుణులూ, శౌర్యంలో భీమార్జున సమానులూ వున్నారు. సాత్యకి, విరాటుడు, ద్రుపదుడు, ధృష్టకేతువు, చేకితానుడు, కాశీరాజు, పురుజిత్తు, కుంతిభోజుడు, శైబ్యుడు, యుధామన్యుడు, ఉత్తమౌజుడు, అభిమన్యుడు, ఉపపాండవులు కూడా వున్నారు. వీళ్లంతా మహారథులే.

అస్మాకం తు విశిష్టా యే తాన్నిబోధ ద్విజోత్తమ।
నాయకా మమ సైన్యస్య సంజ్ఞార్థం తాన్ బ్రవీమి తే॥

బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇక మన సైన్యంలోవున్న నాయకులూ, సుప్రసిద్ధులూ అయిన వాళ్ల గురించి కూడా చెబుతాను.

భవాన్ భీష్మశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ సమితిఞ్జయః।
అశ్వత్థామా వికర్ణ శ్చ సౌమదత్తి స్తథైవ చ॥

అన్యే చ బహవశ్శూరాః మదర్థే త్యక్తజీవితాః।
నానాశస్త్ర ప్రహరణా: సర్వే యుద్ధవిశారదాః॥

మీరు, భీష్ముడు, కర్ణుడు, కృపాచార్యుడు, అశ్వత్థామ, వికర్ణుడు, సౌమదత్తి వున్నారు. ఇంకా ఎంతోమంది శూరా

గ్రేవరులూ. యుద్ధవిశారదులూ నా కోసం జీవితాల మీద ఆశ వదలి సిద్ధంగా వున్నారు.

అపర్యాప్తం తదస్మాకం బలం భీష్మాభిరక్షితమ్।
పర్యాప్తం త్విద మేతేషాం బలం భీమాభిరక్షితమ్॥

భీష్ముడు రక్షిస్తున్న మన సైన్యం అపరిమితం. భీముడి రక్షణలోవున్న పాండవ సైన్యం పరిమితం.

అయనేషు చ సర్వేషు యథాభాగ మవస్థితాః।
భీష్మమేవాభిరక్షంతు భవంత స్సర్వ ఏవ హి॥

అందువల్ల మీరంతా యుద్ధరంగంలో మీ మీ స్థానాలు వదలిపెట్టకుండా ఉండి భీష్ముణ్ణి కాపాడాలి.

తస్య సంజనయన్ హర్షం కురువృద్ధః పితామహః।
సింహనాదం నిన ద్యోచ్చైః శంఖం దధ్మౌ ప్రతాపవాన్॥

అలా అంటున్న దుర్యోధనుడికి సంతోషం కలిగిస్తూ కురువృద్ధుడైన భీష్ముడు సింహనాదంచేసి శంఖం పూరించాడు.

తత శ్శంఖాశ్చ భేర్యశ్చ పణవానకగోముఖాః।
సహసై వాభ్యహన్యంత స శబ్దస్తుములోఽభవత్॥

వెంటనే కౌరవవీరుల శంఖభేరీ ఢక్కామృదంగ గోముఖాది ధ్వనులతో దిక్కులన్నీ పిక్కటిల్లాయి.

తత శ్శ్వేతై ర్హయై ర్యుక్తే మహతి స్యందనే స్థితౌ।
మాధవః పాండవశ్చైవ దివ్యౌ శంఖౌ ప్రదధ్మతుః॥

అప్పుడు తెల్లగుర్రాలు కట్టిన మహారథం మీద కూర్చున్న కృష్ణార్జునులు కూడా తమ దివ్యశంఖాలు పూరించారు.

పాంచజన్యం హృషీకేశో దేవదత్తం ధనంజయః।
పౌండ్రం దధ్మౌ మహాశంఖం భీమకర్మా వృకోదరః॥

అనంతవిజయం రాజా కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః।
నకుల స్సహదేవశ్చ సుఘోష మణిపుష్పకౌ॥

కాశ్యశ్చ పరమేష్వాసః శిఖండీ చ మహారథః।
ధృష్టద్యుమ్నో విరాటశ్చ సాత్యకి శ్చాపరాజితః॥

ద్రుపదో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వశః పృథివీపతే।
సౌభద్రశ్చ మహాబాహుః శంఖాన్ దధ్ముః పృథక్పృథక్॥

శ్రీకృష్ణుడు పాంచజన్యం, అర్జునుడు దేవదత్తం, భీముడు పౌండ్రకం ఊదారు. ధర్మరాజు అనంతవిజయం, నకుల సహదేవులు సుఘోష మణి పుష్పకాలు పూరించారు. కాశీరాజు, శిఖండి, దృష్టద్యుమ్నుడు, విరాటుడు, సాత్యకి, ద్రుపదుడు, ఉపపాండవులు, అభిమన్యుడు తమతమ శంఖాలు అన్నివైపులా ఊదారు.

స ఘోషో ధార్తరాష్ట్రాణాం హృదయాని వ్యదారయత్।
నభశ్చ పృథివీం చైవ తుములో వ్యనునాదయన్॥

ఆ శంఖధ్వనులు భూమి ఆకాశాలను దద్దరిల్లజేస్తూ కౌరవవీరుల హృదయాలను బద్దలు చేశాయి.

అథ వ్యవస్థితాన్ దృష్ట్వా ధార్తరాష్ట్రాన్ కపిధ్వజః।
ప్రవృత్తే శస్త్రసంపాతే ధనురుద్యమ్య పాండవః॥

హృషీకేశం తదా వాక్యం ఇద మాహ మహీపతే!

అర్జున ఉవాచ:

సేనయో రుభయో ర్మధ్యే రథం స్థాపయ మేఽచ్యుత!

కురురాజా! అప్పుడు అర్జునుడు యుద్ధసన్నద్ధులైన దుర్యోధనాదులను చూసి, గాండీవం ఎత్తిపట్టి శ్రీ కృష్ణుడితో "అచ్యుతా! రెండుసేనల మధ్య నా రథాన్ని నిలబెట్టు" అన్నాడు.

యావ దేతాన్ నిరీక్షేఽహం యోద్ధుకామా నవస్థితాన్!
కైర్మయా సహ యోద్ధవ్యం అస్మిన్ రణసముద్యమే॥

శ్రీ వైకుంఠ పెరుమాళ్ళ అభిషేకం, కుంభకోణ శిల్పం.
ఫోటో: కె. సీతారామరావు.

యోత్స్యమానానవేక్షేఽహం య ఏతేఽత్ర సమాగతాః।
ధార్తరాష్ట్రస్య దుర్బుద్ధేః యుద్ధే ప్రియచికీర్షవః॥

"కృష్ణా! ప్రతిపక్షులను చూడనీ. దుష్టుడైన దుర్యోధనుడికి సాయం చేయడానికి సమరరంగానికి వచ్చిన వాళ్ళందరినీ చూడాలనుకుంటున్నాను" అన్నాడు అర్జునుడు.

సంజయ ఉవాచ:

ఏవముక్తో హృషీకేశో గుడాకేశేన భారత।
సేనయోరుభయోర్మధ్యే స్థాపయిత్వా రథోత్తమమ్॥

భీష్మద్రోణప్రముఖతః సర్వేషాం చ మహీక్షితామ్
ఉవాచ పార్థ పశ్యైతాన్ సమవేతాన్ కురూనితి॥

సంజయుడు: ధృతరాష్ట్రా! అర్జునుడి మాటలు ఆలకించిన శ్రీకృష్ణుడు రెండు సేనల మధ్య భీష్మద్రోణాదులకు ఎదురుగా రథం ఆపి, అక్కడ చేరిన కౌరవ బలాన్ని అవలోకించమన్నాడు.

తత్రాపశ్యత్ స్థితాన్ పార్థః పితౄనథ పితామహాన్।
ఆచార్యాన్ మాతులాన్ భ్రాతౄన్ పుత్రాన్ పౌత్రాన్ సఖీం స్తథా॥

శ్వశురాన్ సుహృదశ్చైవ సేనయో రుభయో రపి।
తాన్ సమీక్ష్య స కౌన్తేయః సర్వాన్ బంధూనవస్థితాన్॥

కృపయా పరయాఽఽవిష్టో విషీదన్నిద మబ్రవీత్.

అప్పుడు అర్జునుడు ఉభయ సేనలలోనూ యుద్ధానికి సిద్ధంగావున్న తన తండ్రులనూ, తాతలను, గురువులను, మేనమామలను, సోదరులను, పుత్రులను; పౌత్రులనూ, మిత్రులనూ, బంధువులందరినీ చూశాడు. చూసి మిక్కిలి దయగలిగి దుఃఖిస్తూ విశేషకృపాంతరంగుడూ, విషాదవశుడు అయి ఇలా అన్నాడు.

అర్జున ఉవాచ:

దృష్ట్వేమం స్వజనం కృష్ణ యుయుత్సుం సముపస్థితమ్॥

సీదంతి మమ గాత్రాణి ముఖం చ పరిశుష్యతి।
వేపథుశ్చ శరీరే మే రోమహర్షశ్చ జాయతే॥

గాండీవం స్రంసతే హస్తాత్ త్వక్చైవ పరిదహ్యతే।
న చ శక్నోమ్యవస్థాతుం భ్రమతీవ చ మే మనః॥

కృష్ణా! యుద్ధాసక్తులై ఎదురుగావున్న చుట్టాలను చూడగానే నా అవయవాలు తడబడుతున్నాయి. నోరు ఎండిపోతున్నది. శరీరమంతా గగుర్పాటుతో కంపిస్తున్నది. గాండీవం చేతిలోంచి జారిపోతున్నది. దేహం మండుతున్నది. నిలబడడానికికూడా శక్తిలేదు. నా మనస్సు తల్లడిల్లుతున్నది.

నిమిత్తాని చ పశ్యామి విపరీతాని కేశవ।
న చ శ్రేయోఽనుపశ్యామి హత్వా స్వజన మాహవే॥

కేశవా! దుశ్శకునాలు కానవస్తున్నాయి. యుద్ధంలో బంధువులను చంపడంవల్ల కలిగే మేలు ఏమీ గోచరించడం లేదు.

న కాంక్షే విజయం కృష్ణ! న చ రాజ్యం సుఖాని చ।
కిం నో రాజ్యేన గోవింద! కిం భోగైర్జీవితేన వా?॥

కృష్ణా! యుద్ధవిజయం మీద, రాజ్యసుఖాలమీద నాకు ఆసక్తిలేదు. రాజ్యభోగాలతో కూడిన జీవితంవల్ల ప్రయోజనం ఏమీ లేదు.

యేషా మర్థే కాంక్షితం నో రాజ్యం భోగాస్సుఖాని చ।
త ఇమేఽవస్థితా యుద్ధే ప్రాణాం స్త్యక్త్వా ధనాని చ॥

ఆచార్యాః పితరః పుత్రాః తథైవ చ పితామహాః।
మాతులాశ్శ్వశురాః పౌత్రాః స్యాలాస్సంబంధిన స్తథా॥

ఎవరికోసం రాజ్యం, భోగం, సుఖం కోరుతున్నామో వాళ్ళంతా–గురువులు, తండ్రులు, కుమారులు, తాతలు, మేనమామలు, మామలు, మనుమలు, బావమరదులు, ఇతర బంధువులూ–ధనప్రాణాల మీద ఆశవదలి ఈ రణరంగంలోనే వున్నారు.

ఏతా న్న హంతు మిచ్ఛామి ఘ్నతోఽపి మధుసూదన।
అపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిం ను మహీకృతే॥

మధుసూదనా! వాళ్లు నన్ను చంపితే చంపనీ. ముల్లోకాలనూ ఏలే అవకాశం కలిగినా నేను మాత్రం వాళ్లను వధించదలచుకోలేదు. అలాంటప్పుడు ఈ రాజ్యం కోసం వాళ్లను చంపుతానా!

నిహత్య ధార్తరాష్ట్రా న్నః కా ప్రీతి స్స్యా జ్జనార్దన?।
పాపమేవాశ్రయేదస్మాన్ హత్వైతా నాతతాయినః॥

దుర్యోధనాదులను సంహరించి మనం పొందే సంతోషమేమిటి? జనార్దనా! ఈ పాపాత్ములను చంపితే మనకూ పాపమే.

తస్మాన్నార్హా వయం హంతుం ధార్తరాష్ట్రాన్ స్వబాంధవాన్।
స్వజనం హి కథం హత్వా సుఖిన స్స్యామ మాధవ॥

బంధువులైన దుర్యోధనాదులను చంపడం మనకు మంచిదికాదు. మాధవా! స్వజనాన్ని వధించి ఎలా సుఖపడగలం?

(44వ పేజీలో)

ఉపనిషద్వాణి

శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి

ప్రశ్నోపనిషత్

తృతీయ ప్రశ్నము

(గతసంచిక తరువాయి)

9

తేజో హ వై ఉదాన స్తస్మాదుపశాంతతేజాః
పునర్భవ మింద్రియైర్మనసి సంపద్యమానైః.

తేజస్సే ఉదానం అనే ప్రాణం. ఇది తన శక్తిని లోపలకు తీసుకుంటే ప్రాణికి మృతి సంభవిస్తుంది. ఆ అవస్థలో ఇంద్రియాలన్నీ మనసులో చేరిపోతాయి. అప్పుడు మన స్సంకల్పం ప్రకారం తిరిగి పుట్టడం జరుగుతుంది.

(ప్రాణికి కళా కాంతీ పటుత్వం కలిగించేది ఉదానం అని భావం.)

10

యచ్చిత్తస్తే నైవ ప్రాణమాయాతి ప్రాణ స్తేజసా యుక్తః సహాత్మనా యథాసంకల్పితం లోకం నయతి.

జీవుడు యీ శరీరమునుంచి తర్లిపోయేటప్పుడు ఏలాటిఆలోచనతోపోయి ప్రాణాన్ని చేరుతాడో ఆ ప్రాణం ఉదానముతోకలిసి తన సంకల్పాన్ని అనుసరించి యీ లోకములో ఇంకొక శరీరాన్ని ప్రవేశించి పుట్టుతూ ఉంటాడు. ఇదే సంకల్ప శరీరం అంటే.

(యాంతే మతి స్సాగతిః- చివరిగడియలో అనుకున్నదే తరువాతి అనుభవానికి పునాది.)

11

య ఏవం విద్వాన్ ప్రాణం వేద న హాస్య ప్రజా హీయతేఽమృతో భవతి. తదేష శ్లోకః.

ప్రాణతత్త్వం తెలుసుకున్న బుద్ధిమంతుని వంశం కొరవడదు (నశించదు పైగా వంశాభివృద్ధి అవుతుంది). ప్రాణతత్త్వం తెలిసిన జ్ఞాని అమరుడౌతాడు. ఈ మాటకు చెప్పబోయే శ్లోకం ప్రమాణం.

12

ఉత్పత్తిమాయతిం స్థానం
విభుత్వం చైవ పంచధా,
అధ్యాత్మం చైవ ప్రాణస్య
విజ్ఞాయామృత మశ్నుతే
విజ్ఞాయామృత మశ్నుతే ..

ప్రాణం ఈశ్వరుని నుండి ఉద్భవించి అయిదు విభాగాలుగా మారి శరీరములో ఆయాస్థానాలలో ఉంటూ ఇంద్రియాలచే ఆయా పనులు చేయిస్తూఉండే యీ ప్రాణ తత్త్వాన్ని సరిగాతెలుసుకున్న బుద్ధిమంతుడు దేవత్వాన్ని పొందుతాడు.

ఇది తృతీయ ప్రశ్నము

చతుర్థ ప్రశ్నము

అథ హైనం సౌర్యాయణీ గార్గ్యః పప్రచ్ఛ
భగవన్ ! ఏతస్మిన్ పురుషే కాని స్వపంతి?
కాన్యస్మిన్ జాగ్రతి? కతర ఏష దేవ
స్స్వప్నాన్ పశ్యతి? కస్యైతత్సు ఖం భవతి?
కస్మిన్ను సర్వే సంప్రతిష్ఠితా భవంతీతి...

తరువాత గార్గ్యుడు అనే ముని పిప్పలాదుణ్ణి ఇలాగడిగాడు.

భగవన్, ఈ శరీరములో నిద్రించి ఉండేవి ఏవి? మేల్కొని ఉండేవి ఏవి? కలలు కనేది ఎవరు? సుఖం అనుభవించేది ఎవరు? అన్ని పదార్థాలూ ఎవనియందు సుస్థిరంగా ఉంటున్నవి?

2

తస్మై స హోవాచ యథా:
గార్గ్య! మరీచయోఽర్కస్యాస్తం గచ్ఛతః సర్వా
ఏతస్మిన్ తేజోమండల ఏకీభవంతి.
తాః పునఃపునరుదయతః ప్రచరంత్యేవం
హ వై తత్సర్వం పరే దేవే మన స్యేకీభవతి.
తేన తర్హ్యేష పురుషో న శృణోతి
న పశ్యతి. న జిఘ్రతి. న రసయతే
న స్పృశతే నాభివదతే. నాదత్తే నానందయతే.
న విసృజతే. నేయాయతే. స్వపితీ త్యాచక్షతే.

గార్గ్యుని ప్రశ్నలకు పిప్పలాదుడిలా సమాధానం చెప్పాడు.

గార్గ్యా ! సూర్యుడు అస్తమించగానే కిరణాలన్నీ ఆ తేజశ్చక్రములోనే లీనమై, ఉదయించగానే అవి వెలుపలకు వచ్చి వెలుగుతాయి. అలాగే జ్ఞానేంద్రియాలూ, కర్మేంద్రియాలున్నూ, అన్నిటికీ పైనచెప్పబడిన మనసునందు చేరిపోతాయి. అందే ఆ సమయములో మనస్సు తమోగుణంతో సంబంధం కలదై ఉంటుందని అర్థం. ఆ అవస్థలో పురుషుడు వినడు, కనడు, మూచూడడు (వాసనచూడడు), రుచిచూడడు, స్పృశించడు, మాటాడడు, చేతులతో దేనినీ తీసుకోలేడు, ఏ సుఖం అనుభవించలేడు, మలమూత్ర విసర్జన చెయ్యలేడు. అడుగు తీసి అడుగు వెయ్యలేడు.

ఈ అవస్థనే నిద్రిస్తున్నాడని చెప్పవలసి ఉంది. (తామసగుణ ప్రభావం అజ్ఞానం. అది నిద్రావస్థ. ఆ అవస్థలో ఏ ఇంద్రియాలూ పనిచెయ్యవు.)

3

ప్రాణాగ్నయ ఏవైతస్మిన్పురే జాగ్రతి
గార్హపత్యో హ వా ఏషోఽపానో వ్యానోఽ
న్వాహార్యపచనో యద్గార్హపత్యాత్ప్రణీయతే
ప్రణయనా దాహవనీయః ప్రాణః

ఈ శరీరమునందు మేల్కొని ఉండేవి ప్రాణములనే అగ్నులే. మూలాధారమునకు క్రిందనున్న ప్రాణం అపానం-అదే గార్హపత్యం అనే అగ్ని. దానినుంచి ఉత్పన్నమయేది 'వ్యానం'-అదే దక్షిణాగ్ని, ఆగార్హపత్యాగ్నినుంచి పై అంతశ్శరీర భాగానికి వ్యాపించేది ఆహవనీయం.

(అగ్ని వైదికకర్మలకు లౌకికకర్మలకున్ను ఉపయోగిస్తూ ఉంటుంది.

వైదిక సంప్రదాయం ప్రకారం గృహపతి (ఇంటిపెద్ద) అగ్ని కార్యం చెయ్యాలి. దానికి ప్రత్యేకించి ఇంటిలో ఒకభాగం వేరుగా ఏర్పరచుకోవాలి. దానికే అగ్ని హోత్ర గృహం అని వ్యవహారం.

ఈ సమాధానములో ప్రాణస్థితిని చెప్తున్నాడు. ఒకటి ప్రాణం. తాను శరీరములో సాగించే వ్యాపారాన్ని బట్టి అన్ని విధా

లుగా మారి ప్రత్యేక నామములు కలదౌతుంది.

అపానం నుంచి శరీరములో పై భాగాలకు వ్యాపించి ముక్కు మొదలైన ఇంద్రియాలకు ప్రాణం పని కల్పిస్తుంది.

అంతశ్శరీరములో కుడివైపునుంచి వచ్చి తరువాత అంతటా తిరుగుతూ అంతశ్శరీరాన్ని సమర్థంగా ఉంచేది వ్యానం అనే ప్రాణమే.

ఈ విధంగా ప్రాణం మూడగ్నులను పోలి ఈ శరీరములో ఉండి జీవితాన్ని నడుపుతూ ఉంటుంది.)

4

యదుచ్ఛ్వాస నిశ్వాసా వేతావాహుతీ సమం నయ
తీతి స సమానః, మనో హ వావ యజమాన
ఇష్టఫలం మేవోదానః స ఏనం యజమానమహ
రహర్బ్రహ్మ గమయతి.

ప్రాణరూపాంతరం సమానం అనేది ఒకటి. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలను సమాన కాల పరిమాణములో నడుపుతూ ఉంటుంది. కనుక దానికి 'సమానం' అని పేరు. అది నాభియందుంటుంది.

మనస్సే (జీవాత్మయే) యజమానుడు. ఇష్టఫలమే 'ఉదానం' అనే ప్రాణం. ఆ ఉదానం యీ మనస్సును నిత్యమూ బ్రహ్మ స్థానానికి చేర్చుతూ ఉంటుంది.

(బ్రహ్మ పదార్థాన్ని తెలుసుకోడానికి మనోనిష్ఠ ప్రధానం. మనస్సును స్థిరంగా ఉంచాలంటే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలు వశంలో ఉండాలి. వాటిని అదుపులో ఉంచేది సమానం అనే ప్రాణం. జీవాత్మ బ్రహ్మ స్థానాన్ని పొందడం అనే ఫలం కోసం చేసే ప్రాణాయామమే యజ్ఞం. ఆయజ్ఞానికి ప్రధానహేతులు ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలు. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలు మనస్సు స్వాధీనంలో ఉంటే సమాధి అనే అవస్థ సఫలం అవుతుంది. అదే ఉదానం చేసే పని.

జీవాత్మ సమాన సహాయంతో ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాలను వశపరచుకుని నిశ్చలం బ్రహ్మ దర్శనంకోసం యోగస్థులౌతారు. ఆవిధంగా బ్రహ్మసాక్షాత్కారం అవుతుంది అని సారం.)

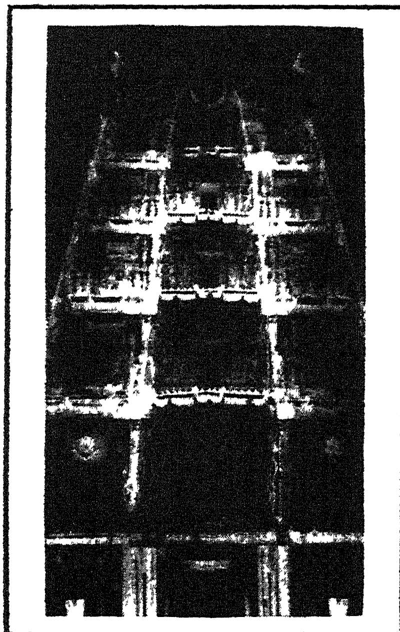
5

అత్రైష దేవః స్వప్నే మహిమానమనుభవతి.
యద్దృష్టం దృష్టమ్ అనుపశ్యతి, శ్రుతం శ్రుత
మేవార్థమను శృణోతి, దేశదిగంతరైశ్చ ప్రత్య
నుభూతం పునః పునః ప్రత్యనుభవతి,
దృష్టం చాదృష్టంచ, శ్రుతం చాశ్రుతం చ,
అనుభూతం చాననుభూతంచ సచ్చాసచ్చ
సర్వం పశ్యతి, సర్వః పశ్యతి.

స్వప్నమునందు జీవాత్మ ఒక విధమైన మహిమను అనుభవిస్తూ ఉంటాడు.

మేల్కొని ఉన్నప్పుడు కన్నులతో చూచిన దానినే స్వప్నములో చూస్తాడు. చెవులతోవినినదానినే స్వప్నములో వింటాడు దేశములో దిగ్భాగాలలో ప్రత్యేకించి అనుభవించిన దానినే మరి మరి అనుభవిస్తూ ఉంటాడు.

ఈ జన్మలో చూచిన దానినే కాక వెనక జన్మలో చూచిన దానిని, అలాగే వినిన దానిని, అనుభవించిన దానిని ఉన్న దానిని ఈ జన్మలో కలిగే స్వప్నములో చూడడం వినడం, అనుభవించడం, అదే ఇది అని తెలుసుకోడం అనే లక్షణాలతో జీవుడు ఉంటాడు. అదే విధంగా జీవాత్మ ఉన్న ప్రాణికోటి అంతా స్వప్నములో చూడడం జరుగుతూ ఉంటుంది.

(శరీరం నశించిపోయేది. మనస్సు నశించిన శరీరములోంచి ఇంకో శరీరంలోకి సంక్రమిస్తుంది. ఆ మనస్సుకి 'మరుపు' అనేది ఉండదు. స్మృతినిత్యము దీని సంబంధంవల్ల మనస్సు రెండో జన్మలో పూర్వజ్ఞాన శక్తివల్ల ఆనాటి అనుభవాలను చెప్తూఉంటుంది. ఆస్మరణ రెండో జన్మలో అయిదేండ్ల వరకు, కొందరికి పన్నెండేళ్ళ వరకు ఉంటుంది. ఈలాటి స్మృతి ఆధారం చేసుకునే కొందరు శరీరులు పూర్వజన్మ విషయానుభవాలు వెల్లడిస్తూ ఉంటారు. ఈలాటి మహిమతో జీవాత్మ ఈ శరీరములో మనస్సునూ, ఇంద్రియాలనూ నడుపుతూ ఉంటుంది.)

6

స యదా తేజసాభిభూతో భవతి అత్రైష దేవః
స్వప్నాన్న పశ్యత్యథ తదైతస్మిన్ శరీర ఏతత్
సుఖం భవతి.

జీవాత్మ గాఢనిద్రకు సంబంధించిన అవస్థ (సుషుప్తి) యందు పడగానే ఇక ఏలాటి కలలున్నూ కనడు. అప్పుడు యీ శరీరమందే బ్రహ్మానందం అనుభవిస్తాడు.

(తెలివికీ-గాఢనిద్రకీ సంధిలోనే స్వప్నాలు వస్తాయి. అదే కలతనిద్ర. గాఢనిద్రకే 'సుషుప్తి' అని వ్యవహారం. ఆ అవస్థలో జీవునకు బ్రహ్మపదార్థమందు కలిసే స్థితి (అమృతస్థితి) కలుగుతుంది. అంతకన్నా పొందవలసే ఆనందం, సుఖం ఇంకేముంటుంది? ....అయితే ఆ సుఖం అనుభవించి జీవుడు తిరిగి జాగ్రదవస్థలోకి రాగానే ఇంద్రియ వ్యాపార ధోరణిలో పడి ఆత్మానందానుభవం మరిచిపోతాడు. ఈ మరపే లౌకికమైన అజ్ఞానం.

7

స యథా సోమ్య వయాంసి
వాసోవృక్షం సంప్రతి
తిష్ఠంతే, ఏవం హ వై తత్సర్వం
పర ఆత్మని సంప్రతిష్ఠతే

ఓ సౌమ్యుడా! రాత్రి సమయమందు పక్షులు తమ నివాసస్థానమైన చెట్టునంద ణగి ఉన్నట్లే సజీవ నిర్జీవ పదార్థమంతా పరమాత్మయందే నిల్చి ఉంటుంది.

(సృష్టి స్థితికి పరమాత్మయే ఆధారం)

(40 వ పేజీలో)

శ్రీనివాసకల్యాణము

(గతసంచిక తరువాయి)

(సామరాగం_ఆదితాళం)

ఈ యుపకారము చేయగదవయా
ఈ యుగవా ట్లెపుడిటు లుండవయా ॥ ఈయుప ॥

కలివచ్చినపై కలుగు సకల మీ
మలపై విడియుంగలదు వికుంఠమె ॥ ఈయుప ॥

అపుడు నరులను నీ కొండకాకర్షించి, ముందుగా నీకు పంచామృతస్నానం, నిత్యనైవేద్యం కల్పిస్తాను. నీ పుష్కరిణిలోనే ముందుగా అందరూ స్నానంచేస్తారు.

సూత్ర: అవునవును కలిమికావాలంటే ఎవరికైనా కలికాలమే రావాలి.

కథక: భూవరాహస్వామి ప్రసన్నుండై, హరికి నూరడుగుల మేరకొలిచి యిచ్చి, తత్పరిచర్యకై వకుళమాలిక అనే భక్తురాలిని నియమించి నంతట.

సూత్ర: అవును, హరియేమిటి, కిరియేమిటి, వారూవారూ ఒకటే కనక చివరకు రాజీపడ్డారు. బాగానేవుంది కాని, **ఈ వకుళమాలిక ఎవరుబాబూ!**

కథక: పూర్వం యశోదాదేవి కృష్ణభగవానుణ్ణి పెంచింది కాదండీ కొంతకాలం. ఆ మమకారం తీరక హరి పరిచర్యకై కనిపెట్టుకొని ఉంది, ఈ రూపంతో చక్కా వచ్చింది. ఆ నాడంటే ఆ తల్లిని నానా అగచాట్లు పెట్టాడు గాని ఇప్పుడేముంది పాపం! తప్పిపోయిన కుర్రాడిలా తిరుగుతున్నాడాయె-పైగా తలమీద పెద్ద పుండాయెను.

సీ. ఆ నాడు వ్రేపల్లెలోన లీలాబాలు
　　డైన కృష్ణమ్మతో నా యశోద
వేగలేవాయె, నేడీ గుట్టలంబడి
　　గతిమాలి యిట్లు ప్రాకృతునివోలె
తిరిగెడి హరి చేరదీసి, నెయ్యమ్మార
　　తలపుండు గడిగి, మందులును మాకు
లిడి, పుట్టతేనియ వడిచి శ్యామాకాన్న
　　మువగల్పి తిన్పించు బుజ్జగించి

అనుదిన మ్మోలలార్చు, నాయన్న శ్రీని
వాస! రావోయి యంచు నావకుళమాల
పెరిమె మీరగ తలదువ్వి విరులు ముడిచి
పెండ్లికొడుకట్లు గోముగా పెంచుకొనియె.

సూత్ర: ఆహాహా! ఏనాటి అనుబంధాలండీ యివి!

కథక: మీకింకోమాట చెప్పమరిచాను-ఇన్నాళ్లు హరి ఉంటూ వచ్చిన ఆ పుట్ట వున్నదే; అది కౌసల్యాదేవకీ దేవుల గర్భ వాసం సుమండీ! ఆ పుట్టపై సేదలారే చింతచెట్టే దశరథ వసుదేవుల చల్లని బాహుబంధం, మీరు విన్నాలేదో?

సూత్ర: కావచ్చు శ్రీహరిదంతా చిత్రచరిత్ర. ఇంతకు మనకథ లోకి రండి. వకుళమాలిక పోషణతో శ్రీనివాసమూర్తి పుంజుకొన్న తరవాత ఏమయింది?

కథక: స్వామివారిలా కోలుకొనేలోపల అచట తొండమండ లంలో నారాయణవనం పాలించే ఆకాశరాజు ఇంట్లో లక్ష్మీ అమ్మవారు అవతరించారు.

సూత్ర: అట్టెట్టెట్టె....ఎంత గంతువేసేవంటేనూ! ఆకాశరాజేమిటి; కొల్లాపురంలో ఉండే లక్ష్మీదేవి ఆయనింట్లో అవత రించట మేమిటి! కథంతా కొత్తపుంత పట్టిస్తున్నావు.

కథక: తమరు పెద్దలు-ఇందులో కొత్త యేమున్నదండి? నారాయణమూర్తి భూమిపై అవతరించినప్పుడల్లా లక్ష్మీ అమ్మవారు అవతరిస్తూ వుంటుంది కాదండీ. ఆ నాడు జనకమహారాజింట్లో పుట్టింది.

సూత్ర: అయితే ఈ ఆకాశరాజెవరు?

కథక: పూర్వం కాళహస్తిలో మాధవుడనే బ్రాహ్మణుడుండే వాడు.అతడొక మతంగ కన్యను పెండ్లాడి కులభ్రష్టుడై తుదకీ వెంకటాద్రిని దర్శించి పాపరహితుడైనాడు. అతడే సుధర్ముడనే రాజుకు ఆకాశరాజనే పేర జన్మించాడు.

సూత్ర: ఆకాశరాజనే పేరు బాగుంది సుమా. అమ్మవారు పూర్వం సముద్రుడికి భూమికి పుట్టింది. ఇప్పుడాకాశానికే పుట్టింది.

కథక: ఆకాశరాజు కామె దొరికిందేగాని పుట్టలేదు సుమండీ. ఆ తల్లి అయోనిజ కాదటండీ-

సూత్ర: ఎట్లా ఎట్లా! దొరికింది-

కథక: మరే—

ఆ నరపాలకుండనపత్యు డగుచు
పూనెను కావింప పుత్రకామేష్టి
జన్నమ్ముకై భూమి దున్ను చుండగను
పున్నెమ్ము పంటయై పొడమెనొక కన్నె
ఆ కన్నియంగాంచి ఆకాశరాజు
ఆకాశమందె హర్షాతిరేకమున
పద్మమందుదయించి పద్మాయతాక్షి
పద్మావతి సమాఖ్య పడసి వర్ధిల్లె
పిమ్మట ఆ రాజుకు వసుధానుడనే కొడుకు పుట్టేడు.

సూత్ర: ఒకటేమిటి, లక్ష్మీ అమ్మవారే ఇంటికి నడిచివస్తే లోప మేముంటుంది?

కథక: లలితగాత్రము నేత్రజిత శతపత్రమాచెలి.......

సూత్ర: ఆగు ఆగు-పద్మావతీదేవిని వర్ణిస్తున్నావా ఏమిటి కొంపతీసి. సాక్షాత్తూ లక్ష్మీదేవి అన్నావు చాలదటయ్యా కథలోకిరా—

కథక: చిత్తం- శ్రీనివాసమూర్తి ఒక్కదినమ్మున వేటకై బయలుదేరెనట-ఎటువలెను-

సీ. దాసాని పూవన్నె తళుకుపుట్టము కుచ్చె
లిరవొంద వెనుకకు విరిచికట్టి
గలుగల్లు రనెడి గజ్జెలతోడ నీలి చ
ల్లడమూని, వెండిబిళ్లల హారంగు
మొలనూలులోన పచ్చలపిడిబాకు గీ
లించి, ఊదావన్నె కంచుకమ్ము
తాలిచి, తలచుట్టు నీలికోక ధరించి
నెమలి యీక తురాయి నీటుగులుక

దంతపుంగుండలమ్ములు, దండకడెము
నొసట కస్తూరితిలక మింపెసగ, నిలివె
డెత్తుభల్లమ్ము చేబూని, గిత్తకనుల
శ్రీనివాసుడు బోయవేసాన వెడలె.

(రామప్రియ—ఖండగతి)

హరివెడలె వేటకై తురగమెక్కి సవారి
శరచాపములు దాల్చి గిరులచరియదారి ॥ హరి ॥

గిరిసానువుల తురగఖరహతులతకత్రకల
మురజములు మ్రోగ ధాతురజమ్ము రేగగా ॥ హరి ॥

తూపు తూపునను ఘాతుక మృగమ్ములుకూల
చాపటాంకృతి బెదరి చదలపులుగులుతేల ॥ హరి ॥

ఇట్లొక అడవియేనుగు వెంటదగిలి, నారాయణవన పురోపకంఠమ్మున, పద్మావతీదేవి తన చెలికత్తెలతో విహ రించు ఉపవనమ్ము చెంత ఆమదపుటేనుగు శ్రీనివాసా భిముఖమ్ముగా మరలి, తొండమెత్తి నమస్కరించి అంతర్ధానము చెందుటయు.

సూత్ర: అవును, స్వామివారిని అమ్మవారిచెంత చేర్చింది; మాయమయింది. బాగుందయ్యా బాగుంది-తరువాత?

(40వ పేజీలో)

రామాయణంలో

సంగీత నృత్యాలు

— శ్రీ ముట్నూరి సంగమేశం

ఆదికావ్యమైన వాల్మీకి రామాయణంలో ఆనాటి భారతీయ సభ్యతా సంస్కృతులు అన్ని కోణాలనుంచి అద్దంపట్టి చూపినట్లు వర్ణించబడ్డాయి. సమస్త భారతీయ విజ్ఞానానికి మూలాధారమైన వేదమే, రామావతారకాలంలో వాల్మీకి మహర్షిచే రామాయణ రూపంలో సంతరించబడిందని చెప్తారు. అందుకు తగినట్లుగానే వేదవిద్యా నిష్ణాతులైన కుశలవులకే ఆమహర్షి తన రామాయణకృతిని వేదోపబృంహణార్థం అందించి ప్రచారానికి తెచ్చాడని కావ్యావతరణికలో స్పష్టంచేయబడింది. కుశలవ రూపులైన కుశలవు లాకావ్యాన్ని మొదట మునిజనాశ్రమాల్లోను, ఆ పిదప నగర వీధుల్లోను, చివరకు శ్రీరాముని సభాస్థానంలోను మధురంగా పాడి వినిపించారు. ఇలా ఈ కావ్యం సంగీతం తోనే శ్రీకారం చుట్టి సంగీతమయంగానే ప్రచారంలోకి వచ్చింది. కావ్యరచనలో ఇమిడిన సంగీత తత్త్వాన్ని. గంధర్వరూపులు గాంధర్వ తత్త్వజ్ఞులు అయిన కుశలవుల గానకళా కౌశల్యాన్ని గ్రంథావతరణికలోని యీ క్రింది వాక్యాలు విస్పష్టంగా వివరిస్తాయి.

> "పాఠ్యేగేయేచమధురం ప్రమాణై స్త్రిభిరన్వితం
> జాతిభిః సప్తభిర్యుక్తం తంత్రీలయసమన్వితం
> రసైః శృంగార కరుణ హాస్యరౌద్ర భయానకైః,
> వీరాదిభిర సైర్యుక్తం కావ్యమేతదగాయతామ్",
> తౌతు గాంధర్వతత్త్వజ్ఞౌ స్థానమూర్ఛన కోవిదౌ
> భ్రాతరౌ స్వరసంపన్నౌ గంధర్వావివ రూపిణౌ"

ఈ వాక్యాలు రామాయణాన్ని వేద త్రయివలె పాఠ్యము గేయమూ శ్రవో మధురమూ అని నిరూపిస్తాయి. ప్రధానమైన జాతి (రాగ) సప్తకంతో తంత్రీలయ సమన్వితంగా, రసోదంచితంగా, స్థాన మూర్ఛనాదులెగిరి, స్వరసంపన్నత వెల్లడిస్తూ కుశలవులు దీన్ని గానంచేశారని చెప్పడంతో సంగీత కృతులకి, వాటిని పాడి వినిపించే గాయకులకి కావలసిన సమస్త లక్ష్యలక్షణ సంపద శారీరిక ధర్మాలు ఆనాటికే పరాకాష్ఠకు చెందిన ప్రమాణాలతో ఉండేవని బోధపడుతూంది. కుశలవులు గాంధర్వరూపులు, కుశీలవ వేషధారులు అని వర్ణింపబడ్డారు. శ్రుతి, లయ, రాగం, సంగతి, తానం, స్వరం వంటి సమస్తమైన లక్షణాలు తెలిసి, రసోదంచితమై సుమధురమైన గేయకావ్యాన్ని అందిపుచ్చుకొని, అవసరానుకూలంగా దాన్నే పాఠ్యంగా వినిపించి ప్రవచిస్తూ, వారీ కావ్యాన్ని మునిజనాశ్రమాల్లో పాడి ప్రశంసలందు కొన్నారని,

> "సాధుసాధ్వితి తావూచుః పరం విస్మయమాగతాః,
> తే ప్రీతిమనసః సర్వే మునయో ధర్మవత్సలాః
> ప్రశంశసుః ప్రశస్తవ్యౌ గాయమానౌ కుశలవౌ"

అని చెప్పిన వాక్యాలవల్ల స్పష్టమౌతూంది. కాగా ఈనాటి దాసరి పదాలు, బుర్రకథలు వంటి ప్రక్రియలానాడు మరింత ఉదాత్తమైన శైలిలో ప్రచారంలో ఉండేవని తెలుస్తూంది.

అయితే యీ సందర్భంలో నృత్యాభినయాలెలా ఉన్నవో వెల్లడికాలేదు. కాని అయోధ్యాపుర వర్ణనంలో నృత్య వాద్య గీత నాటకాదులన్ని అత్యుచ్ఛ దశలో ఉన్నట్లు చెప్పబడింది.

> "వధూనాటక సంఘైశ్చ సంయుక్తాం సర్వతః పురీమ్"
> "దుందుభీభి ర్మృదంగైశ్చ వీణాభిః పణవైస్తథా.
> నాదితాం భృశమత్యర్థం పృథివ్యాం తామనుత్తమామ్"

వీణా పణవ మృదంగ దుందుభి నిస్వన భరితమైన ఆ పట్టణంలో అనేక నాటక సంఘాలు, అందులోను స్త్రీలతో కూడిన నాటక సమాజాలు ఉండేవంటే ఆ కళల

ఔన్నత్యాన్ని వేరేచెప్పనక్కరలేదు. వసిష్ఠుడు పంపిన వర్తమానాన్ననుసరించి మేనమామ యింటినుంచి బయలుదేరి హుటాహుటిగా అయోధ్యా నగరానికి వస్తూన్న భరతుడు నగర సమీపానికి వచ్చినపుడు అక్కడ ఎవ్విధమైన గీత వాద్య ఘోషలు వినబడక పోయేసరికి ఆశ్చర్యపోతాడు.

"భేరి మృదంగ వీణానాంకోణ సంఘట్టితః పునః
కి మద్య శబ్దోవిరతః ''

నిత్యోత్సవాలలో విధేయంగా ఆచరించే నృత్యగానాలతోను, వచ్చిపోయే భక్తదర్శకులతోను కోలాహలంగా ఉండే దేవాలయాలన్నీ నిర్మానుష్యంగా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నాయట.

"దేవాగారాణి శూన్యాని నభాంతీహ యథాపురా"

ఇవన్నీ ఆనాటి సమాజంలో నృత్యగీతాలకున్న స్థానాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి. ఈ కళలలో ఆరితేరినవారిని అవసరోచితంగా సన్మానించడం సందర్భానుసారంగా వారి నేర్పును వినియోగించుకోవడంకూడ ఉండేదని తెలుస్తూంది. ఋష్యశృంగుణ్ణి రావించడానికి రోమపాదుడు వేశ్యాజనాన్ని సబహుమానంగా నియోగిస్తాడు. వారు సమయోచితమైన వేషభాషలు ధరించి ఆడుతూ పాడుతూ వెళ్ళి ఆ ఋషిని ఆకర్షించి నగరానికి తీసుకొని వస్తారు.

రాజాంతః పురాల్లోను, సంపన్నులైన వారి యిళ్ళలోను ఎల్లప్పుడూ సంతోష సూచకంగా సంగీత నృత్యాలు జరుగుతూ ఉండేవనీ ఉల్లాసోత్సాహాలను వ్యక్తం చేయడానికి నాట్యగానాలు అనూచానంగా ఉపయోగపడుతున్నాయనీ తెలియడానికి కిష్కింధాపట్టణాన్ని వర్ణించే సందర్భంలోను, కుశనాభుని కుమార్తెల కథలోను వ్రాసిన వాక్యాలు తోడ్పడతాయి. సీతాన్వేషణార్థం వానరసేనతో కలిసి రావలసిన సుగ్రీవుడు ఎంతకూ రాకపోయేసరికి శ్రీరాముని వంపున లక్ష్మణుడు కిష్కింధకు వెళ్తాడు అక్కడ అతనికి నిరంతరాయంగా సాగుతున్న సంగీత సమాఘోష మెదురవుతుంది.

"ప్రవిశన్నేవ సతతం శుశ్రావ మధురస్వనం
తంత్రీగీత సమాకీర్ణం సమతాల పదాక్షరమ్ ''

అని వ్రాసిన దానిని బట్టి వానరుల్లో కూడ సుమధురంగా కంఠమెత్తి పాడేవారూ వీణాదికాన్ని వాయించేవారూ, తాళలయాదికాన్ని సమంగా ఛందోనురూపంగా నిర్వహించే విద్వాంసులు ఉండేవారని తెలుస్తూంది. హనుమంతుడు గొప్ప సంగీతవేత్తగా ప్రసిద్ధుడు. హనుమద్భరతమనేది కూడ భరతశాస్త్రజ్ఞు లెరిగినదే.

కుశనాభుని కుమార్తెలు నూరుమంది. రూపయౌవన సంపన్నలైన యీ కన్యలొకసారి ఉద్యాన విహారానికివెళ్ళి మహోల్లాసంతో నృత్యగానాలు, వాద్యవిలాసాలు నెరపి ఆనందింపసాగారు.

" గాయంత్యో నృత్యమానాశ్చ
వాదయంత్యస్తు రాఘవ
ఆమోదంపరమం జగ్ము
ర్వరాభరణ భూషితాః "

యువతులు, అందకత్తెలు, ఆభరణాలంకృతలు, ఒళ్ళెరుగని ఆనందతన్మయత్వంతో ఆడిపాడి విహరిస్తూన్న ఆ కన్యలనుచూచి వాయుదేవుడికే మతి చలించిందని విశ్వామిత్రుడు రామలక్ష్మణులతో చెప్తాడు. స్వతః సిద్ధమైన సౌందర్యాకర్షణకు సంగీతం మరింత సహకరిస్తుందని చెప్పకచెప్పినట్లున్న సత్యమిది.

సంగీత నృత్యాలు తామానందించడానికే కాదు, వేరొకరిని ఆనందింప జేయడానికి కూడ వినియోగపడేవి. అతిథి అభ్యాగతుల్ని ఆదరించి చేసి చూపే మర్యాదలలో నృత్యగీతాదిక ప్రదర్శనాలు ఏర్పాటుచేసే పద్ధతి అప్పటికే సర్వత్రా ఆచరణలో ఉండేదనే విషయం భరతశత్రుఘ్నులకు వారి సైన్యానికి ఆతిథ్యమిస్తూ భరద్వాజుడుచేసిన యేర్పాట్లు వేనోళ్ళవెల్లడిస్తాయి. అతడు మహర్షి. తపోధనుడు, అతని సంకల్పం అమోఘం. అతడు తలచినదే తడవుగా నారదుడు తుంబురుడు అలంబుషాది అప్సరసలు వగైరా దేవ గంధర్వులందరూ వీణాపణవాదులతో వేలకొలదీ వచ్చి తమ నృత్యగాన లయవిన్యాస వాద్య విశేషాలతో భరతాదుల్ని ఆనందింప జేశారు.

సంగీత రసానందం బ్రహ్మానంద సహోదరమనే విషయం మాండకర్ణి వృత్తాంతంలో విదితమౌతుంది. సీతారామలక్ష్మణులు అరణ్యంలో సంచరిస్తూ ఆయా మునీశ్వరుల ఆశ్రమాల్లో విహరిస్తూ తిరుగుతూన్న సందర్భంలో ఒకనాడు వారికి ఒక సరోవరం సమీపంలో నృత్యగానాల ధ్వని వినిపిస్తుంది కాని ఆ ప్రాంతంలో ఎవరూ కనబడరు. తర్వాత వారి ఆశ్చర్యకరమైన విషయాన్ని గురించి అడిగినప్పుడు ధర్మభృతి అనే ముని వారికి మాండకర్ణి కథ వినిపిస్తాడు.

మాండకర్ణి మహాతపస్వి. అతడు తన తపః ప్రభావంచేత పంచశిరమనే పేరున ఆసరోవరాన్ని కల్పించాడు. అందులో మునిగి అతడు ఘోరంగా తపస్సు చేస్తూ ఉంటే దేవతలు భయపడి అతని తపస్సును భంగపరచాలని యత్నించి అయిదుగురు అప్సరసలను అతని వద్దకు పంపేరు. వారి ప్రయత్నం ఫలించింది. అతడు తపస్సు మాని, ఆతటాకంలోనే ఒక భవనం నిర్మించి అందులో హాయిగా వారితో విహరింపసాగాడు. మీ రిపుడు విన్న సంగీత వాద్యధ్వనులు ఆ అప్సరసలవే. ఆ మునీశ్వరుడదే లోకంగా వారితో కాలం గడుపుతున్నాడు. అని చెప్పాడు.

ఈ సందర్భంలో

' తాసాం సంక్రీడమానానామేషవాదిత్ర నిస్వనః
శ్రూయతే భూషణోన్మిశ్రో గీతశబ్దో మనోహరః॥

అనే వాక్యంవల్ల అక్కడ నృత్యగానాలు రెండూ ముమ్మరంగా జరుగుతూన్నట్లు తెలుస్తూంది.

రావణాంతః పుర పరివారంలో ఇలా నృత్య గానాలతో రాజును మెప్పించి మైమరపించేటంతగా ఆనందింపజేసే నృత్యగాన కళాకుశలలైన సుందరు లెందరో ఉండే

(36 వ పేజీలో)

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ప్రచురణలు

తెలుగు

ఆర్షధర్మ వైశిష్ట్యాన్ని వివరించే క్రింది గ్రంథాలను పాఠకులకు అందుబాటు ధరలతో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ప్రచురణ విభాగం అందజేస్తున్నది.

ఆచారములు - ఆడంబరములు	శ్రీ కల్లూరి చంద్రమౌళి	0_20
ఆండాళ్ వైభవము	,,	0_20
అహల్య	శ్రీ సాంప్రతి సురేంద్రనాథ్	0_50
ఆళ్వారుల దివ్యవైభవము	శ్రీ టి. రాఘవయ్య	2_50
అన్నమాచార్యులవారి ఆధ్యాత్మ శృంగారసంకీర్తనలు (స్వరసహితము)	స్వరరచన : శ్రీ మంచాళ జగన్నాధరావు	
సంపుటి 1		35_00
సంపుటి 2	సంపాదకుడు :	35_00
సంపుటి 3	శ్రీ వాడ్రేవు పురుషోత్తం	35_00
ఆర్షసంస్కృతి	శ్రీ కల్లూరి చంద్రమౌళి	4_00
అన్నమాచార్య సాహితీకౌముది	డా॥ ముట్నూరి సంగమేశం	0_75
అన్నమాచార్య చరితం. (హరికథ)	విద్వాన్ కనుములూరి శివరామయ్య	1_50
భక్తపురందరదాసు	శ్రీ ఎస్. బి. ఎస్. భట్టాచార్య	0_50
భగవత్ స్తోత్రరత్నమాల		1_00
భగీరథుడు	కరుణశ్రీ	0_50
ధృవుడు	శ్రీ డి. నాగసిద్ధారెడ్డి	0_50
దాక్షాయణి	శ్రీ ఆర్వీఎస్ సుందరం	0_50
దయాశతకము	శ్రీ కోశియాలం శఠకోపాచార్యులు	9_00
కల్యాణసంస్కృతి	డా॥ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్య	1_75
కోదండరామ సుప్రభాతం	డా॥ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య	0_50
ఉషశ్రీ భారతం		
1 వ భాగము	ఉషశ్రీ	4_00
2 వ భాగము	,,	5_00
భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము	డా॥ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ గ్రంథానికి శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు అనువాదం	5_00
హనుమంతుడు	డా॥ ప్రసాదరాయకులపతి	0_50
మదాలస	శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్య	0_50
మన సమస్యలకు భగవద్గీత పరిష్కారములు	డా॥ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య	1_25
మన ఆలయముల చరిత్ర	శ్రీ గోపీకృష్ణ	7_00
మహర్షులచరిత్రలు	శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు	3_50
నమ్మాళ్వార్	డా॥ పి. శౌరిరాజన్	0_50
నాదయోగి త్యాగయ్య	శ్రీ తిరుమూరు సుధాకరరెడ్డి	1_00
పురుషసూక్తం	డా॥ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్య	1_00
పద్మావతీ శ్రీనివాసం	శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి	0_20

పుష్కరవేణి	సంకలనం: డా॥ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య	0_50
ఋగ్వేదం 1వ భాగము	శ్రీ నేమాని వెంకటరమణశాస్త్రి	100_00
2వ భాగము		100_00
శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం	శ్రీ పి. బాలకృష్ణమూర్తి	0_50
శృంగార సంకీర్తనలు సంపుటం 22	పరిష్కర్తలు: రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, గౌరిపెద్ది	5_00
,, 23	శ్రీ పి. టి. జగన్నాథరావు	5_00
,, 24	శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ	5_00
,, 25	,,	5_00
,, 26	,,	5_00
,, 27	,,	5_00
,, 28	,,	5_00
శ్రీరామచంద్రుడు	శ్రీ టి. నరసింహాచార్యులు	1_00
శ్రీ వేంకటేశ్వర శతకం	ముకుందదైవజ్ఞులు	0_25
స్తోత్రరత్నములు		2_00
సువర్ణపుష్పమాల	డా॥ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య	0_25
శ్రీమద్భాగవత పురాణపరిశీలనము	శ్రీ డి. నాగసిద్దారెడ్డి	1_00
శ్రీ వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యం (వచనం)		2_00
,, శ్లోకాలు 1		5_00
,, శ్లోకాలు 2		4_25
శ్రీసూక్తం	డా॥ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్య	0_70
షోడశరామాయణ రహస్యాలు	శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ	5_00
శ్రీనివాస బాలభారతి కథామంజరి		4_00
సుందరకాండ	ఉషశ్రీ	4_25
సావిత్రి	శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్య	0_50
తత్త్వదీపిక	శ్రీ చిన్న శ్రీమన్నారాయణ రామానుజజీయర్ స్వామి	0_75
త్యాగరాజకీర్తనలు సంపుటి 1	సంకలనం:	35_00
సంపుటి 2	కళాప్రపూర్ణ శ్రీ మంచాల జగన్నాథరావు	35_00
సంపుటి 3	,,	35_00
సంపుటి 4	,,	35_00
వేదములు	శ్రీ కల్లూరి చంద్రమౌళి	0_50
వ్యాసరాయలు	శ్రీ సుదర్శనభట్టర్	0_50
వైరాగ్యశతకం	శ్రీ ఏనుగు లక్ష్మణకవి	0_20
వేదకల్పతరువు	శ్రీ మహావాది వేంకటరత్నము	5_00
విష్ణుసహస్రనామం	ఆర్గస్ సెంట్రల్ ఎంటర్ ప్రైజెస్	1_00
శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి	,,	1_00
బుద్ధిశాలిమంత్రికథలు	,,	1_00
హరిశ్చంద్ర	,,	1_00
తాళ్ళపాకకవుల కృతులు	డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తి	30_00
,, పదకవితలు	,,	45_00
వేంకటేశ్వర సహస్రనామ్	శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి	3_00
బాలకృష్ణుడు	అమరచిత్రకథ ప్రచురణలు	2_00
భగవద్గీత	,,	2_00
కృష్ణుడు - నరకాసురుడు	,,	2_00

(18 వ పేజీలో)

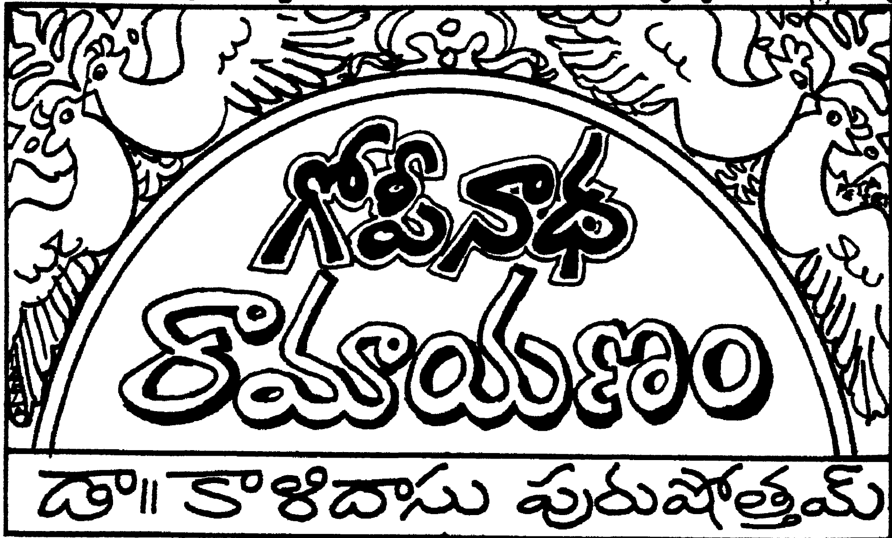
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల వారి ప్రచురణగా వెలువడనున్న గోపీనాథ రామాయణం వాల్మీకి రామాయణానికి యథామూలకంగా వెలసిన తెలుగు రామాయణంగా ప్రసిద్ధి చెందింది - ఆ కావ్యకర్త శ్రీ గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రిని గురించిన రచన ఇది. సం॥

గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రిగారి పేరు గుర్తుకు రాగానే గోపీనాథరామాయణం మన మనసులో మెదుల్తుంది. విస్తృత్వం స్థానం వెంకటగిరి సంస్థానం స్ఫురణకు వస్తుంది. వెంకయ్యశాస్త్రిగారి పోషక ప్రభువు, మహామనీషి సర్వజ్ఞ కుమార యాచమనాయుడు స్మరణకు వస్తాడు.

క్రీస్తుశకం 1813 లో వెంకయ్యశాస్త్రి గారు జన్మించారు. దాదాపు ఆశతాబ్ద మంతా జీవించారు. వెంకటగిరి సంస్థాన కవీశ్వరులుగా మన్ననలు పొంది మనుగడ కొనసాగించారు. సమకాలంలో పత్రికలూ, పండితులూ ఆయనను వెంకయ్యశాస్త్రి అనే వ్యవహరించారు. "మా ఆస్థాన కవీశ్వరులు గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రులు" అని సర్వజ్ఞ కుమార యాచేంద్రుడు అభిమానంగా పేర్కొన్నాడు. శాస్త్రి గారు స్వయంగా "గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రులు" అని చేవ్రాలు చేసేవారు. ఇటీవలి కాలంలో పండితులూ, విమర్శకులూ ఆయనకు 'వెంకటకవి' అనే గ్రాంథిక నామం ప్రచారంలోకి తెచ్చారు. నెల్లూరుకు సమీపంలో, 30 మైళ్ళలో లక్ష్మీపురం అనే అగ్రహారం వుంది. అదే శాస్త్రిగారి స్వస్థలం. వెంకటగిరి సంస్థాన కవీశ్వరులయ్యాక గూడా ఆయన అక్కడే వుంటూ వచ్చారు. ఇప్పటికీ అక్కడి ప్రజలు వెంకయ్యశాస్త్రిని గూర్చి కథలుగా చెప్పుకుంటుంటారు.

వెంకయ్యశాస్త్రిగారికి ఆంధ్రదేశంలో గొప్ప పేరుప్రతిష్ఠలనిచ్చింది ఆయన రామాయణానువాదమే. ఈ గ్రంథపీఠిక నుండి ఒకటి రెండు అంశాలు పేర్కొనదగ్గవి. నెల్లూరు పట్టణానికి సమీపంలోనే వున్న వేదగిరి నరసింహస్వామి తిరునాళ్ళలో ఒక తపస్వి కన్పించి, తనకు ఒక విద్యను అనుగ్రహించినట్లుగా ఆయన చెప్పుకొన్నారు. అప్పటినుండి ఆయనకు కవితాకళ కరతలామలకమైంది. శాస్త్రి గారు బాల్యంనుండీ పరమభక్తులు. ఒకసారి ఆయనకు శ్రీ కృష్ణుడు కలలో కన్పించి జన్మచరితార్థం అయ్యేటట్లు తన అవతార కథ యేదైనా వ్రాసి తన కంకిత మీయమని అనతిచ్చాడట! పైగా వాల్మీకి ప్రత్యక్షమై 'తన కజువౌసగిన తెలివిని' తన కిచ్చినట్లు ఆయన వ్రాసుకున్నారు. ఈ కథమాట అటుంచినా, గొప్ప భక్తిభావంతో ఆయన రామాయణ రచనకు పూనుకున్నట్లు నిశ్చయించవచ్చు.

ఒకమాటు వెలుగోటి కుమారయాచమనాయుడు పెదపవని నుండి వెంకటగిరి వెళ్తూ దారిలో లక్ష్మీపురం వద్ద మజిలీచేశాడు.

వెంకయ్యశాస్త్రిగారి పేరుప్రసిద్ధి విని, ఆయనను పిలిపించుకొని, రామాయణానువాదంలోని కొన్ని భాగాలు విన్నాడు. శాస్త్రిగారి అనువాదం యథామూలంగా వుందనీ, దైవాంకితం అయిందనీ సంతోషించాడు.

క్రీస్తుశకం 1859, ఆగస్టు 13 వ తారీకున వెంకయ్యశాస్త్రిగారు వెంకటగిరిసంస్థానంలో పండిత సమక్షంలో తమ రామాయణాన్ని పఠించారు. ప్రభువు శాస్త్రిగారిని ఆస్థాన కవీశ్వరులుగా నియమించుకొన్నారు. మణులూ, మాన్యాలూ ఇచ్చారు. సమకాలికుల నుండి ఆధునిక పరిశోధకులవరకు శాస్త్రిగారి అనువాదాన్ని యథామూలమనే పేర్కొన్నారు. అంతేకాదు, శాస్త్రిగారి రామాయణం వెలుగోటి సర్వజ్ఞ కుమార యాచమనాయుడికి అంకితమైనట్లు వ్రాశారు ఇందులో నిజంలేదు.

వెంకయ్యశాస్త్రిగారి అనువాదం ఒక నిర్దిష్ట ప్రణాళికలోకి ఒదిగేదికాదు. ఆయన మూలానువాదంతో పాటు వ్యాఖ్యానువాదం చేశారు. రంగనాథ భాస్కర రామాయణాలను అనుసరించారు. స్వతంత్రంగా వర్ణనలు సమకూర్చారు. అవాల్మీకీయాలను ఆదరించారు. వ్యాఖ్యాకారుడి విశ్లేషణల్ని, అనుసరించి ఒకే శ్లోకానికి మూడు నాలుగు విధాలుగా అనువాదాలు చేశారు. సీతాకల్యాణం ఆర్షసంప్రదాయంలో మంత్రప్రధానంగా జరిగినట్లు మూలంలో వుంది. వధూవరుల మధ్య తెరలు పట్టడం, తలంబ్రాలు పోసుకోడం మొదలైన ఆంధ్రాచారాలను శాస్త్రిగారు చేర్చారు. సీతారాముల ప్రణయాన్ని ప్రాబంధికరీతిలో తీర్చారు. రాములవారి జన్మకాలం వాల్మీకి చెప్పలేదు. శాస్త్రిగారు రంగనాథ రామాయణం నుండి వుద్ధరించి తిథివారనక్షత్రాలను పేర్కొన్నారు.

తొలి ఐదుకాండల్లో అవాల్మీకాలకు తావివ్వని శాస్త్రిగారు యుద్ధకాండలో విశృంఖలంగా అమూలక కథలను చేర్చారు. శాస్త్రి

గారికి కథలెందుకు ఆదరించారో బోధపడదు. రంగనాథ భాస్కర రామాయణాల్లోని ఈ ప్రసిద్ధగాథల్ని విస్మరిస్తే తన అనువాదానికి వన్నె కలుగదని ఆయనభావించారేమో? కాలనేమి వృత్తాంతం, భరతుని స్వప్నం, శుక్రుడివద్ద రావణుడు శోకించడం, రావణుడు పాతాళహోమం చెయ్యడం, మొదలైన అవాల్మీకీయాలు శాస్త్రిగారిఅనువాదంలో కనుపడగులుతాయి. ఈ కథలకు రంగనాథ రామాయణం నిధానం. ఐతే రంగనాథ భాస్కరరామాయణాల్లో వున్న ఈ కథలకు శాస్త్రిగారి అనువాదంలో చేరిన కథలకు వివరాల్లో తేడాలు కన్పిస్తున్నాయి. జంబుకుమార వృత్తాంతం, ఉడుతభక్తి, సులోచన వృత్తాంతం కథలు అమూలకాలైనా రసవంతమైనవి. వీటిని శాస్త్రిగారు ఎందువల్లనో అనువదించకుండా విడిచిపెట్టారు.

శాస్త్రిగారి రామాయణానువాదమంతా ఒక్కతీరుగా లేదు. గ్రంథారంభంలో వామనరూపంలో కన్పించే పద్యశిల్పం గ్రంథాంతానికి వచ్చేసరికి త్రివిక్రమరూపం ధరించింది. అందువల్లే తొలికాండలకంటే సుందరకాండ మొదలైనవి అధికంగా ఆస్వాదయోగ్యాలు. శాస్త్రిగారు ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్ర కావ్యాలన్నీ మథించారు. పోతన పద్యరచనా శిల్పాన్నీ, ప్రబంధ కవుల వర్ణనా చమత్కృతినీ పుడికి పుచ్చుకున్నారు. ప్రబంధాలలోని మంచి మంచి పద్యాలకు ఛాయలనదగిన పద్యాలు ఆయన రచనలలో తరచుగా కన్పిస్తాయి. దుష్కర ప్రాసలతో, సుదీర్ఘ సమాసాలతో నిండిన పద్యాలూ, పంచపాది పద్యాలు ఈ రామాయణంలో దర్శనమిస్తాయి. ఆశ్వాసాంతాల్లో శ్లేష, బంధ కవిత్వాలు కన్పిస్తాయి. ఈ చిత్రబంధ కవితలమీది ప్రీతి ఆయన్ని వెన్నాడుతూనేవుండి మాఘాన్ని తెనిగించే దాకా విడిచిపెట్టలేదు. శాస్త్రిగారు మెచ్చింది ప్రాబంధిక శైలే అయినా కవిత్రయం వారి కవితారహస్యాలున్నూ, ఆయన ఆకళించుకొన్నారు. యుద్ధకాండలో మహాభారత శైలిని తలపించే ఘట్టాలూ, పద్యాలూ ఎదురవుతూనే వుంటాయి. శాస్త్రిగారి పద్యరచనాసౌందర్యమే ఆయన రామాయణానికి ఆధునిక రామాయణాలలో అగ్రస్థానం చేకూర్చింది. ఇప్పటికి ఐదు పర్యాయాలు అచ్చుపడడమే ఈ గ్రంథ ప్రామాణ్యానికి తిరుగులేని దాఖలా! ఇంతకూ వెంకయ్యశాస్త్రిగారు తమ అనువాదానికి శ్రీమద్రామాయణము అనే పేరు పెట్టారు. గోపీనాథరామాయణం అనేది వావిళ్ళవారు పెట్టినపేరు. ఆ పేరే ప్రచారం లోకి వచ్చింది.

వెంకటగిరి ఆస్థాన కవీశ్వరులుగా వెంకయ్యశాస్త్రిగారు నియమించ బడడంతో అక్కడి పండితులలో అసూయలు చెలరేగాయట! రామాయణం శాస్త్రిగారు తెలిగించలేదనీ, ఆయనకు కవిత్వం చెప్పడం రాదనీ, వాళ్ళు ప్రభువుకు విన్నవించుకున్నారట! వెంకయ్యశాస్త్రిగారిని పరీక్షించేందుకు ప్రభువు బ్రహ్మవైవర్తపురాణం లోని కృష్ణజన్మఖండాన్ని ఆంధ్రీకరించమని ఆజ్ఞాపించారట! ఇది జనశ్రుతి. ఇందులోని వాస్తవం ఎట్లావున్నా ఆ ప్రభువు రాధాకృష్ణ భక్తుడు. బృందావనం నుండి స్వామిపాదుకలను తెచ్చి తన పూజామందిరంలో ప్రతిష్ఠించుకున్న కృష్ణదాసుడు రాధాకృష్ణభక్తి తత్త్వాన్ని ప్రచారం చెయ్యడానికి వెంకయ్యశాస్త్రిగారిచేత కృష్ణజన్మ ఖండాన్ని, చిలకపాటి రామానుజశర్మచేత బ్రహ్మ, ప్రకృతి, గణేశ ఖండాలనూ తెనిగింపచేశాడు. ఈ పుస్తకాలు రాధాకృష్ణ భక్తికి మూలకందాలు.

గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రి

శాస్త్రిగారు ప్రసన్నమైన శైలిలో 'కార్తీక కౌముదీ రుచిరకావ్యం'గా 5000 గద్యపద్యాల్లో కృష్ణ జన్మ ఖండాన్ని తీర్చిదిద్దారు. ఈ అనువాదం యథాశ్లోకంగా నడిచింది. ఇందులోని ఉషాపరిణయం, రామాయణం, పార్వతీపరిణయం మొదలగు ఉపాఖ్యానాలు రసబంధురమైనవి. శాస్త్రిగారు కృష్ణ జన్మఖండాన్ని శ్రీరాముడికి అంకితం చేశారు.

సర్వజ్ఞ కుమార యాచమ నాయడి తరువాత ఆయన కుమారుడు రాజగోపాల కృష్ణ యాచేంద్రుడు అధికారంలోకి వచ్చాడు. ఈయన గొప్ప కవిపండిత పోషకుడు, మహామనీషి. దశకుమార చరిత్ర, శిశుపాలవధ ఈయనకు ప్రియమైన సంస్కృత కావ్యాలు. ఎనమచింతల సంజీవ రాయశాస్త్రిచేత దశకుమార చరిత్రను, వెంకయ్యశాస్త్రిగారిచేత మాఘకావ్యాన్ని అనువదింప చేశాడు. ఇరవై సర్గల్లో వున్న మాఘ కావ్యాన్ని శాస్త్రిగారు నాలుగాశ్వాసాల్లో తెనిగించి, రాజగోపాలకృష్ణుడికి అంకితం చేశారు. కేవల పద్యకావ్యాన్ని చంపూకావ్యంగా రూపొందించారు. మాఘ కావ్యంలోని ప్రౌఢిమ శబ్దగతమైనది. ప్రతి పదాన్ని, సమాసాన్ని చిత్రికపట్టి తీర్చిన మూలకారుని జిలుగుపనితనం అనువాదం లోకి తీసుకొని రావడం అసాధ్యం. మూలకారుణ్ణి క్షుణ్ణంగా పరిశీలిస్తేతప్ప ఈ కావ్యానువాదం తలపెట్టలేరు. వెంకయ్య శాస్త్రిగారి గంభీరపాండిత్యం, బహుగ్రంథ, శాస్త్ర పరిచయం, కవితాశక్తి ఈ గ్రంథానువాదంలో సమగ్రంగా దీపించాయి.

(32వ పేజీలో)

అన్నమయ్య కవితలు – జానపదరీతులు

— ఆచార్య బి. రామరాజు

(గతసంచిక తరువాయి)

హిందోళవసంతం

జగడపు జనవుల జాజర
సగినల మంచపు జాజర ॥

మొల్లలు తురుముల ముడిచిన బరువున
మొల్లపు సరసపు మురిపెముచా
చల్లన బుప్పొడి జారగ పతిపై
చల్లెద రతివలు జాజర
....
చాలు చాలు నీజాజర నన్ను
జాలి బరచె నీ జాజర ॥

వలపు వేదనల వాడేను యీ
తలనొప్పులచే దలకేను
పులకల మేనితో బొరలేను కడు
జలిగొని చల్లకు జాజర

అను జాజర పాటలు రచించినారు. సంస్కృతపు చర్చరియే తెలుగు జాజరయని పండిత పరిశోధకుల యభిప్రాయము.

జాజరపాటలవలె అల్లోనేరెళ్ళ పాటలు కూడ శృంగార గేయములే. పెద్దనేరేడుపండ్లను అల్లనేరేళ్ళందురు. అల్ల నేరేళ్ళే అల్లోనేరేళ్ళుగామారి పాదాంతపదములుగా నిలిచిన పాటల నాపేరుతో బిల్తురు.

అల్లోనేరడల్లో అల్లో నేరడల్లో
అల్లల్ల నేరడి అల్లనేరాడి అల్లో నేరడల్లో

యనునది ఆ పాట వరుస. అన్నమయ్య గారిందు కుదాహరణముగా

దేసాళం

నెయ్యములల్లో నేరెళ్ళో
వొయ్యన వూరెడి వుప్పిళ్ళో॥

అను చతురస్రగతి పాట రచించిరి. పుక్కిళ్ళో, తొక్కిళ్ళో యను పాదాంత పదములున్న అన్నమయ్య పాటలు కూడ ఈ వరుసపాటలే!

గౌరుకొమ్ము రోకట దంచుచు జంగమలింగము మల్లి ఖార్జునుని ఉపరకాంతలు పాడినట్లు నన్నిచోడుడు వర్ణించెను. విన్నకోట పెద్దన రోకటి పాటలు తరువోజలనెను. ఈనాడు వినబడు రోకటి పాటలుకొన్ని తరువోజకుమద్విపదకును మధ్య నున్న వరుసలో గలవు. వీనిని విన్నచో

'సువ్వి సువ్వి రామచంద్ర – సువ్విసువ్వికీర్తిసాంద్ర
సువ్వీసీతమ్మమాకు – శుభములివ్వా'

యను కొట్నముల పాట పెండ్లి పాటలలోనిదేకాని అచ్చైలోక వ్యవహారమునగల దంపుడు పాటల కోవలోనిది గాదనిపించును దీనినే సువ్వాల యందురు. ఇది త్రిశ్రగతిలో కొట్నముల వేగమున కనుకూలముగా నడుచుచున్నది. ఇది పాదమున కెనిమిదేసి 'తకిట'ల చొప్పున రెండు పాదములు గల రచనము తులసీదళము రామసువ్వాలవంటి పాటలన్నియు నిట్టివే పాల్కురికి పేర్కొన్న రోకటి పాటలు తరువోజల వరుసలో వ్యాపించిన నాలుగు 'తకిటతక' ఆవృత్తుల రచనలో లేక త్రిశ్రగతిలో నడచిన రచనములో తెలియరాదు. పాల్కురికి సోమన్న తెలంగాణమువాడు కనుక తెలంగాణమందు ప్రచారమున నున్న రోకటిపాటల జాతమన్ననవి త్రిశ్రగతి మరియు చతురస్రగతిలో నడుచునవిగా నున్నవి.

1. సువ్వీ సువ్వెన్నలా సువ్వెన్నలాలా-సువ్వెన్నలాలా
   సువ్వానీపాడరమ్మా రాములాలా-రఘురాములాలా

2. వజనాలబండమీద వడ్లెండాబోసి – ఉల్లిపూలజల్లెడ మల్లెల్లచాటు
   వడ్లోడు జేసిన వన్నెలాగజమూ – కమ్మరోడు జేసిన గంటల్లాపొన్ను

3. సువ్వియనుచు పాడరమ్మా – సుందరాంగులు చూడరమ్మా
   నవ్వుమాటగాదుకొమ్మా – నాతిసంర్తలాడెనమ్మా

అనునవి తెలంగాణపు రోకటిపాటల కుదాహరణములు

1. సువ్వన్న చుక్కల్లు రాజమామిండ్లు – నా చేతి రోకండ్లు నల్లరోకండ్లు
   చేయించు అన్నయ్య చేవరోకండ్లు – వేయించు అన్నయ్య వెండిపొన్నల్లు

2. సువ్వని నేనొక్క పోటేసితేను - చుక్కలు పిక్కటిల్లి
సూరన్నకదలు
అప్పని నేనొక్కపోటేసితేను - ఆకసమ్ము కదలు
ఆ రాజు కదలు

3. తమలపాకులమీద వడ్లెండ్లబోసి - రా చిలుక పో
చిలుక వడ్లుదంతాము
రా చిలుక దంచినవి రాసులయి - పో చిలుక
దంచినవి పోగులయి

అనునవి సాగరాంధ్రపు రోకటి పాటల కుదాహరణములు
అన్నమయ్యగారు రచించిన

కేదారగౌళ

సువ్వి సువ్వి సువ్వని
సుదతులు దంచెద రోలాల ॥

పాట చతుర్రసగతిలో నడచినది.

భూపాళం

సువ్వి సువ్వి సువ్వలమ్మ
నవ్వుచు దేవకి నందను గనియె ॥

అను పాటయును చతురస్రగతిలోనే సాగినది. 'భార మైన వేపమాను పాలువోసీ పెంచినామా, తీరనిచేదేకాక తియ్యనుండీనా (V-90) వంటి త్రిశ్రగతి పాటలన్నమయ్యగారు పాడినను సువ్విపాటలు త్రిశ్రగతిలో పాడకపోవుట వింతగనే యున్నది.

స్త్రీల పాటలలో శోభనములు, పెండ్లిపాటలు, వరుస పాటలు, సంవాదములు, అత్తకోడండ్ర ఆరడిపాటలు, బావ మరదండ్ర సంవాదపు పాటలు మున్నగువాని ననుకరించుచు అన్నమయ్యగారు పెక్కు సంకీర్తనములు రచించియున్నారు. అట్టివానిలో కొన్ని యుదాహరింతును.

శ్రీరాగం

పిడికిట తలంబ్రాల పెండ్లికూతురు - ఇంత
పెడమరలి నవ్వెనే పెండ్లికూతురు ॥

బౌళి

పెట్టని కోటిందరికి పెండ్లికొడుకు - బొమ్మ
బెట్టి ననురులకెల్ల పెండ్లికొడుకు

వసంతం

శోభనమే శోభనమే
వైభవముల పావనమూర్తికి ॥

అనుపాట చతురస్రగతిలో నడచినది.

భూపాళం

నిండుసోబనము నేడు నెయ్యపుదంపతులకు
మెండుగ నారతులెత్తి మీదసేస చల్లరే ॥

అనునది రుక్మిణీశ్రీకృష్ణుల శోభనమును వర్ణించు పాట.

పాడి

రావేరావే రట్టడి కోడల
పోవేపోవే అత్తయ్యా-పొందులు నీతో చాలును

అను అత్తాకోడండ్ర సంవాదపు పాటయు.

ముఖారి

ఓహో అదేమోయి వో బావ యింక
వోపనంటే బోవునటే వోవో మరదలా

పాడి

యేలే యేలే మరదలా చాలు చాలుంజాలును
చాలు నీతోడి సరసంబు బావ ॥

గాటంపు గుబ్బలు గదలంగ గులికేవు
మాటల దేటల మరందలా
చీటికి మాటికి జెనకేవే వట్టి
బూటకాలు మానిపోవే బావ ॥

వంటి బావమరదండ్ర సంవాదపు పాటలును ఆ కాలమున వినోదవాదము నెరపిన పెండ్లిపాటల ఛాయలేమో !

తలుపుదగ్గరి పాటలు అన్నమయ్య కాలమునాటికి (తమిళము నుండి) తెలుగులోనికి ధారాళముగా ప్రవేశించ లేదు కాబోలు. 'లకుమమ్మకేమైన లంచమిమ్మనవో-శుకవాణి తలుపుమూసుక తియ్యదు' అను పాటలో వీని సూచన మున్నది. 'కలికి కవాటము బంధనజేసిన - కారణమేమీ లక్ష్మీ' యను వాడుకలోనున్న తలుపుదగ్గరిపాట వరుసలో అన్నమయ్య,

(29వ పేజీలో)

భరతుడి భక్తి

— శ్రీ ఎం. లక్ష్మణాచార్యులు

భక్తి అనేది శ్రద్ధాప్రేమల మిశ్రమం. దీనిలో తొమ్మిది రకాలున్నాయనే విషయం సర్వవిదితం. అవి శ్రవణభక్తి, కీర్తనభక్తి, స్మరణభక్తి, పాదసేవనభక్తి, అర్చనాభక్తి, వందనభక్తి, దాస్యభక్తి, సఖ్యభక్తి మరియూ ఆత్మనివేదన భక్తి అనేవి

శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః
స్మరణం పాదసేవనం,
అర్చనం వందనం దాస్యం
సఖ్యమాత్మ నివేదనం.

[శ్రీమద్భాగవతం—7. 5. 23–24]

వీటిని మూడుభాగాలుగా విభజిస్తే మొదటి మూడూ పరోక్షంగా ఆరాధ్య దైవమును (నిరాకారస్థితిలో) సేవించడానికీ, మరో మూడు (పాదసేవనము. అర్చన, వందనము) భగవంతుని సన్నిధానములోనే సేవించడానికీ. మిగిలిన మూడు పద్ధతులూ, (దాస్య, సఖ్య, ఆత్మ నివేదనలు) భావాత్మకంగా సేవించడానికి

యువవాణి

ఉపయోగపడుతాయి, పాదసేవ, అర్చన, వందనములు, భగవంతుని పరోక్షస్థితిలో కూడా ఆయనను ప్రత్యక్షంగా ఉన్నట్టు భావించి నిర్వహించడం మనందరికీ తెలిసిన విషయమేకదా. ఇక ప్రస్తుత విషయానికి వస్తే దశరథమహారాజు పుత్రరత్నాల్లో ఒకటైన భరతునిలో ఈ నవవిధములైన భక్తి-పద్ధతులూ మనకు స్పష్టంగా గోచరిస్తాయి.

భరతుడు సదాచార సద్గుణ సంపన్నుడు, జ్ఞాని, త్యాగి, అంతకంటే ముఖ్యంగా భగవంతుని యెడల విశుద్ధమైన నిష్కామ ప్రేమగలవాడు. జ్యేష్ఠుడైన శ్రీరామచంద్రుని యెడల అపార ప్రేమానురాగాలు, భక్తిశ్రద్ధలూ కలిగి ఉన్న ఆదర్శసోదరుడు ఒక్కొక్క భక్తి పద్ధతిని వివరిస్తూ, అది భరతునితో ఎలాఉన్నదో, వివిధగ్రంథాల్లో అది ఎలా వర్ణించబడిందో తెలియచేస్తాను.

శ్రవణభక్తి:

భగవంతుని నామ, రూప, గుణ ప్రభావ లీలాదులను, రహస్యములైన భక్తి ముక్తి దాయకములైన కథలను శ్రద్ధాసక్తులతో విని తన్మయం చెందడమే శ్రవణభక్తి దీనితో తరించిన వారిలో ప్రథముడూ ముఖ్యుడూ పరీక్షిత్ మహారాజు. (శౌనకాది మునులు గూడా ఈ కోవకు చెందుతారు) ఇక భరతుని విషయానికి వస్తే, హనుమంతుడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి విజయ వార్తను వినిపించడానికి నంది గ్రామానికి వచ్చినప్పుడు, ఆయనను భరతుడు ఎంతో గౌరవ శ్రద్ధలతో గౌరవించి ఆయన సందేశాన్ని విని తన దుఃఖాలన్నీ మరచిపోయి దప్పికగొన్నవాడు అమృతాన్ని త్రాగిన విధంగా ఆనందం పొందుతాడు.

రామచరితమానస్‌లో శ్రీ తులసీదాస్ ఇలా వర్ణిస్తాడు.

సునత బచన్ బిసరే సబ్ దూఖా,
తృషావంత్ జిమిపాయి పియూషా.

ఇక వాల్మీకి రామాయణంలో

బహూని నామ వర్షాణి
గతస్య సుమహద్వయం
శ్రుణోమ్యహం ప్రీతికరం
మమనాథస్య కీర్తనమ్

[యుద్ధకాండ 126–1]

శ్రీరాముడు అడవికిపోయి చాలా ఏళ్ళు గడిచాయి. కాని ఆ తర్వాత నేడే నేను నా స్వామి కీర్తన (సందేశము) వినుచున్నాను అని ఆయన ఆంజనేయునితో అంటాడు.

ఇదే ఆధ్యాత్మరామాయణంలో

శృత్వాతు పరమానందం
భరతో మారుతాత్మజాత్

[యుద్ధం 14–65–66]

అని ఉన్నది.

హనుమంతునిద్వారా రామసందేశం విని

"చిరస్యపూర్ణః ఖలు మే మనోరథః"

అని అంటాడు.

కీర్తనభక్తి:

భగవంతుని రూప, గుణ, ప్రభావ తత్త్వాదులను శ్రద్ధాభక్తులతో ఉచ్చరిస్తూ. శరీరములో పులకరింత, గద్గదము, కన్నీరు, మానసోల్లాసము, తన్మయత మొ॥ వాటిని అనుభవించడము కీర్తనలోని అంతర్భాగములు

అధ్యాత్మ రామాయణంలోని అయోధ్య కాండలో గుహుడు భరతుని గురించి చెప్తూ

"రామమేవానుశోచంతం
రామరామేతి వాదినమ్"

అని అంటాడు.

భరతుడు నందిగ్రామములో విరాగి జీవితం గడుపుతూ భగవంతుడైన శ్రీరామ చంద్రుని గుణగణాలను, పదపదికను కీర్తిస్తూ ఉండేవాడు.

శ్రీ తులసీదాసు ఇలా అంటారు.

పులక గాత్ హియం(సియ రఘుబీరూ,
జీహ్ నామ్ జప్ లోచన నీరూ.

పులకితమైన శరీరముతో మనస్సులో సీతారాములను స్మరిస్తూ రామనామం జపిస్తూ బాష్పలోచనుడై ఉండేవాడట. ఇలాగే పద్మపురాణములోని పాతాళఖండ ములో కూడా.

గర్తశాయీ బ్రహ్మచారీ
జటావల్కల సంయుతః,
కృశాంగయష్టిర్దుఃఖార్త
కుర్వన్ రామకథా ముహుః.

(1/30)

భరతుడు శల్యావశిష్టుడై మాటి మాటికి రామనామజపం చేస్తూ రామవియోగతప్తుడై ఆయన్ని తిరిగి కలియడానికి వేగిరపడే వాడట.

స్మరణభక్తి :

పరమాత్మ రూప, గుణ, విభవాదుల్ని, తత్త్వాది రహస్యాల్ని మననం చేసుకుంటూ, భగవంతుని స్వరూపంలో లీనమవడం దీని స్వభావం.

పాదుకలు తిరిగి తెచ్చిన నాటినుండి తిరిగి తన అన్నను కలిసే వరకూ భరతుడు రామ గుణగణాలను స్మరించుకుంటూనే ఉంటాడు. అన్నను తిరిగి రాజ్యానికి రప్పించే ప్రయత్నంలో వెళ్ళేటప్పుడూ. నిరాశతో తిరిగి వచ్చేటప్పుడూ రామ నామాన్ని జపిస్తూనే ఉంటాడు. నంది గ్రామంలో ఉంటూ కేవలం జపచర్యా ఆతనికి రామచంద్రుని దివ్యనామస్మరణే ఆధార మైనది.

భరతస్తు మహామాత్యైర్వా
కృష్ణిస్తమతా సహ,
అయోధ్యాబహిరుత్కృష్టం
రామమేవానుచింతయన్।

[అధ్యాత్మ రామాయణం — 9-69-76]

ఇక పద్మపురాణములోని పాతాళఖండంలో

(1/40)

దుర్భాగస్య మమప్రాప్తం
స్వాఘమార్జనమాదరాత్
కరోమి రామచంద్రాఘ్రిం
స్మారం స్మారం సుమంత్రిణః.

(మంత్రివరులారా! ఈ దుర్భాగ్యానికి తన పాపాలకు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకునే అవకాశం లభించింది. అందువల్ల నేను రామచంద్రుని పాదపద్మాలను నిరం తరమూ గౌరవపురస్సరముగా స్మరిస్తూ నా పాపాలని కడిగేసుకుంటాను.)

చాముండేశ్వరి ఆలయశిల్పం

ఫోటో: శ్రీ వావింటపర్తి కృష్ణారావు.

పాదసేవన భక్తి :

భగవంతుని దివ్యమంగళ విగ్రహానికి లేక చిత్రపటానికి లేక ఆయన రూపాన్ని లేక ఆయన పాదారవిందాల్ని శ్రద్ధాభక్తు లతో చూడడము, పూజించడము, సేవించ డమూ చేస్తూ ఆ భగవత్ కైంకర్యములో మనసా వాచా కర్మణా లీనమవడాన్ని పాద సేవన భక్తి అని చెప్పుకోవచ్చు.

భరతునిలో ఈ పాదసేవన భక్తి మనకు చాలా ఉత్కృష్టస్థితిలో గోచరిస్తుంది. శ్రీ మహాలక్ష్మి భగవంతుని చరణారవిందాలను కొలుస్తూవుంటే మన భరతుడు చరణపాదుక లను కూడా సేవించవచ్చని, తద్వారా ఐహికాముష్మిక సుఖాలను బడయవచ్చు నని ఋజువు చేశాడు. రాముడు అడవిలో వేసిన ప్రతి అడుగునూ ఆయన ఎంతో భక్తితో గౌరవిస్తాడు. రాముడు తిరిగిరానని చెప్పినప్పుడు ఆయన పాదుకలను గ్రహించి, తన శిరస్సుపై ఉంచుకుని తిరిగివస్తాడు. శ్రీరాముడు తిరిగివచ్చి నప్పుడు, భరతుడు ఆ పాదుకలను శిరస్సు పైనుంచుకొని ఆయనకు ఎదురేగినాడని వాల్మీకి రామాయణంలో, ఆధ్యాత్మరామా యణంలో ఉన్నది.

యావన్న చరణౌ భ్రాతుః
పార్థివవ్యంజ నాన్వితౌ,
శిరసా ప్రగ్రహీష్యామి
నమే శాంతిర్భవిష్యతి.

(వాల్మీకిరామాయణం 13/9)

మహాభారతంలో గూడా

విసర్జిత స రామేణ
పితుర్వచన కారిణా,
నందిగ్రామే కరోద్రాజ్యం
పురస్కృత్యస్యపాదుకే.

(వన 277/39)

అని ఉల్లేఖించబడివుంది.

అర్చనభక్తి :

అర్చావతారముముందుగాని, చిత్రపటము ముందుగాని లేకపరమాత్ముని స్వరూపాన్ని

మనోక్షేత్రములో ఊహించుకుని మనో సామాగ్రితోనే నానావిధములైన ఉపచార ములతో, సేవలతో శ్రద్ధాభక్తి సమన్వితుడై పూజించుట. ఆయన తత్త్వాన్ని ప్రభావాన్ని తలచుకుని పులకిత గాత్రుడగుట అర్చనా భక్తి అని అనబడుతుంది.

శ్రీరామచంద్రుని సమక్షములోనూ, పరోక్షములోనూ భరతుడు ఆయన్ను పూజిస్తూ-సేవిస్తూ ఉండేవాడు. భరతుడు భారద్వాజాశ్రమం వచ్చినపుడు ఆయన కూర్చోమన్న సింహాసనంలో కూర్చోలేదు సరికదా, దానిపై స్వయముగా రామ చంద్రుడు కూర్చునట్టుగా భావించి తాను మంత్రి స్థానములో కూర్చొని రాత్రంతా ఆ సింహాసనానికి చామరము వీస్తూ గడి పాడని మనకు వాల్మీకి రామాయణంలో అవగతమవుతుంది.

అసనం పూజయామాస
రామయాభిప్రణమ్య చ
వాలవ్యజనమాదాయ
న్యషీదత్సచివాసనే.
(వా. రా. అయో. 91/38/39)

ఆధ్యాత్మ, పద్మపురాణాల్లో గూడా భర తుడు విశేషమైన భక్తిశ్రద్ధలతో రాజోప చారములతో, గంధపుష్పాక్షతలతో రాముని పాదుకలను పూజించాడని వివరించబడింది. రామచరితమానస్‌లో గూడా భరతుని అర్చనాభక్తి నిగురించి తులసీదాస్ గొప్పగా వర్ణిస్తాడు.

వందనభక్తి :

శాస్త్రములలో చెప్పబడిన విధముగా భగ వంతుని రూపాన్ని తయారుచేసి, లేక ఆయన మూర్తిని మనస్సులో ధ్యానించు కుని ఆయన పాదపద్మాలకు మనస్ఫూర్తిగా గౌరవభక్తులతో నమస్కరించుటే వందన భక్తి అనబడుతుంది.

"కహత్ సప్రేమ్ నాయిమహి మాథా!
భరత్ ప్రణామ్ కరత్ రఘునాథా!"

అని భరతుని భక్తి గురించి శ్రీ తులసీదాసు అంటాడు. శ్రీరామునికి సాష్టాంగప్రణామం చేశావని, ఆయన పాదధూళి శిరసున ధరించి తాను ధన్యత పొందినట్టు భావించాడని.

"మాతుర్మే దుష్కృతం కించిత్
స్మర్తుం నార్హసిపాహినః"

అనే శ్లోకంలో భరతుడు తన తల్లిచేసిన దోషాన్ని క్షమించి మరచిపొమ్మని తమం దరినీ రక్షించమనీ, వేడుకుని ఆయన పాదా లను తన శిరసుపై ఉంచుకుని సాష్టాంగ ప్రణామం చేసాడని ఆధ్యాత్మరామాయణ కర్త అంటాడు. వాల్మీకి కూడా భరతుని లోని ఈ వందన భక్తిని చాలాచోట్ల ఉదహ రించాడు.

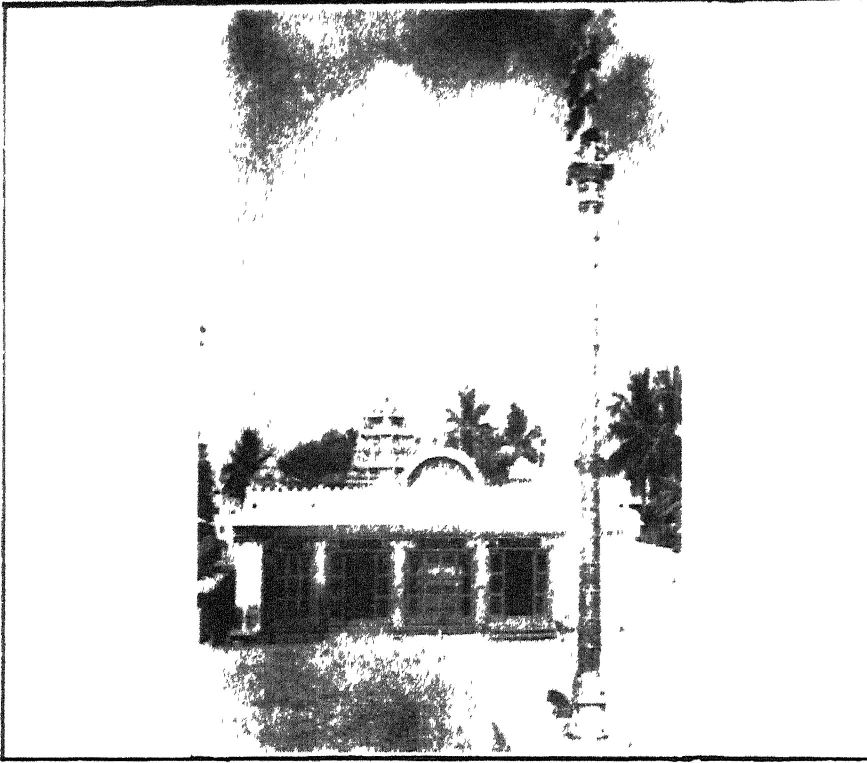
దాస్యభక్తి :

పరమాత్ముని రూప గుణ విభవైశ్వర్యా దులను, తత్త్వ రహస్యాలను అవగాహన చేసుకొని, ఆయనకు సేవచేస్తూ తనను ఒక సేవకునిగా పరమాత్ముని సేవ్యునిగా (యజ మానిగా) భావించడమే దాస్యభక్తి అన బడుతుంది. (27 వ పేజీలో)

పిల్లనగ్రోవి

అది మనకు పట్టి రాతిబొమ్మ,
ఆ విశ్వానికి ఎదనందనంలో పండువెన్నెలకొమ్మ,
జన్మనిచ్చింది మొదలు గళంలో పాడుతూనేవుండే కోకిలమ్మ
మోళపరిసర్పిత బర్హిబర్హలావణ్యము
పెదవిని విడిచి బతకలేని పిల్లంగోవి -
మనకు పలకదు - మనసు పగలదు -
ఆ వక్త్రంకి జీవనరాగాలు, జీవితభాష్యాలు అందులోనే -
ఎన్నో పిల్లనగ్రోవులు చేశాడాతడు
ఎదుటనున్న మోహనభావానికి నివేదించాలని
రసరాగాలు రంజిల్లినా
కనుగొల్కులు వర్షమేఘాల్లా వెదజల్లినా
ప్రతి వేణువును ముక్కలు ముక్కలు చేశాడు -
ఏదీ నచ్చలేదు
ఎదమెచ్చి ఎదలోనిఎదకు అందించలేదు !
పరిభ్రమత్ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల్లో అశ్రుతర్పణం, -
ఒకే జన్మచుట్టూ ఆవరించిన స్మృతిలా
ఒకే ఒకే కోరిక - కాదు కాదు - తపస్సు
ఉషస్సులు, అసుర సంధ్యలు,
దివారాత్రాలు - ఆ ఆవేదన పైనే -
మాయమననో !
తీయని మననో - బొమ్మకే తెలుసా ?
అందుకే
తనే పిల్లంగ్రోవిగ మారిపోయి,
స్వామిపెదవి సింహాసనాన్నెక్కాడు !

— మోహా

శ్రీ కోదండరామస్వామి ఆలయం

భారతదేశంలో రామాయణానికున్న ప్రశస్తి మరే యితర పురాణగ్రంథానికి లేదనడం అతిశయోక్తి కాదు. అనుశ్రుతంగా వస్తున్న రామాయణాన్ని రచించి వాల్మీకి మహర్షి సంస్కృత సాహిత్యంలో అగ్ర పీఠాన్నధిష్టించారు.

రామాయణంలోని రాముడిపాత్ర విలక్షణమైనది. ఆదర్శప్రాయమైనది. అంచేతే కలియుగంలో ఊరూరా రామాలయాలు వెలిశాయి.

వరాహ పురాణంలో రావణవధానంతరం శ్రీ రాముడు సీతాలక్ష్మణ సమేతుడై లంక నుంచి అయోధ్యకు వెళుతూ మధ్యేమార్గంలో తిరుపతిలో విడిది చేశాడని ప్రస్తావించబడింది.

ఆలయ నిర్మాణం:

ఇక్కడి మూర్తిని రఘునాధస్వామి అని, శ్రీ కోదండరామస్వామి అని వ్యవహరిస్తారు. శ్రీ గోవిందరాజస్వామి ఆలయం లోపలి తూర్పు గోపురం మీదవున్న శాసనం ప్రకారం ఆలయ నిర్మాణం, మూర్తి ప్రతిష్ఠాపన శా॥ శ॥ 1402 అనగా క్రీ. శ. 1480 లో జరిగినట్లు తెలుస్తున్నది. క్రీ. శ. 1480 లో సాళువ నరసింహరాయలు పరిపాలిస్తున్న సమయంలో చక్రవర్తికి శుభాన్ని కోరి శఠగోపదాసర్ నరసింహరాయ మొదలియార్ మూర్తిని ప్రతిష్ఠాపనజేసి ఆలయ నిర్మాణం గావించినట్లు శాసనంలో వివరణ వున్నది.

చారిత్రక ప్రాధాన్యత :

చరిత్ర పుటలలో శ్రీ కోదండరామస్వామి ఆలయానికున్న ప్రాధాన్యత అపూర్వమైనది. శ్రీ కోదండరామాలయానికి సంబంధించిన దాదాపు 20 శాసనాలు శ్రీ గోవింద రాజస్వామి, తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి ఆలయాలలో లభ్యమవుతున్నాయి. ఈ శాసనాల ఆధారంవల్ల ఈ ఆలయచరిత్ర కొంతవరకూ తెలుస్తున్నది.

శ్రీ కోదండరామస్వామి ఆలయంలోని శాసనం ప్రకారం శా॥ శ॥ 1452 అనగా క్రీ.శ. 1530 లో విజయనగరమును అచ్యుత దేవ మహరాయలు పరిపాలిస్తున్న సమయంలో ఆయనకు సౌభాగ్యాన్ని కోరి శ్రీ కుమార రామానుజ అయ్యంగార్ శ్రీ కోదండరామ స్వామికి దారురథాన్ని నిర్మింపజేసి సమర్పించాడు.

క్రీ. శ. 1801 లో అప్పటి కలెక్టర్‌గావున్న మిస్టర్ స్ట్రాటన్ తిరుమల పరిసర ఆలయాల చరిత్రను స్థానికుల నుంచి సేకరించే నిమిత్తం తయారుచేసిన ప్రశ్నలకు లభించిన జవాబులను క్రోడీకరించి సవాల్-ఇ-జవాబ్ పట్టీ గ్రంథాన్ని తయారు చేశారు. ఆ గ్రంథం ప్రకారం అప్పట్లో ఈ ఆలయానికి శ్రీ గుండప్ప, శ్రీ వెంకటరావులు ధర్మకర్తలుగా వుండేవారు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఈ ఆలయ నిర్వహణ చేపట్టిన తర్వాత ఆలయం ఎంతగానో అభివృద్ధి చెందింది.

తిరుపతి రైల్వే స్టేషన్ నుండి సుమారు ఒక కిలోమీటరు దూరంలో, పట్టణానికి మధ్యభాగంలో ఈ రామాలయం వుంది.

ప్రాకారం :

పూర్వం నిర్మింపబడిన ఆలయాలు ఆయా ప్రాంతాల ప్రజలకు ఆధ్యాత్మికతను

ప్రసాదించడమేగాకుండా ఆపత్సమయాల్లో రక్షణ కేంద్రాలుగా కూడా వుండేవి. ముఖ్యంగా ముస్లిం దండయాత్రలకాలంలో ఆలయప్రాకారాలు దాదాపు 15 అడుగులకు మించి నిర్మించడం జరిగింది. అనేకయుద్ధ సమయాలలో దేశంలోని అనేక దేవాలయాలు ఆయా ప్రాంతాలలోని ప్రజలకు రక్షణ కేంద్రాలుగా ఉపయోగపడ్డాయనడానికి ఎన్నో దృష్టాంతాలున్నాయి. శ్రీ కోదండరామస్వామి ఆలయం తూర్పున 345 అడుగుల పొడవున ఉత్తరాన 174 అడుగుల వెడల్పుతోనూ సుమారు 15 అడుగుల ఎత్తుతోనూ అలరారుతూవుంది.

గోపురం :

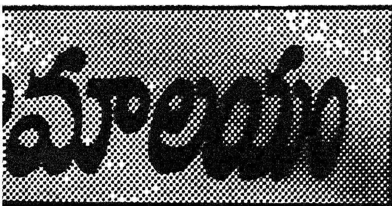
ఈ ఆలయానికి మునుపువున్న ప్రాచీన గోపురం స్థానే సుమారు 29 అడుగుల ఎత్తు గల నూతన గోపురాన్ని నిర్మించారు.

గోపురం మూడు అంతస్థులు గలిగి శిల్ప సముదాయంతో విరాజిల్లుతోంది. గోపురం అధిష్ఠానం ఎత్తు 4 అ॥ 6 అంగుళాలు. విజయ నగర చిహ్నాలు గోపురం లోపలిభాగంలో కనిపిస్తాయి. గోపురం పైభాగంలో ఏడు కలశాలున్నాయి. పశ్చిమ దిశాభిముఖంగా వున్న ఈ ఆలయానికి ఎదురుగా శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి ఆలయం వున్నది.

ఆలయ ప్రాంగణం :

గోపురం దాటిన పిమ్మట సువిశాలమైన ప్రాంగణం కనిపిస్తుంది. ఆలయ ప్రాంగణంలో నల్లని నాపరాళ్లు పరిచారు. గోపురానికి తూర్పుదిశలో బలిపీఠం, ధ్వజస్తంభం వున్నాయి. దక్షిణదిశన రెండు మంటపాలు, రావివృక్షం వున్నాయి.

అన్ని ఆలయాలకువలె ఈ ఆలయంలోనూ గర్భగృహం. అంతరాళం, ప్రదక్షిణం, ఇతర మంటపాలూ వున్నాయి.

ముఖమంటపం :

విజయనగర శైలిగల నాలుగు స్తంభాలున్నాయి. స్తంభాలపైనున్న శిల్పాలలో లక్ష్మీనారాయణ, యోగనరసింహ, కృష్ణ, విష్ణు, గోవర్ధనగిరిధారి ముఖ్యమైనవి. ముఖమంటపానికి దక్షిణదిశలో శ్రీరామానుజాచార్యులు, ఉత్తర దిశలో విష్వక్సేన ఆలయాలున్నాయి.

మహామంటపం :

మహామంటపంలో నాలుగు వరుసలలో విజయనగర శిల్పశైలిలో నిర్మితమైన స్తంభాలున్నాయి.

లక్ష్మి, నారసింహ, కృష్ణ, విష్ణు, పరశురామ, వేణుగోపాలస్వామి శిల్పాలు ఈ స్తంభాలపై కనిపిస్తాయి. మహామంటపానికి మధ్యలో తూర్పుదిశలో గరుడాళ్వార్ కనిపిస్తారు. విశాలమైన ఈ మంటపంలో వేదికలున్నాయి.

ముఖ్యాలయం :

ముఖమంటపానికన్నా ఎత్తులో ముఖ్యాలయం వున్నది. ఇక్కడ అంతరాళం, గర్భగృహం వున్నాయి. అధిష్ఠానంకన్నా గర్భగృహం అయిదు అడుగుల ఎత్తులో వుండటం విశేషం.

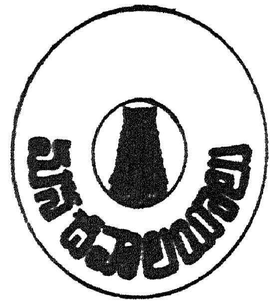
ద్వారపాలక విగ్రహాలు :

అంతరాళ ప్రవేశద్వారానికి ఇరువైపులా సుమారు ఏడు అడుగులరాతి ద్వారపాలక విగ్రహాలున్నాయి. వైష్ణవాలంకారాలతో శోభించే ఈ విగ్రహాలలో చక్కని శిల్పశైలి గోచరమవుతుంది.

గర్భగృహం :

గర్భగృహ విమానం 'ద్వితల' విధానంలో నిర్మింపబడింది. శిఖరం వేసరాజాతి శైలిలో వున్నది. శిఖరంపై ఏకకలశం దర్శనమిస్తుంది. గర్భగృహంలో రఘునాథలేక శ్రీ కోదండరామస్వామి, సీతాదేవి, లక్ష్మణ విగ్రహాలున్నాయి.

కోదండరాముడికి ఎడమవైపున లక్ష్మణ కుడివైపున సీతాదేవి విగ్రహాలున్నాయి.

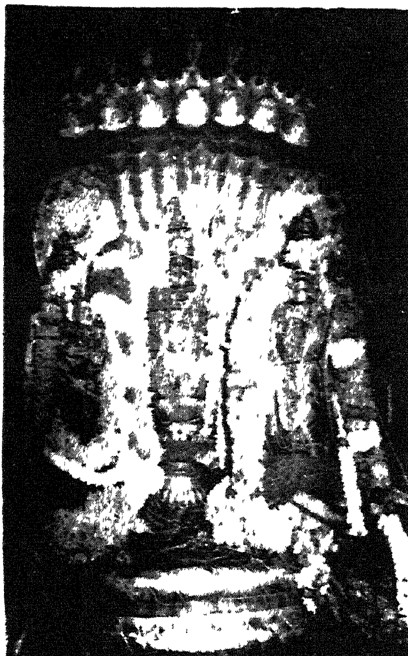

విగ్రహాలు, పట్టుపీతాంబరాలతోనూ, స్వర్ణ, రజిత ఆభరణాలతో అలంకరింపబడివున్నాయి. ఆభరణాలతో అలంకరింపబడిన ఉత్సవ విగ్రహాలు యాత్రికుల కనువిందొనరిస్తాయి.

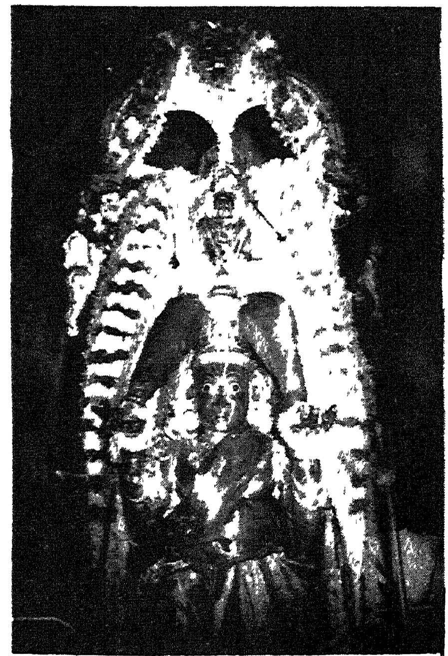
ముఖ్య శిల్పాలు :

పరిమాణంలోనూ, ప్రమాణంలోనూ, శిల్పవైశిష్ట్యంలోనూ గర్భగృహంలోని మూలస్థాన విగ్రహాల తర్వాత ద్వారపాలక శిల్పాలు పేర్కొన దగినవి. ఇవిగాక విష్ణు, యోగనారసింహ, పరశురామ, కృష్ణవిగ్రహాలు విశిష్టతను చాటుతున్నాయి. ఈ శిల్పాలు ముఖమంటప స్తంభాలపైమలచబడివున్నాయి.

— పాయపం సుబ్రహ్మణ్యం

స్వామివారి శేషపాన్పు ఉత్సవం

గరుడోత్సవం

ధనము

"ధనానా మార్జనం దుఃఖమ్
ఆర్జితానాం చ రక్షణే
ఆయే దుఃఖం వ్యయే దుఃఖమ్
ధిగ్ధనం దుఃఖ భాజనమ్."

ధనసంగ్రహణ దుఃఖంతో కూడిన పని. ఆర్జించిన ధనాన్ని రక్షించుకోటం కూడ దుఃఖకృత్యమే. ఆదాయం దుఃఖం. ధన వ్యయం దుఃఖం. ఛీ! ఛీ! ధనం దుఃఖ భాజనం!

ఇది వైరాగ్యం బోధించే వేదాంతులు చెప్పిన నీతిబోధ. అయితే - వాస్తవ జగత్తులో ధనం లేకపోతే క్షణం గూడ బ్రదుకటం కష్టం. రామాయణంలో లక్ష్మణుడు అన్నగారు-త్యాగమూర్తి అయిన శ్రీరాముని తోనే చెప్పిన మాటలు ఈ సందర్భంలో ఉదాహరించదగినట్టివి.

ధనమార్జయ కాకుత్స్థ
ధన మూలమిదం జగత్ !
అంతరం నాభి జానామి
నిర్ధనస్య మృతస్యచ !

"డబ్బు ప్రోగుచేయవయ్యా, కాకుత్స్థ వంశంలో పుట్టినవాడా; ఈ జగత్తుకు ధనమే మూలం. డబ్బులేనివానికి శవానికి ఏం తేడా ఉందో నాకు తెలియదు" అన్నాడు లక్ష్మణుడు.

డబ్బులేనివాడు - ధనస్వామ్య సమాజంలో నడవనేనుగెగదా. ధనమే వ్యావహారికమైన కర్మజగత్తుకు గురుత్వాకర్షణ నాభి.

సత్యం, విప్రతిపన్నాలైన యీ రెండు భిన్నధ్రువాల మధ్య ఉయ్యాలలూగుతుంది!

ధనం - ఈ లోకంలో కొనలేని దేమిటి? సాధించలేని దేమిటి? అని ఒక వేడినిట్టూర్పు విడిచే వేదాంతులున్నారు. వాపోయే దరిద్రులు ఉన్నారు. ప్రాచీనకాలంలో-నాగరకత పెరుగని రోజులలో ధనానికి నేటి ప్రాబల్యం ఉండేదికాదు. పరాక్రమానికి, పాండిత్యానికి, సంగీతానికి, సాహిత్యానికి-వివిధ విద్యలకు చతుఃషష్టి కళలకు సముచిత ప్రాధాన్యం - గౌరవప్రపత్తులు లభించేది. ధనానికి సమాజవ్యవస్థలో సార్వభౌమ పట్టాభిషేకం కట్టిపెట్టటం కేవలం కలియుగ లక్షణమే అనిపిస్తుంది!

ఒక పరిహాసకథ ఉంది. ఢిల్లీలో ఒక దొంగ ఏకాంతంగా వారికెంట నడచిపోయే అగంతకుణ్ణి అపి-కత్తి ఝళిపిస్తూ, "నీ దగ్గరవున్న డబ్బు ఇచ్చేస్తావా? లేకపోతే నీ తలకాయ నరికి పారవేయమంటావా" అని బెదిరించాడట! ఆ అగంతకుడు "ఏమైనాసరే - నీకు డబ్బు ఇచ్చేది లేదు. తలకాయ లేకుండా అయినాసరే ఢిల్లీలో బ్రదుకవచ్చునేమోగాని డబ్బు లేకుండా జీవించటం సాధ్యంకాదు" అని సమాధానం చెప్పాడట! ఇది పరిహాసగాథ అయినా ఇందులో పరమార్థం గూడ లేకపోలేదు.

మానవజీవితాన్ని క్షీరసాగరంవలె మథించి మథించి, చక్కని చిక్కని సామెతల వంటి సుభాషిత శ్లోకాలు వ్రాసిన భర్తృహరి-ధనాన్ని గూర్చి చెప్పిన శ్లోకం.

వెలుగుబాట

డా॥ నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

"యస్యాస్తి విత్తం సనరః కులీనః
స పండితః సశ్రుతవాన్ గుణజ్ఞః
స ఏవ వక్తా సచ దర్శనీయః
సర్వే గుణాః కాంచన మాశ్రయంతి !!"

పై శ్లోకానికి - శ్రీ ఏనుగు లక్ష్మణకవి హృదయంగమమైన అనువాదం చేశాడు.

"ఏ నరునకు విత్తముగల
దా నరుడు కులీనుడధిక దార్యుడతండే
ధీనిధి ! ధన్యుడు ! నేర్పరి !
నానా గుణ గణము కాంచనంబున నిలుచున్ !"

అయితే - పై శ్లోకాలు అన్నీ లక్ష్మణుడి వాదాన్ని బలపరుస్తున్నాయా? స్థూలదృష్టికి అవి ధనమాహాత్మ్యాన్ని అభివర్ణిస్తున్నాయి గాని సూక్ష్మదృష్టితో చూస్తే అవి అధిక్షేపణకే.

ఐహిక జగత్తులో ధనం సాధించలేనిది ఏదీ లేదనిపించవచ్చు! అందుచేతనే సంపన్న దేశమైన అమెరికా "Almighty Dollar"- "డాలరు సర్వసామ్యం" సామెతగా పరిణమించింది. (డాలరు అమెరికను నాణెము) సమాజంలో ప్రాయికంగా కులపాలికల పాతివ్రత్యాన్ని-ప్రజాస్వామ్యంలో పౌరుల ఓట్లను సయితం ధనం కొనగలిగిందే-ఇక చెప్పగలిగింది ఏముంది? అయితే, ప్రపంచంలో ఏ కోటీశ్వరుడైనా-శీలవతియైన సౌందర్యవతి పాతివ్రత్యాన్ని, నిజాయితీగల పౌరుని ఓటు కొనలేడు. ధనానికి సర్వంసహాధిపత్యం ఉన్నదనుకోటం వట్టి భ్రమ. ప్రపంచంలో ఎందరో కవీశ్వరులు పోతనవంటివారు ధనానికి దాసోహం అనలేదు. త్యాగరాజు - నిధిచాలసుఖమా? రాముని సన్నిధి చాల సుఖమా? నిజముగ పలుకుము మనసా! అని ఆలపించి-ఆచరణలో చూపించాడు - తన వైరాగ్యాన్ని! ధూర్జటి మహాకవి."

"తరగల్ పిప్పలపత్రముల్ మెరుగు
టద్దంబుల్ మరుద్దీపముల్
కరి కర్ణాంతము లెండమావులతతుల్
ఖద్యోత కీట ప్రభల్
సురవీథీ లిఖితాక్షరంబులసువుల్
జ్యోత్స్నాపయః పిండముల్
సిరులందేల మదాంధు లౌదురు
జనుల్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!"

అని ఎలుగెత్తి ఆలపించాడు.

వేదాంతులు - కవీశ్వరులు - యోగులు చెప్పిన మాటలు అటుంచి, ఒకసారి వాస్తవ జగత్తును సమీక్షిస్తే గూడ ధనానికి ఉన్న శక్తి పరిమితం ఆభాసమాత్రం అనిపిస్తుంది.

ధనముపెట్టి దేని కొనవచ్చు పృథివిలో?
లోనిగుంజుకాదు! పైని డొలక!!
ఔషధాలుగాని-ఆరోగ్యమును గాదు!
సేవకులముగాని చెలిమిగాదు!
సురుగు పరుపుగాని మరపు నిద్దురగాదు!
సౌఖ్యములముగాని శాంతిగాదు!
చదువు బిరుదుగాని సంస్కారసుమగాదు!
ఒడలుగాని వెలది యెడదగాదు!!

అయితే - యీ చర్చకు సరియైన ముగింపు ఏమిటి? కాళిదాస మహాకవి చెప్పిన

"త్యాగాయ సంభృతార్థానాం"

"ధన సంపాదన పరోపకారార్థం త్యాగబుద్ధితో దానం చేయుటానికే-" అనే తీర్పు చిరస్మరణీయమైనది. *

[23వ పేజీ తరువాయి]

"త్వద్దాస దాస చరమావధి దాసదాసః!"
అని కులశేఖరుని భావనగదా!)

భరతుని ఈ లక్షణము మనకు చక్కగా గోచరిస్తుంది. వనవాసానికి వెళ్ళిన రామ చంద్రుని తిరిగితెచ్చి ఆయనకు దాసుడై ఉంటానని తల్లి కైకేయితో గురువు వసిష్ఠులవారితో ఆయన అంటాడు. చిత్రకూటం వెళ్ళే దారిలో కూడా ఆయన ఇదే భావాన్ని అందరితోనూ వ్యక్తపరుస్తాడు. శ్రీరాముని మాటకు కట్టుబడే తాను ఒక దాసునిగా ఆయన వియోగాన్ని పదునాల్గు సంవత్సరాలు భరించి, తానొక విరాగియై రాచ కార్యాలను నిర్వహించి దేశానికి కూడా అమూల్యమైన సేవచేశాడు.

తల్లి కైకతో ఒకచోట ఇలా అంటాడు:

> నివర్తయిత్వా రామం చ
> తస్యాహం దీప్తతేజసః
> దాసభూతో భవిష్యామి
> సుస్థితేనాంతరాత్మనా.
>
> (వా. రా. అయో. 73/1)

చిత్రకూటంలో భరతుడు రామునితో ఇలా చెప్తాడు.

> "అహమప్యాగమిష్యామి
> సేవేత్వాం లక్ష్మణోయధా."

లక్ష్మణునిలా నేనూ మీతో అడవికివచ్చి సేవ చేస్తానంటాడు.

సఖ్యభక్తి:

భగవంతుని ప్రభావాన్ని, తత్త్వాన్ని రహస్య, మహిమల్ని తెలుసుకొని విశ్వాస యుక్తమైన మైత్రితో ఆయనకనుకూల ముగా అవడమూ ఆయనయెడల అనన్య మైన ప్రేమానురాగాలు కలిగివుండి, నిరంతరమూ, ఆనందంగా ఉండడమే సఖ్య భక్తి. భరతుని ఆచరణలో మిగతా భక్తి పద్ధతులతోపాటుగా ఇదిగూడా వుంది.

చిత్రకూటంలో శ్రీరాముని ప్రార్థిస్తూ:

> ఏభిశ్చ సచివైః సార్థం
> శిరసా యాచితో మయా
> భ్రాతుః శిష్యస్య దాసస్య
> ప్రసాదం కర్తుమర్హసి.
>
> [వా. రా. అయో. 102/12]

(అంటే ఈ మంత్రులతోపాటుగా శిరసువంచి మీకు నివేదించేది ఏమంటే నేను మీ సోదరుడను, శిష్యుడనూ, దాసుడను కూడా. నా మీద దయ చూపండి.)

వేరే ప్రసంగంలో

> "యోమే భ్రాతా పితా బంధుః
> యస్యదాసోస్మి సమంత!"

అని అంటాడు. దీన్నిబట్టి తెలిసేదేమంటే 'బంధు', 'భ్రాతా' అనే శబ్దాలు సఖ్య భావాన్ని తెలియచేస్తాయి.

> ప్రభుపితు భ్రాతుసుహృదు గురుస్వామీ!
> పూజ్యపరమ హిత అంతర్యామీ:

అని తులసీదాసు అంటాడు.

ఆత్మనివేదన భక్తి:

పరమాత్మయొక్క సకల లీలలనీ తత్త్వాలనూ, మహిమలను తెలుసుకొని అహంకార మమకారములను త్యజించి, పరమాత్మను తలచుకుంటూ, ఆర్తిప్రపత్తులతో, నిష్కామ బుద్ధితో అన్ని పనులుచేస్తూ కర్తృత్వాన్ని ఆయన కప్పగించి తన సర్వస్వాన్ని ఆయన చరణాలకు అర్పించడం అనేది ఆత్మనివేదన అని పిలువబడుతుంది.

భరతుడు తనను రాముని సొత్తని భావిస్తూ, అతనికి తన సర్వస్వమూ అర్పించడం చేస్తూవుండేవాడు.

ఆధ్యాత్మరామాయణంలో

> అసమర్ప్యైవ రామాయ
> రాజ్ఞే మాం క్వగతోఽస్మిభోః.

మహారాజా! నన్ను రామునికి కప్పగించకుండానే మీరు ఎక్కడికి వెళ్ళారు అంటాడు.

దీన్నిబట్టి భరతుడు రామునికి సర్వస్వమూ అప్పగించాడని తెలుస్తుంది. తన మనస్సూ, తనువూ, వాక్కూ పరమాత్ముడైన రామునికి అర్పించిన ధన్యజీవి భరతుడు. ఆయన సంరక్షణలోనే తన జీవితమంతా గడిపాడు.

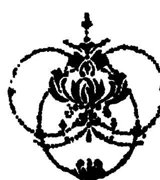
> కింకరోహం మునిశ్రేష్ఠ!
> రామచంద్రస్య శాశ్వతః
> * * *
> నేష్యేఽయోధ్యాం రమానథం
> దాసః సేవేతి నీచరత్.

అనేదాన్నిబట్టి ఆయన తన జ్యేష్ఠుని విశాల భావాల్ని మన్నిస్తూ ఉండేవాడని ఆయనకు సేవకుడుగానే తనను భావించేవాడని తెలుస్తుంది.

పై విషయాలనుబట్టి చూస్తే భరతుని జీవితమంతా "ఆత్మసమర్పణ" అని ముఖ్యంగా తేటతెల్లమవుతుంది. రాముని సుఖదుఃఖాలను తన సుఖదుఃఖాలుగా భావిస్తూ తనలో నవవిధములైన భక్తి పద్ధతులను నిలుపుకున్నాడు. రామునికే అంకిత మైన భరతుడు ఆదర్శ సోదరుడు, ఆదర్శ తనయుడు, ఆదర్శ భక్తుడు.

భరతపాత్ర నిజముగా వాల్మీకి అద్భుత సృష్టి. మనము భరతునివలె తొమ్మిది రకములైన భక్తిపద్ధతులు అవలంబించక పోయినా, ఏ ఒక్కటి అవలంబించినా ధన్యులమవుతాము.

(శ్రీ జయదయాల్ గోయందకా వ్యాఖ్య ఆధారంగా)

నవశక్తినిలయం నుండి భక్తులకు విశిష్టకానుక!

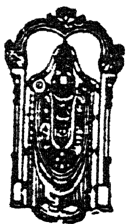
జగద్గురువులు శ్రీ కంచికామకోటి శ్రీ జయేంద్ర సరస్వతి, శ్రీ శృంగేరి శారదాపీఠ మహాసన్నిధానం, శ్రీ ఆచార్య శ్రీ శరవణైర్త్రి మహరాజ్ (గాంధార్) మరియు ఇతర సాధువుల ఆశీస్సులు శ్రీముఖాలు గలిగిన దివ్యయంత్రాలు!

1. శ్రీ మహామేరు (పంచలోహం) 11/2"x11/2" — రు. 300-00
2. శ్రీచక్రం, ఇతర చక్రాలు ఒక్కొక్కటి 8 సెం.x8 సెం. — రు. 115-00
3. శ్రీమహాలక్ష్మి యంత్రం 16 సెం.x16 సెం. — రు. 500-00
4. వెండిపూత కలిగిన స్టాండులతో అష్టలక్ష్మి, అంబాజీ, బద్రినాథ్ బంగారుపూజా ప్రతిమలు ఒక్కొక్కటి 5.8 గ్రాములు. ఒక్కొక్కటి — రు. 75-00
5. దృష్టి నివృత్తి యంత్రం (ఫ్రేముతో) (దృష్టిదోషాల నివారణకు, వాహన ప్రమాదాల నివారణకు పిశాచాలు పారద్రోలేందుకు, ఇంటిలో, ఫ్యాక్టరీలో, వ్యాపారంలో, ఐశ్వర్యసిద్ధికి) — రు. 50-00
   దృష్టి నివృత్తి డాలరు — రు. 50-00
6. వివాహప్రాప్తి డాలరు (మౌలికమైనది) (శీఘ్రంగా వివాహం జరిగేందుకు) — రు. 50-00
7. వెండికవచంతో రుద్రాక్షమాల (54 పూసలతో) (పూజజరిపి పంపబడుతుంది. — రు. 250-00
8. స్ఫటికమాల (మౌలికమైనది, 54 పూసలతో) — రు. 250-00
9. వెండికవచంతో పద్మమాల (54 పూసలతో) — రు. 100-00
10. ఎలక్ట్రానిక్ రాగికడియము (12 రాశులకు) ఒక్కొక్కరాశికి — రు. 20-00

50% శాతం సొమ్ముముందుగా పంపి ఆర్డరు ఇవ్వండి.
వస్తువులు వి. పి. పి. ద్వారా పంపబడుతవి.

విశ్వకర్మజ్ఞ, శ్రీవిద్యోపాసక
స్వామీజి శ్రీ ఎస్. టి. మురుగభూషణం,
నవశక్తినిలయం,
153-లాయడ్స్ రోడ్డు, గోపాలపురం, మద్రాసు-600086, ఫోన్: 812013.

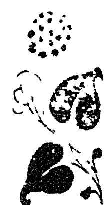
జి. పుల్లా రెడ్డి

నేతి మిఠాయిలు

కర్నూలు - ఫోన్ 288 & హైదరాబాదు - ఫోన్ 220833

G. PULLA REDDY

PURE GHEE SWEETS
BUS - STAND, KURNOOL
&
STATION ROAD, HYDERABAD

(20 వ పేజీ తరువాయి)

సామంతం

బలుపగు కర్మము లివివో జీవుల
ప్రారబ్ధంబులు సంచితంబులును
బలిసి తీరనివి పెరుగునె కాని
బ్రహ్మల బహు కల్పంబుల దాక

అను పాటను రచించినారు.

స్త్రీల పాటలలో ధవళాలు, నివాళి, మంగళహారతి మొద లగునవి ఎక్కువగా శుభకార్యముల సందర్భమున వినబడు నట్టివి. దృష్టి దోషము తగులకుండుటకై పారాణిపళ్ళెమును చుట్టుత్రిప్పుచు పాడునట్టిది నివ్వాళి. పెండ్లిలోగాని పూజా సమయములందుగాని హారతి ఇచ్చునపుడు పాడునట్టిది మంగళహారతి. అన్నమయ్యస్వామినే పెద్ద భూతముగా కీర్తించెను. ఆ స్వామిని పట్టగలిగిన దుష్టశక్తులేమియుం డును? కనుకనే కాబోలు అన్నమయ్య నివ్వాళి పాడినట్లు లేదు. తీరుతీరు మంగళహారతులు మాత్రము తెలుగులోను సంస్కృతములోను పాడినారు.

లలిత

మాధవునకు మంగళము – సాధుప్రియునకు
జయమంగళము
మదనగురునకు మంగళము మా – మదిలో
హరికిని జయమంగళము
మదరిపుహరునకు మంగళము – చదువుల
మూర్తికి జయమంగళము

గుండక్రియ

జయమంగళము నీకు సర్వేశ్వరా
జయమంగళము నీకు జలజవాసినికి

తీరిక సమయములలో మనయిండ్లయందు స్త్రీలు పాడు కొను రామాయణ సంబంధి దీర్ఘగేయములలో శాంతగోవింద నామాలు, పెండ్లి గోవింద నామాలు, అలని గోవిందనామాలు ముఖ్యమైనవి. ప్రతిచరణము చివరన గోవిందయను పద ముండుటచే వీనిని గోవిందనామములందురు. శ్రీరామాదుల అన్నప్రాశనమును శాంతగోవింద నామములిట్లు వర్ణించును.

బంగారు తబుకుతో గోవిందారామ
క్షీరాన్నమును దెచ్చి గోవిందారామ
పసిడి గిన్నెలో నుంచ గోవిందారామ
ఆయుధంబులు పండ్లు గోవిందారామ

ఈ వరుస ననుకరించుచు అన్నమయ్యగారు

దేసాళం

కొల్లవలపులు చల్లె గోవిందరాజ నిన్ను
గొల్లెతలు నవ్వేరు గోవిందరాజు॥
గొప్పలు మాచన్నులివి గోవిందరాజు–నిన్ను
కుప్పెలవలె నొత్తిని గోవిందరాజు

యను పాటను రచించినారు. అదేవిధంగా

'అంతట రాములవారూ, అంగను సీతనుగూడీ
సంతసమందుచు వేగా, స్వపురమునకు చనుదెంచీ'

యని సాగిపోవు స్త్రీల రామాయణపు పాట కనువుగా

బౌళి

సత్యముసేయగ వచ్చును – సర్వేశ్వర యీ
మాటకు
నిత్యము నీవే యెరుగుదు – నేనేమినెరుగజుమీ

అను పల్లవిని కూర్చినారు.

అన్నమయ్య పాటలందు ఖండగతిలో నడచిన పాటలు చాల కలవు. నన్నయకు పూర్వము శాసనములందలి తరువో జలటు సీసపద్యములుగాను, ఇటుస్త్రీల పాటలుగాను మారి నట్లు తోచును. స్త్రీలపాటల వరుస దంపుళ్ళపాటలవలెనే, తరువోజ వరుసను పోలియున్నది. తరువోజ రెండవ పాదమందలి చివరిగణములు సూర్యగణములుగామారి పరి గెత్తెడు పాటను సీసపద్యముగా నడిపించినవి. ద్విపద యందును నిట్టి మార్పే వచ్చినది. తరువోజలట్లు పాట వరుసలోకాక సీసపద్యము నడకతో సాగిన పాటలుకూడ తొలి దినములందుండి యుండును. ఇట్టివే యక్షగానములందు జంపెలను పేరుతో కనబడుచున్నవి. యక్షగాన మనునది త్రిపుట, ఏకతాళి, జంపె అర్ధచంద్రిక, కురుచజంపె, ఏలవంటి పాటలను ద్విపద మరియు వచనమును గొనిసాగిపోయిన్న రచనమని కందుకూరి రుద్రయ సుగ్రీవవిజయ యక్ష గానము సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది. అటు తరువాత, అనగా విజయనగర సామ్రాజ్య పతనానంతరము దక్షిణాదికి తరలి పోయిన యక్షగానములందు తలుపు దగ్గరి పాటలును, పద ములును దరువులును ప్రవేశించినవి. జంపెలు జానపదుల 'హరిహరీ నారాయణాది నారాయణా' యను వరుసలోనివి. గత శతాబ్దముననే జంపెలు కథాకథనమున కుపక్రమించినవి.

(శేషం)

అది మిట్టమధ్యాహ్నసమయం. ఒక కొండపై శివాజీ మహారాజు ఠీవిగా నిల్చొని వున్నారు. వారి అడుగులకు మడుగులు వొత్తుతూ చుట్టూ పరివారం వుంది. అల్లంత దూరంలో వందలాది మనుషులు కట్టడంపని సాగిస్తున్నారు. కొందరు కొండపైకి బండ రాళ్ళను ఎక్కిస్తున్నారు. మరికొందరు పీపాలతో నీళ్ళను మోసుకుపోతున్నారు. రాళ్ళు పగలగొట్టేవాళ్ళూ, సున్నం కలిపే వాళ్ళూ ఇలా ఎవరిపనిలోవారు తలమునక లుగా వున్నారు. చురచురమంటున్న ఆఎండ కంటే తీక్షణంగావున్నాయి శివాజీమహారాజు చూపులు. అదేపనిగా తన సర్దారులను పనికి పురామాయిస్తూ అదిలించి పారేస్తున్నారు. ఆ సర్దారులు తమక్రిందనున్న పనివాళ్ళపై తమ ప్రతాపం చూపిస్తున్నారు. ఆపనివాళ్ళ చేతులలో అక్కడ ఒక మహాదుర్గం మెల్లిగా రూపు దిద్దుకొంటోంది.

దైవీసంపద

ఈ హడావిడిలో ఎక్కడినుంచో భగవ న్నామ సంకీర్తన వినిపించింది. "జయ జయ రఘువీర" అంటూ ! కాసేపటికి చేతిలో భిక్షాపాత్రతో, నెరసిన గడ్డంతో, కాషాయ వస్త్రాలుదాల్చిన స్వాములవారొకరు అక్కడ కనిపించారు. వారిని చూసీచూడగానే చేతులు జోడించి శిరసు వంచారు ఛత్రపతి శివాజీ !

హిందూధర్మంపట్ల ఆధర్మాన్ని ప్రచారం చేసే సాధువులపట్ల శివాజీకి పంచ ప్రాణాలు గదా! తనకు వందనం చేసిన మహారాజుకు దీవెనలను అందించారు, ఆ స్వాములవారు. ఆయన సమర్థ రామదాస స్వామి. మహారాష్ట్ర దేశంలోని 'జాంబ' గ్రామంలో జన్మించి పన్నెండవ ఏటనే తపస్సు కుపక్రమించి పన్నెండేళ్ళు తపో దీక్ష వహించి బ్రహ్మజ్ఞానం సంపాదించిన ఘనుడాయన. తన ముప్పయ్యారవ ఏట నుండి రాష్ట్రోద్ధరణ, ధర్మోద్ధరణ కార్యక్రమం

ప్రారంభించి స్వధర్మార్థం, స్వరాజ్యార్థం పొందిన మృత్యువు మోక్షాన్ని కలిగిస్తుందనే నినాదంతో హిందువులను జాగృతంచేస్తున్న ధర్మపునరుద్ధరణ చక్రవర్తి అతను. అలాంటి వ్యక్తి శివాజీని చూడటానికి వచ్చాడు. కాసేపటికి శివాజీ, రామదాసస్వామి మాటల లోకి దిగారు.

"చక్రవర్తులకు క్షణమైనా తీరికవున్నట్లు లేదే!" మర్యాద కోసం మాట జారారు స్వాములవారు. ఆ ఒక్క మాటతోనే గర్వం పొంగుకువచ్చింది శివాజీకి. నా బాధ్యతలు ఎన్నని చెప్పమంటారు, స్వామీజీ! ఒక వైపు రాజ్యంలోని ప్రజలందరికీ తిండీ బట్టా చూడాలి, మరోవైపు మొగలాయీల దండయాత్రల నుండి వారి ప్రాణాలు కాపాడాలి. ఇదేమైనా తేలికపాటి వ్యవహారమా? అసలు ఇంతస్వల్పకాలంలో ఇంతటివిజయం సాధించడమంటే మాటలా? కొద్దిమంది మావళీలతో మొదలుపెట్టి మొగలులనే ఎది రించగల మహాసామ్రాజ్యం నిర్మించాను గదా...." ఇలా తన విజయ పరంపరల గురించి మహారాజు తనకు తానే చెప్పుకోవ టంతో రామదాసస్వామికి మనస్సు చివుక్కు మంది. అయినా పైకి ఏమీ అనకుండా చిరు నవ్వుతో వింటూ ఊరుకొన్నారు. ఇంతలో భోజనవేళ కావటంతో స్వామివారిని రాజ ప్రాసాదానికి భిక్షకు ఆహ్వానించి తీసుకు పోయారు శివాజీ. అక్కడ స్వామివారికి ఘనమైన మర్యాదలు జరిగాయి. మహారాణి వారే స్వయంగా వారికి భోజనం వడ్డించారు. ఇంతటి ఆదరణలోనూ స్వామివారికి ఏదో కొరతగా నే వుంది. పైకి మందహాసం చింది స్తున్నా లోలోపల ఏదోచింతిస్తూనేవున్నారు.

"శివాజీలో గర్వం, అహంకారం ప్రవే శించాయి. మహారాజు మంచివారే! కానీ అహంకారం అన్నది పతనానికే దారితీస్తుంది మహారాజును గనక సరైన దోవలో పెట్టక పోతే మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్యం తద్వారా హిందూధర్మం కష్టాల పాలవుతాయి. ఎలా దైనాసరే తాను నిమిత్తమాత్రుడనని, అంతా దైవకృపతో జరుగుతున్నదని శివాజీ మన సుకు వచ్చేలా చేయాలనుకొన్నారు రామ దాసస్వామి. భోజనాలు అయ్యాక కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొని మళ్ళీ దుర్గం వద్దకు బయలుదేరారు శివాజీ, రామదాసస్వామీ!

దుర్గం పనిజరుగుతూవుంది. స్వాముల వారు ప్రక్కనే వున్నారని చెప్పి శివాజీ మరింతగా తన అధికారదర్పం ప్రదర్శిస్తు న్నారు. మహారాజుకు సమీపంలో కొందరు బండలు పగుల గొడుతున్నారు. ఆ బండల వైపే చూస్తున్నారు స్వామీజీ. హఠాత్తుగా ఒక బండ బ్రద్దలయింది. అందులోనుండి ఒక కప్ప బయటకు దూకింది. అది చూచి "జయజయ రఘువీర" అంటూ కళ్ళుమూసి దైవాన్ని స్మరించారు స్వామీజీ! వెంటనే కళ్ళు తెరచి శివాజీని చూస్తూ—

"శభాష్! మహారాజా! నీ రాజ్యంలో ప్రజల బాగోగులే కాదు. జంతువుల మంచి చెడ్డలుకూడా నువ్వే చూస్తున్నట్లున్నావు. నీ దయవల్లే కాబోలు రాతిలోని ఆ కప్పకూడా తన ప్రాణం కాపాడుకోగలిగింది." మహా మేధావియైన శివాజీకి ఆ మాటలలోని అవ హేళన క్షణంలో అర్థమైపోయింది. మరు క్షణంలో వారిలో గర్వం పటాపంచలయి పోయింది. స్వామివారి పాదాలకు ప్రణమిల్లి "స్వామీ! నన్ను క్షమించండి. అంతా నా ఘనతేనని విర్రవీగాను. దైవాన్ని విస్మ రించాను. తెలివితక్కువగా ప్రవర్తించాను. మీ విమర్శతో మళ్ళీ గర్వమన్నది నాలో చొరకుండా చూసుకుంటాను." అంటూ హామీ ఇచ్చారు.

హైందవజాతి చరిత్రలో అనేక మహో జ్జ్వలఘట్టం. సమర్థరామదాసస్వామిని శివాజీకి రాజగురువును చేసిన అద్భుత సన్నివేశమది. కనిపించిన ప్రతి కోటపైనా హిందువుల ధర్మపతాకాన్ని ఎగురవేయిస్తా నని శివాజీచేత శపథం చేయించాడు సమర్థ రామదాసస్వామి. ఆ ఇద్దరూ ఒకటై ఆ పని నెరవేర్చారు.

"రాతిలో కప్పకు ఆహారం ఎలా వస్తు న్నది? కొబ్బరికాయలో నీళ్ళెలా పుడు తున్నాయి! శిశువు తాగేందుకు మాతృ మూర్తికి స్తన్యమెలా వస్తున్నది? ఎవరు ఇస్తున్నారు ఇవన్నీ? సృష్టిలో కనిపించే ఘనత అంతా ఆ పరమాత్ముడి అంశా రూపమే! ప్రతిభ అన్నదంతా ఆ దైవీ సంపదే! మనం నిమిత్తమాత్రులం మాత్రమే" అన్నది రామదాసస్వామి శివాజీకి చేసిన జ్ఞానోపదేశం.

— జితేంద్ర

*

బడి — గుడి

బడి – బడి – బడి
చదువుల బడి
గుడి – గుడి – గుడి
దేవునిగుడి!
గణగణ మ్రోగిన
బడిగంట –
పిల్లలు ఇండ్లకు
పరుగంట!
గుడిలో మ్రోగిన
జే గంట
దేవుని రమ్మని
పిలుపంట!
బడిలో చదివిన
చదువున –
భుక్తి – బుద్ధికలవు!
గుడిలో చేసిన
పూజలు
భక్తికి – ముక్తికి నెలవు॥

— జి. రాజేందర్

[18 వ పేజీ తరువాయి]

ప్రాయముపంచిన ముదిమి అందుకు తోడైంది. మూలంలోని శబ్దమాధుర్యాన్ని, శ్లేషసౌభాగ్యాన్ని, అనువాదంలో పొదిగిన శాస్త్రిగారి ప్రతిభ అసామాన్యం. వెంకయ్య శాస్త్రిగారి కీర్తికాయాన్ని శాశ్వతంగా నిల బెట్టడానికి శిశుపాలవధ కావ్యమొక్కటి చాలు.

శాస్త్రిగారు శ్రీమతస్తులకు ఆమోద యోగ్యంగా భగవద్గీతను పద్యానువాదంగా వెలయించారు. సర్వజ్ఞకుమార యాచమ నాయుడు వచనంలో వ్రాసిన శృంగార భావాలను బ్రహ్మానంద శతకంగా పద్యాను వాదం చేశారు. ఈ శతకం శాస్త్రిగారికి బహుళ ప్రచారాన్ని, కళంకాన్ని తెచ్చి పెట్టింది. ఆ భానరసిక తారావళి అనే లఘుకావ్యాన్ని కూడా ఆయన రచించారు. బాల్యంలో మారుతీ శతకాన్ని రచించారు. చివరి రోజులలో రాధికా పరిణయ ప్రబంధాన్ని వ్రాశారు. ఇందులో కొన్ని పద్యాలు తప్ప మిగిలిన గ్రంథం కాల గర్భంలో కలిసిపోయింది. వెంకటగిరి కాశీ విశ్వనాథస్వామి వైభవాన్ని తిరునాళ్ళ దండకంగా వ్రాశారు. వెలుగోటి ప్రభువులపై కొన్ని పద్యాలు చెప్పారు. భక్తి కీర్తనలు వ్రాశారు. శాస్త్రిగారు మొత్తం ఇరవై వేలపైచిలుకు పద్యాలు వ్రాశారు. ఆస్థాన కవీంద్రులుగా సంపాదించిన సిరు లను దానధర్మాలకు వినియోగించారు. లక్ష్మీపురం చెరువుకట్ట పునరుద్ధరణచేశారు. స్థానికులు ఇప్పటికీ ఆ చెరువుకట్టను శాస్త్రి గారి పేర పిలుస్తారు. కొళ్ళపూడి కోదండ రాముడికి మడిమాన్యాలు సమర్పించారు.

శాస్త్రిగారు సహస్రమాసజీవి. ఆయన చివరిరోజులలో సూతసంహితను అనువ దిస్తూ వచ్చారు. 1892 జూన్ 6 న పోషక ప్రభువు సర్వజ్ఞ కుమారులు మరణించారు ఆ మూడవనాడే, అనగా జూన్ 8 న శాస్త్రి గారు దిగులుతో స్వర్గస్థులయ్యారు. శ్రీ పుట్ట పర్తి నారాయణాచార్యులుగారు వెంకయ్య శాస్త్రిగారిని గూర్చి ఇట్లా పేర్కొన్నారు.

"గోపీనాథులు చాల ప్రసిద్ధులైన విద్వ త్కవులు. శాస్త్ర పాండిత్యముతో పరిపక్వ మైనది వారి సాహిత్యము. ప్రాచీన మహా కవుల కోవకు చెందిన వారిలో వీరు కడపటి వారు". ఈమాట సత్యం కాకపోతే వీరేశ లింగం పంతులుగారు గోపీనాథుని వెంకయ్యశాస్త్రిగారితో తమ కవుల చరిత్రను ముగిస్తారా ?

శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయం, శ్రీనివాసమంగాపురం.

శ్రీనివాసమంగాపురంలోని శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయంలో జరుగు నిత్య కల్యాణోత్సవం, అభిషేకం, నిత్యఅర్చన వివరాలను యాత్రికుల సౌకర్యార్థం ప్రచురిస్తున్నాము.

నిత్యకల్యాణోత్సవం :

నిత్యకల్యాణోత్సవసేవ ప్రతిరోజూ ఉదయం 10-30 నుంచి 12.00 గంటలవరకూ జరుగుతుంది. ఈ సేవకు 150 రూ॥లు చెల్లించాలి. పదిమంది వ్యక్తులను ఈ సేవలో పాల్గొంటానికి అనుమతిస్తారు. గృహస్థుకు వస్త్రబహు మానం వుంటుంది.

అభిషేకం :

ప్రతి శుక్రవారం అభిషేకసేవ జరుగుతుంది. (ఉదయం 7-30 నుంచి 9 గంటలవరకు) అభిషేకం చేయించే వారు 100 రూ॥లు చెల్లించాలి. ఇద్దరు వ్యక్తుల్ని ఈ సేవలో పాల్గొనటానికి అనుమతిస్తారు.

నిత్యఅర్చన :

నిత్యఅర్చనసేవ సంవత్సరకాలమూ ప్రతిరోజూ వుంటుంది. ఈ సేవ చేయించదలచినవారు 42రూ॥లు చెల్లించాలి.

వసిష్ఠ గీత

—శ్రీ వి. సుబ్బారాయుడు

యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్.

ఎప్పుడైతే ప్రపంచములో ధర్మచ్యుతి జరుగునో, ధర్మరక్షణ కొరకు తననుతానే సృష్టించుకొనెదనని నాడు భగవంతుడు. ఆయా యుగములలో భగవంతుడెత్తిన అవతారములిందులకే.

త్రేతాయుగములోనిది రామావతారము. కృష్ణావతారము ద్వాపరములోనిది. ద్వాపర యుగములోని కృష్ణుడు ధర్మప్రబోధకుడైతే త్రేతాయుగములోని రామునకు ధర్మప్రబోధము గావించబడి, ధర్మాచరణము గావించబడినది. రామునకు ధర్మప్రబోధము గావించినది వసిష్ఠమహర్షి. అర్జునునకు ధర్మప్రబోధము గావించినది శ్రీకృష్ణపరమాత్మ. వసిష్ఠమహర్షి బోధామృత సారాంశమే వసిష్ఠగీత లేక జ్ఞానవాసిష్ఠము. శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గావించిన ధర్మప్రబోధమే భగవద్గీత.

మారీచ సుబాహులు వారి యనుచరులు అరణ్యములలో మునులు చేయు యజ్ఞయాగాది వైదికకర్మలను ధ్వంసము గావించుచు అధర్మవర్తనులై యుండిరి. అప్పటికే సన్యాసాశ్రమ స్వీకారముజేసి మునివృత్తి జరించుచుండిన విశ్వామిత్రమహర్షి తనంతటతానే రాక్షస సంహారము గావించుట ధర్మవిరుద్ధము గావున, అయోధ్యాపతి-దశరథ మహారాజు కడకేగి జరుగుచున్న దుష్కృత్యములను వివరించెను. తన కోరికను మన్నింతునను మాటను ముందు తీసికొని, పిదప దశరథునితో యాగసంరక్షణార్థము శ్రీరాముని తనవెంట బంపుమనెను. ఆడినమాట తప్పినదిగాదు సూర్యవంశము. అందువల్ల రాముని బంప నిశ్చయించుటలో దశరథుడు మనోవేదనకు గురియైనప్పటికీ విశ్వామిత్రుని వెంట బంప నిశ్చయించుకొని రాముని పిలువబంపెను.

అప్పటికి రాముని వయస్సు పదునాలు వత్సరములు. ఆయన మానసిక స్థితియే వేరు. సమస్త వస్తుజాలముతో గూడిన ఈ ప్రపంచము అశాశ్వతమైనదని, భౌతికమైన రాజ్యభోగములు క్షణికములని, మానవ జీవితమే నీటి బుడగవలె క్షణభంగురమైనదని తలచుచు చింతాక్రాంత మానసుడై విరాగివలె నుండెడువాడు.

కురుక్షేత్ర యుద్ధరంగములో తాను యుద్ధముచేయ సమకట్టిన బంధువ్రాతమును జూచి, బంధుత్వములను ఏకరువు పెట్టుచు, వారిపై యుద్ధముచేయ నిచ్ఛగించక, రాజ్యభోగముల నాకాంక్షించుట చేతనే గదా ఈ సంగ్రామోద్ధతి? యని పలువిధముల తలపోసి; బంధు నాశనకారి యగు నీ యుద్ధమును చేయనని, ధనుర్బాణములు చేయి జారిపోవుచున్నవని పలవరించి, శరచాపముల క్రిందవైచి అర్జునుడు యుద్ధవిముఖుడాయెను.

శ్రీరామచంద్రుని మానసిక స్థితిగూడ ఇప్పుడిటువంటిదే.

శ్రీరాముని ఆంతరంగిక స్థితిని గమనించిన విశ్వామిత్రమహర్షి వసిష్ఠమహర్షితో "మహాభాగా! మీరు రఘుకుల గురువులు, తపోధనులు, త్రికాలజ్ఞులు, రామునకు జ్ఞానబోధ గావించి, హృదయ తాపము చల్లార్చి కార్యోన్ముఖుని జేయుము" ని విన్నవించెను.

కథల ద్వారాను, పెద్దల సంభాషణల ద్వారాను, సంవాదముల ద్వారాను, సూక్తుల ద్వారాను తత్త్వబోధ గావించినాడు వసిష్ఠమహర్షి శ్రీరామచంద్రునకు. ముని వ్యాధ సంవాదమును ప్రస్తుతాంశము అందులో నొకటి.

పూర్వజన్మ సంస్కారముగల ఒక లేడి బోయవానిచే చంపబడెను. ఆ లేడి వ్యాధుని ముఖము చూచి మరణించెను. కాన మరుజన్మలో ఆ లేడి వ్యాధుడుగ జన్మించెను. మృగములను వేటాడుచు చివరకు ఒక ముని ఆశ్రమమునకు విశ్రాంతికై వచ్చెను.

మునికి వ్యాధునకు జరిగిన సంవాదమే ఒక తత్త్వబోధ.

ముని: ఓ వ్యాధుడా! నీవు మృగవధనేల చేయుచుంటివి? హింస మహాపాతక మను విషయము నీకు తెలియదా? మేఘములయందు మెరయు నీటి బిందువుల క్షణికములు. భోగభాగ్యములు మెరపులవలె చంచలమైనవి. యౌవనము గూడ అశాశ్వతమే. శరీరమునకు వాటిల్లగల హానిని గురించి యూహించలేము. నశించు సంసార వ్యాసంగివి గాక మోక్షమార్గమును అభిలషించుము.

వ్యాధుడు: మౌనివర్యా! మీరు చెప్పినదే నిజమైతే దుఃఖోపశమనము కొరకు అతి కఠినమైనదియు, అతి మృదువైనదియు కాని పద్ధతి ఏదో సెలవిండు.

ముని: ఓయీ! నీవు ధనుర్బాణములను విసర్జించి, మునుల పద్ధతుల నవలంభించి, నియమ నిష్ఠల నాశ్రయించి, దుఃఖరహితుడవై ఋష్యాశ్రమముల యందే వసింపుము.

ముని వాక్యముల నాలకించిన వ్యాధుడు తన పూర్వపు వ్యాపారమును కట్టిపెట్టి నియమము దప్పక నిష్ఠల నాచరించి, యాచించకయే లభించు దానినే భుజించుచు ఋష్యాశ్రమములో కొంతకాలము గడుపగా, సజ్జనసాంగత్యము ద్వారా లభించిన చిత్తశుద్ధితో ఏది శాశ్వతమైనది? ఏది అశాశ్వతమైనది? అను విషయమును తెలిసికొనగల స్థితికి వచ్చెను. అతనితో

ముని: మేధావీ! ఆత్మ చైతన్యమైనది. జడముకాదు. భౌతిక కాయము ఎన్ని పర్యాయములు మరణించినను చేతన మగు ఆత్మ మరణించినట్లుగాదు. ఆ చేతనత్వమే భ్రాంతిచేత స్థూలశరీరము (భౌతికము) సూక్ష్మశరీరము (ఆత్మ)గ ప్రకాశించును. సూర్యమండలమున నున్న సూర్యుడు ఎట్లు సర్వత్ర కాంతిని ప్రసరింపజేయునో, అట్లే భగవంతుడు తననుండి ఉత్పన్నమైన శరీరధారుల యందు జీవుడుగ (చైతన్యము) నున్నాడు. లోని స్వప్నావస్థ, బయటి జాగ్రదవస్థల యందు భగవత్స్వరూప మగు చైతన్యమే "నేను" అను నిజ స్థితిని ఎరిగిన జీవుడే ముక్తుడు. జీవుడు కాల్చబడడు. చంపబడడు.

మునికి వ్యాధునకు జరిగిన సంభాషణను రామునకెరిగించి, తర్వాత రామునితో

వశిష్ఠుడు: రామచంద్రా! దేహము నిజము కాదు. మనస్సును వేరుచేసినచో దేహమే లేదు. సమస్తము బ్రహ్మమయమే. ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మ తత్త్వముచేతనే నడచుచున్నది. ఉన్నది ఒక్క ఆత్మయే. ప్రపంచముగాని, ప్రపంచములో కనిపించునవిగాని ఏమియు నులేనివే. కనిపించునదంతయు నశించునదే. శరీరమే నేనను వారికి భ్రాంతి తొలగదు. తత్త్వజ్ఞానముచేత మాత్రమే ఈ భ్రాంతి తొలగగలదు. స్థిర చిత్తులైన మునివ్యాధుల సంభాషణల నాలకింపుము.

వ్యాధుడు: మునిశ్రేష్ఠా! ఈ జగత్తే అసత్య మయితే ఈ విషయమును తెలిసికొనుట వల్ల మాత్రము ప్రయోజనమేమి గలదు?

ముని: ఓయీ! జగత్తు అసత్యము, స్వప్న సదృశము మాత్రమేనని చెప్పుట ఏల యన అట్లు చెప్పుటచే ఇది కేవలము మానసిక భ్రమయని – నిజముకాదని తెలిసికొనగలందులకు మాత్రమే.

మరియు మనస్సు వస్తురూప వ్యాపారమును విడచి, నిర్వికారమై, అనంతమై, లోపల, వెలుపల స్థిరమైనట్టి ఏ పరిశుద్ధాత్మవై నీవుండెదవో అదియే "నీవు." తనను తాను ఆత్మరూపముగ గాక, భౌతిక శరీర రూపముగ ఎవరు ఎరుగుచున్నారో ఆ యెరుకయే అవిద్య. మేలుకొనిన తర్వాత స్వప్న విషయము లెట్లు అసత్యములని తెలిసికొను చున్నామో ఆత్మజ్ఞానము పొందిన తర్వాత జగత్తులో కనుబడు పదార్థము లన్నియు అసత్యములేయని తేలును. దృశ్యప్రపంచమును చూచి అజ్ఞాని భయపడును. జ్ఞాని భయమునొందడు. సజ్జన సాంగత్యము లేకపోవుటచే బుద్ధి శాంతిని పొందకున్నది.

వ్యాధుడు: మహాత్మా! పూర్వజన్మల అభ్యాసముచే నాయందు అవిద్య దృఢపడి నది. శమించకున్నది. గురుసేవచేసి

బొట్టు

రెండు బొమల నడుమ
నిండు చందురు పోలె
యుండు తిలకము బ్రదుకు
పండించు నిది నిజము

సంస్కృతీ సభ్యతల
సంతరించును బొట్టు
దైవ చింతన నిచ్చి
ధన్యుల చేయును బొట్టు

శాంతి కది చిహ్నంబు
నమత మమతల గుర్తు
కాంతినిడు వదనమున
కళల నింపును బొట్టు

పరదేశ సంస్కృతిని
బట్టుకొని పరుగిడకు
మనధర్మమును దెలసి
మనపోయి మానవుడా

వట్టి పోయిన మోము
వట్టి బుర్రనె జూపు
మట్టి బొమ్మకు గూడ
బొట్టున్న ముద్దుగద

తన ధర్మమునను రణ
మును బొందినను మేలె
పరధర్మ మతి భయం
కర మనుట వినలేదె.

— ఆనంద్, కమలం

శాస్త్ర విచారణతో, సత్సాంగత్యముచేసి నాధ్యమను తొలగించుకొని శాంతిని పొందెదను.

ముని: పృథమనస్కా! కనుపించున దంతయు ఒకస్ఫురణమాత్రమే యని భావింతుమేని సంతాపము,సందేహము, అహంకారములు నశించగలవు. చేయు పనులకు నేను కర్తనుగాను, భగవంతుడే కర్తయను భావము కలుగవలెను. దృశ్య ప్రపంచమునకు సన్నిహితుడుగాక చైతన్య వస్తువగు ఆత్మను గురించి చింతనచేయుచు, ఆత్మయందే స్థిర చిత్తముగలిగి, కామక్రోధాది ద్వంద్వ ముల నుండి విముక్తిని పొందినవాడే ఆత్మను పొందును. నీవు ప్రజ్ఞానవంతుడ వైతివి. నీ యిష్టానుసారము వర్తిం పుము.

ఈ బోధనలు వినిన వ్యాధుడు "అభ్యాస హీనుడనగుటచేతనే నిజస్థితి తెలియజాలక పోయితిని. ఇతర మును లతో నుండి కొంతకాలము తపమాచ రించెద" నని నిర్ణయించుకొని, తపమా చరించియు విశ్రాంతిని పొందలేక పోవుటవలన మరల ముని యొద్దకేతెంచి

వ్యాధుడు: స్వామీ! తమరు సెలవిచ్చినట్లు కొంతకాలము తపమాచరించితిని. కాని విశ్రాంతి కలుగలేదు. నాకెపుడు విశ్రాంతి కలుగగలదో తెలుపప్రార్థన.

ముని: ప్రజ్ఞానీ! నీ యందిపుడు జ్ఞానము అతిస్వల్పముగ అగ్నివలెనున్నది. కాల క్రమమున నీకు పూర్ణవిశ్రాంతి లభించ గలదు. నీ భావికాలమును గురించి చెప్పెద. విను.

నీ విట్లు అనేక యుగములు తపమాచ రించెదవు. బ్రహ్మ నీకు ప్రత్యక్షమగును. "నా శరీరములోని ప్రతి అవయవము ప్రతిక్షణము అభివృద్ధిజెంది, క్రమముగా అది ముల్లోకముల బాహ్యముననేగాక, విశాలరూపముగ నుండి వెలుగొంది, అనంతమైన దృశ్యములో అంతము నేను పొందవలె" నను వరమును కోరె దవు. వరమును పొంది ఆ ప్రభావముతో నీ దేహము కోరిన పదార్థముల గాంచు టకు అనుక్షణము అభివృద్ధిజెంది కోరిన వానినెల్ల సృష్టిలో గాంచగలవు. ఇట్లు నీతపఃఫలితమును అనుభవించుచు కొంత కాలము గడిపి విరాగి వయ్యెదవు. "నా అవిద్య నశించకున్నది. కేవల బ్రహ్మ జ్ఞానమువల్ల తప్ప మరిదేని చేతను ఇది అంతమగుగాదు. మోక్షము పొందజాలను. ఈ దేహమును త్యజించెద" నని పలికి వాయు రేచకము చేసి దేహమును వదలె దవు. అప్పుడు జీవుడు సూక్ష్మరూపమున ఆకాశమున వాయువుగనుండును అని పలుకు మునితో

వ్యాధుడు: బ్రహ్మవేత్తా! నేను తెలియమిచే పురుషార్థభ్రమతో దుఃఖ భాజనుడ నైతిని. నా తదుపరి భావికాలస్థితి ఏ విధముగ భాసిల్లగలదో తెలిపి పుణ్యము కట్టుకొనుడు.

ముని: ఓయీ! ఎవరు వారియొక్క సహజ మైన పుణ్యకర్మలచే, శమ దమాది సాధ నలచే బ్రహ్మజ్ఞానమును కలిగించు శ్రవణ, మననాది ఉపాయములచే తత్త్వజ్ఞానమును పొంది బ్రహ్మ సమాన రూపులై, కంటికగుపడు ప్రపంచ విష యములపై అనాసక్తులై, సమస్త కర్మ లను, దురాలోచనలను నశింపు చేసికొనె దరో వారే సర్వమును జయించిన వారయ్యెదరు.

వ్యాధుడు: మునిపుంగవా! మీరు చెప్పి నట్లు జీవుడు ఆకాశమున వాయురూప ముగ నుండిన తరువాత మరెట్టి స్థితి సంభవించగలదో వివరించ గోరు చున్నాను.

ముని: తత్త్వవేత్తా! నీ మనోవృత్తి మహ తత్త్వము పొందినది. నీవు కోరినయట్టి స్థితిని పొందగల శక్తి నీకు గలదు. మరి కొంత వివరించెద. సావధాన చిత్తుడవై ఆలకింపుము.

నీ జీవుడు భూమిపైన "నేనురాజు" నను భావముతో భాసించును. సింధు రాజువై రాజ్యవిస్తరణ కాంక్షచే విదుర భాది రాజుల నోడించి చక్రవర్తి వయ్యె దవు. తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులైన మంత్రులతో పలు విషయాలపై ప్రసంగించెదవు. మంత్రి నీతో "నీకిప్పటి కెన్నియో జన్మలు గడచినవి. వానిని నేనెరుగు దును. నీవెరుగవు. ఆకాశగామిగా బహు కాలము వృథా గావించితివి. ఇందుకు నీ తామసగుణమే ప్రధానమైనది" అనగా విని నీవు "తరణోపాయమును ఆదే శింపు"మని కోరెదవు. భయరహితుడవు కమ్మని, పురుషప్రయత్నముచే దేని నైనను సాధింపవచ్చుననియు, నిన్న జేసిన చెడుకార్యము నేడు జేసిన సత్క ర్మచే జయించబడునట్లు, నీవు పూర్వ జన్మలో చేసిన దుష్కృత్యముల ప్రభా వము నేడు చేయు సుకర్మల ప్రభావ ముతో సమసి పోగలదనియు, సాధనలో ప్రయత్నలోపము ఉండ రాదనియు. సోమరితనము విడువవలెననియు. నిశ్చయ ప్రయత్నముతో, నిరంతర భావముతో ఏది కావలెనని కోరుదువో అది ఆవిధముగనే జరుగుననియు బోధించును.

మునిసత్తముడు భవిష్యత్తును గురించి చెప్పినట్లుగా వ్యాధుడు రాజై రాజ్యమేలి, మంత్రిచెప్పినట్లుగా తర్వాత రాజ్యత్యాగముచేసి, వివేకవంతులతోడి ప్రసంగములతో, నిరంతర తత్త్వ విచా రణతో, తపోనిష్ఠలతో కాలము గడిపి జీవన్ముక్తుడయ్యెను.

మునివ్యాధ సంవాద రూపమగు తత్త్వ విషయములనేగాక, తదితర అనేక విషయములను వసిష్ఠమహర్షి శ్రీరామచంద్రుడికి బోధింపగా, ఆయన మనస్సుమారి కార్యోన్ముఖుడై విశ్వా మిత్ర మహర్షి వెంట యాగసంరక్ష ణార్థము, లక్ష్మణునితో గూడ బయలు దేరెను. •

శ్రీ వేదనారాయణస్వామి ఆలయం, నాగలాపురం.

* సోమకాసురుని సంహరించి వేదములను బ్రహ్మకిచ్చిన పుణ్యదేశం.

ఆలయ కార్యక్రమములు

ఉదయము

సుప్రభాతము	6-00 గం॥ నుండి
	6-30 గం॥ వరకు
విశ్వరూపదర్శనము	6-30 గం॥ నుండి
	8-30 గం॥ వరకు
తోమాలసేవ	8-30 గం॥ నుండి
	9-00 గం॥ వరకు
సహస్రనామార్చన	9-00 గం॥ నుండి
	9-30 గం॥ వరకు
మొదటిగంట, బలి,	9-30 గం॥ నుండి
శాత్తుమొర	10-00 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనము	10-00 గం॥ నుండి
	11-30 గం॥ వరకు
అష్టోత్తర నామార్చన	11-30 గం॥ నుండి
రెండవగంట	12-00 గం॥ వరకు
తీర్మానము	మ. 12-00 గంటలకు

సాయంత్రము

సర్వదర్శనము	4-00 గం॥ నుండి
	6-00 గం॥ వరకు
తోమాల, అర్చన	6-00 గం॥ నుండి
రాత్రికైంకర్యములు	7-00 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనము	7-00 గం॥ నుండి
	8-45 గం॥ వరకు
ఏకాంతసేవ	8-45 గం॥ నుండి
	9-00 గం॥ వరకు
తీర్మానము	రాత్రి 9-00 గంటలకు

ఆర్జిత సేవలు

అర్చన — రూ. 2-00

హారతి — రూ. 1-00

గమనిక: శ్రీ వేదనారాయణస్వామివారి అర్చన టిక్కెట్లు 1980 మే 23 వ తేది నుండి మూడురూపాయల నుండి రెండురూపాయలకు తగ్గించడమైనది. భక్తులు గమనించగలరు.

పేష్కారు

స్థానికఆలయాలు

(14 వ పేజీ తరువాయి)

వారని హనుమంతుడు సీతను వెదకుతూ అక్కడచూసిన దృశ్యాన్నిబట్టి తెలుస్తుంది.

"నృత్తవాదిత్రకుశలా రాక్షసేంద్ర భుజాంకగాః,
వరాభరణ వాసిన్యో నిషణ్ణా దదృశే కపిః"
"అంగహారైస్తథైవాన్యాః కోమలైర్నృత్తశాలినీ,
విన్యస్తశుభ సర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ"

నాట్య గానాలకి వాద్యాలతో విడరాని పొత్తు. అవి అనాటికే ఎన్నెన్నో విధాలుగా ఉండేవనేది ఈ సందర్భంలో హనుమంతుడక్కడ చూసిన వీణా పణవ ముడ్డుక డిండిమ, పటహ, కలశ, విపంచీ మృదంగాది చిత్ర విచిత్రమైన వాద్యాలవల్ల స్పష్టమౌతూంది. వీటిని వాయించే నేర్పుకూడ అప్పటి రాజాంతఃపురాల్లో నియమితులైన పరిచారికా వర్గంలో ఎందరికో ఉండేదని కూడ బోధపడుతూంది.

నృత్యగాన కళలు, వాద్యపాండిత్యం, నటనాభినయాల్లో చాతుర్యం వగైరాలు అనాటికే వేర్వేరు జాతుల పరమయ్యాయని కూడ రామాయణం ద్వారా స్పష్టమౌతుంది. నటులు, నర్తకులు, కుశీలవులు, శైలూషులు వగైరా పేర్లతో ఆయా వృత్తులవారు పేర్కొబడ్డారు. వృత్తి, జాతి అనేవి ఏర్పడినప్పుడు వాటికి తగిన కులధర్మాలుకూడ సహజంగానే వికసిస్తాయి. వారి నీతి నియమాలు వారికే నియతంగా ఏర్పడి సమాజంలో ఆమోదముద్ర నందు కుంటాయి. రాముడు అరణ్యానికి పోయేముందు సీతను అయోధ్యలోనే ఉండిపొమ్మనిచెప్తాడు. ఆమె అతణ్ణి విడిచి ఉండడానికి ఇష్టపడదు. రాముడు ఏదేదోచెప్పి ఒప్పించబోయే సరికి ఆమె విసిగి "శైలూష ఇవ మాం రామ పరేభ్యోదాతు మిచ్ఛసి" అని భార్యనింకో చోట ఉంచడం, ఉండమనిచెప్పి పంపడం వంటివి శైలూష ధర్మాలు కాని సామాన్య ధర్మాలు కావని స్పష్టంచేస్తుంది. ఒకరిధర్మం వేరొకరికి పనికిరాదు. అది స్వధర్మానికి విరుద్ధం. అన్ని ధర్మాలు యథాతథంగా కాపాడటం రామధర్మం.

సంగీతమంటే నృత్య గానాలతోను, వాద్య ఘోషలతోను కూడినదే కాని ఏ ఒక్క అంగంతోటో ఉంటే అది సంగీతమనిపించుకోదు. 'నృత్యవాదిత్ర గీతానాం త్రయం సంగీత ముచ్యతే' అని సంగీతాన్ని నిర్వచిస్తారు. ఆ యీ నిర్వచనానికికూడ మూలం రామాయణంలోని వర్ణనలేనేమో అనిపిస్తుంది. వర్షాకాలాన్ని వర్ణిస్తూ వాల్మీకి మహర్షి 'వనేషు సంగీత మివప్రవృత్తమ్' అని అప్పటి వనాంతర వాతావరణాన్ని సంగీత ప్రదర్శనంతో పోల్చివర్ణించారు.

"షట్పాద తంత్రీమధురాభిధానం
ప్లవంగమోదీరిత కంఠతాలం,
ఆవిష్కృతం మేఘ మృదంగనాదై
ర్వనేషు సంగీతమివప్రవృత్తమ్"
"క్వచిత్ ప్రనృత్తైః క్వచిదున్నదద్భి
క్వచిచ్చవృక్షాగ్ర నిషణ్ణకాయైః
వ్యాలంబ బర్హా భరణై ర్మయూరై
ర్వనేషు సంగీతమివ ప్రవృత్తమ్"

తుమ్మెదలు శ్రుతి కూరుస్తున్నట్లు, మేఘాలు వాద్యఘోషలు నెరపుతూన్నట్లు, ఆభరణాలంకృతులైనట్లు పురివిప్పి నెమళ్ళు నాట్యంచేస్తూన్నట్లు, వనచరులు మహోల్లాసంతో వివిధాకృత్యను రూపధ్వని విశేషాలతో సతాళంగా గానంచేస్తున్నట్లు, చెప్పి అన్నీ చేరి సంగీత ప్రదర్శనలా ఉన్నాయనడంలో ఇవన్నీ చేరితేనే సంగీతమనిపించుకొంటుందనే భావం స్పష్టమౌతూంది.

కథాకళి వంటి ప్రదర్శనాలలో ముందుగా చండవాద్యంవంటివి వాయించి ప్రజలనాహ్వానిస్తారు. మన వీధినాటకాలలో కూడ పెద్ద పెద్ద మద్దెళ్లు తాళాలు వాయించి యిదే విధంగా నాటక ప్రదర్శనం జరగబోతూందని తెలియజేస్తారు. పై వర్షావర్ణనంలోకూడ వాల్మీకి యీ విషయాన్ని స్ఫురింప జేశాడు.

"స్వనైర్ఘనానాం ప్లవగాః ప్రబుద్ధా
విహాయనిద్రాం చిరసన్నిరుద్ధాం,
అనేక రూపాకృతి వర్ణనాదా
నవాంబు ధారాభిహతా నదంతి".

రాత్రంతా ప్రదర్శనానికి నిద్రమాను కొని, నిద్ర ఆపుకొంటూ కోలాహలంగా వచ్చి ఆనందించే ప్రజాసమూహం వలె వానర సమూహమంతా ఆ వార్షుక సంగీతాన్ని మేఘ ఘోషతో గమనించి వానలో వచ్చి ఆనందించ సాగాయని వ్రాసిన దానినిబట్టి యీ సంప్రదాయమెంత ప్రాచీనమైనదో తెలుస్తుంది. దీన్నే తర్వాత భరతనాట్య శాస్త్రంకూడ అనువర్తించి నాంది ప్రస్తావనల్లో వివరంగా వర్ణించింది.

రామాయణంలో శబరి

పైకుంఠపురంలో అంగరంగ వైభోగంతో విరాజిల్లే ఆ శ్రీమహావిష్ణువు సిగనలంకరించిన దివ్యపారిజాత పుష్పజీవితం ఎంత చరితార్థమో ఎక్కడో ఒక అడవిలో మారుమూల ముక్కుపట్టుకొని కూర్చున్న మహర్షి పాదాల మీదబడి వాడిపోయే అడవిమల్లె జీవితంగూడ అంతే చరితార్థం. అన్ని పూలు దివ్యపారిజాతాలు కానక్కరలేదు, కాలేవుగూడ. అన్ని పూలకు ఆ శ్రీ మహావిష్ణువు శిరస్సునలంకరించే అవకాశంరాదు, రానక్కరలేదుగూడ. కాని శ్రీమహావిష్ణువు శిరస్సు నలంకరించిన పారిజాతం మానవ దృష్టిని ఆకర్షించినంతగా ఎక్కడో మహర్షి పాదాలమీదబడి వాడిపోయే అడవిమల్లె ఆకర్షించలేదు. అయితే మహాత్ముల దృష్టిలో మాత్రం రెండూ సమానమే.

రామాయణంలో శబరి ఒక అడవిమల్లె పువ్వు. ఆమె అడవిలోనే పుట్టింది. అడవిలోనే రాలిపోయింది. ఆమె అంతరంగం భక్తిభావంతో పరిమళించింది. ఆమె జీవితం మహర్షుల సేవకు అంకితమైంది. పరిచారికాభక్తికి ఆమె పెట్టినపేరు. ఆమె తల్లిదండ్రులెవరో తెలీదు, ఆమె ఎందుకు పెళ్ళాడలేదో అసలే తెలీదు. శబరి ఒక గొప్ప సన్యాసిని. ఏ వయస్సులో ఆమె మతంగ మహర్షి ఆశ్రమంలో అడుగుపెట్టిందో! ఎందుచేత తన జీవితాన్నంతా ఆ ఆశ్రమసేవకే ధారవోసిందో! బహుశః అదంతా ఒక పూర్వజన్మ వాసన–దాని ప్రేరణ.

మతంగాశ్రమంలో ఒక మూల ఉంది శబరి కుటీరం. ఆమె ఉషఃకాలాన్నే లేచేది, ఆశ్రమంలో కసవూడ్చేది. నీళ్ళు చల్లేది. రకరకాల ముగ్గులు పెట్టేది. పూజకు పూలు తెచ్చేది, భోజనానికి పండ్లు అమర్చేది. ఆ మహర్షుల నారబట్టలు పిండిపెట్టేది. వాళ్ళిచ్చే తీర్థప్రసాదాలు పుచ్చుకొని, కళ్ళకద్దుకొని తన కుటీరానికి వెళ్ళేది. ఆమెదొక తీరికలేని జీవితం, కోరికలేని జీవితం, తృప్తికి నోచుకొన్న జీవితం, ముక్తికి చేరువయ్యే జీవితం.

శబరి ఆలోచనఅంతా ఆశ్రమ పరిచర్య మీదే, ఆమె బ్రతుకంతా ఆశ్రమ పరిచర్య కొరకే! ఆ మతంగాశ్రమాన్ని చిమ్మిచల్లటంలోనే ఆమె కోర్కెలు గుండెలో చల్లబడ్డాయి. అక్కడ ముగ్గులు పెట్టడంలోనే ఆమె తల 'ముగ్గుబుట్టలా' మారిపోయింది. పూలు సేకరించటంలోనే ఆమె కనుచూపు సన్నగిల్లింది, పండ్లు ఏరటంలోనే ఆమె నోటి పండ్లన్నీ రాలిపోయాయి. బట్టలు పిండటంలోనే ఆమె శరీరం ముడుతలుపడి మెలికలు దిరిగింది. శబరి ఇప్పుడు గాలికి గలగలలాడే ఒక ఎండుటాకు! ఏ క్షణంలోనైనా రాలిపోయే ఒక పండుటాకు! అయినా ఆమెకు అలసటలేదు, బాధల్లేవు, భయాల్లేవు అసంతృప్తి అసలేలేదు.

ఆశ్రమంలోని మహర్షులంతా ఒక్కొక్కరే సిద్ధిపొందారు. అదృశ్యమయ్యారు, అయినా శబరి ఇంకా మిగిలిఉంది, ఆశ్రమంలో ఒంటరిగాఉంది. ఎవరికోసమో? ఎందుకోసమో?

ఆమె ఒంటరిగా ఉందేగాని ఆమె మనస్సుకు మాత్రం ఒంటరితనంలేదు. ఆమె మనస్సులో ఎవరో ఉన్నారు. వాళ్ళకోసమే ఆమె మిగిలిఉంది. వాళ్ళకోసమే ఆమె ఎదురుచూస్తున్నది. అంతేగాదు. ఆశ్రమంలోని యజ్ఞ వేదికలు, దర్భకొనలు. పూల తీవలు, పండ్లచెట్లు చుట్టుప్రక్కలఉండే గుట్టలు, కొండలు, సెలయేళ్ళు, పక్షులు,

మృగాలు అన్నీ ఆమెకు తోడే. అన్నీ ఆమెకు ఏవోగత స్మృతులను కలిగించేవే. పూర్వ పరిచయాలను గూర్చి మూగబాసలో మాటాడేవే.

ముడుతలు పడ్డముఖంతో, పొగమంచు దొంతరల్లాంటి జుట్టుతో, పూడుకపడ్డబావి అడుగున మినుకు మినుకు మనే మిణుగురు ల్లాంటి కళ్ళతో, వణుకుతున్న కాళ్ళతో, కఱ్ఱ ఊతవేసుకొంటూ శబరి మాటిమాటికి తన కుటీరం వాకిట నిలిచి, కుడిచేతిని కళ్ళ కానించి, చూపుసారించి, వంగిపోయిన వడుమును ఒకింత నిక్కించి ఎవరికొరకో ఎదురుచూస్తున్నది. ఏదో మూటాముల్లె సర్దుకొని ప్రయాణానికి సిద్ధమై మాటి మాటికి వాకిట నిలిచి బండికొరకు ఎదురు చూచే ఆడపడుచులా ఉంది ఆమె మనస్సు సముద్రాన్ని చేరుకోటానికి ఆరాటంతో ఎగి రెగిరి దూకే ఏటి ప్రవాహంలా ఉంది ఆమె మనస్సు. ఆ చెట్టు, ఈ గుట్ట, ఆ కొండ, ఈ బండ ఎక్కడ ఏ శబ్దమైనా శబరి రామా! రామా! రామా! అని పలవరిస్తున్నది.

ఈ నిరీక్షణ ఎప్పటినుండో! ఎంతవరకో!

మతంగ శిష్యులైన మహర్షులంతా స్వర్గానికి వెళ్ళుతూ 'శబరీ! నిన్ను చూడ టానికి శ్రీరామచంద్రుడు వస్తాడని, లక్ష్మ ణునితో కలిసి నీవు చేసే అతిథి సత్కారా లన్నీ స్వీకరిస్తాడని, ఆ పుణ్యపురుష దర్శ నంతో నీవు పునరావృత్తిలేని లోకాలకు చేరుతా'వని చెప్పారట. అప్పటినుండి శబరి ఎదురుచూస్తున్నది. కళ్ళుకాయలుకాచేలా ఎదురుచూస్తున్నది. ఎంతకూ ఆ రాముడు రాడు. ఎక్కడున్నాడని! ఎప్పుడు వస్తా డని! ఆయనంతట ఆయనేరావాలి. ఆయ నకు బుద్ధిపుట్టినప్పుడు రావాలి. తన్ను అను గ్రహించాలి. తన జన్మ తరించాలి. అంత వరకు ఈ ప్రాణి నిరీక్షణ ఇలా కొనసాగ వలసిందే. అంతవరకు ఈ ప్రాణి తపన ఇలా తలుపులు తెరుచుకొని కూర్చోవా ల్సిందే.

అయితే ఆయన ఎప్పుడోగదా వస్తాడని ఊరకుండటం ఎలాగ? ఆయన ఏ రోజైనా రావచ్చు. ఏ క్షణానైనా రావచ్చు. ఏ తోవనైనా రావచ్చు.

ఆయన ఎంతోదూరం ప్రయాణించేసి వస్తాడు. అలసివస్తాడేమో? ఆకలిగొని ఉంటాడేమో? ఊరకుంటే ఎలాగు?

శబరి ఆయన ఆతిథ్యానికి అన్నీ సిద్ధం చేసింది. ఇల్లలికింది. ముగ్గు పెట్టింది. కూర్చోటానికి వేదిక సిద్ధంచేసింది. చెట్టు చెట్టుకు ఒక మేలిమి పండు ఏరితెచ్చింది. పండు పుల్లగా ఉంటే ఎలా? పచ్చిగా ఉంటే ఎలా? పెట్టిన ఫలితం దక్కుతుందా? అందుచేత శబరి ప్రతిచెట్టు పండును రుచి చూచింది. మధురంగా ఉన్న వాటినే, మాగినవాటినే గంపనింపింది. రకరకాల తేనెలుగూడా తెచ్చింది. రాముడు దప్పి గొని ఉంటాడేమో? సెలయేటి నీటిని దొప్పల్లో నింపి ఉంచింది. మాలలు కట్టి మెళ్ళో వెయ్యటానికి, పాదపూజలు చెయ్య టానికి రకరకాల పూలుకోసింది. ఇక ఆయన రావటమే ఆలస్యం.

ఆరోజు ఉదయం ఏదో తెలియని ఆనందం శబరి హృదయాన్ని బలంగా అలముకొన్నది. క్రొత్తకాంతి ఒకటి ఆమె కళ్ళల్లో తొటికిసలాడింది. కఱ్ఱ ఊత వేసు కొంటూ కుటీరం వాకిట్లో వచ్చినిలిచింది. అడవిలోని చెట్లన్నీ కొప్పులు సవరించు కొన్నట్లు గూళ్ళలోని పక్షులు రెక్కలు రెప రెపలాడిస్తూ కిలకిలా కూస్తున్నయ్. ఆ కిల కిలారావంలో శబరికి రామశబ్దం వినిపిస్తూ ఉంది. చుట్టుప్రక్కల కొండలన్నీ పైట కొంగులు సవరించుకొన్నట్లు సెలయేళ్ళు గలగలా పారుతున్నయ్. ఆ గలగలా రావంలోగూడ ఆమెకు రామశబ్దమే విని పిస్తూ ఉంది. నేలంతా పులకించినట్లు మృగాలు గంతులు వేస్తూ అరుస్తున్నయ్, ఆ అరుపుల్లోగూడ ఆమెకు రామశబ్దమే విని పిస్తూఉంది. పరమపురుష దర్శనంతో ప్రకృతి సర్వము పరవశతనొందినట్లుంది.

శబరి తలయెత్తి చూచింది.

అల్లంత దూరాన ఒక వింటికొప్పు వేగు చుక్కలా ఆమె కంటికి కన్పించింది. అది తన యింటివైపే నడిచివస్తున్నట్లుంది. కొంతసేపటికి జడలు గట్టిన జుట్టు కన్పిం చింది. తరువాత చంద్రబింబంలాంటి

మూర్తి విశేషము

శ్రీలువొంగెడి సప్తగిరులు
వసుధజనతకు పంచుసిరులు
పసిడివెలుగుల నీదుకోవెల
విశ్వశాంతికిగానకోయిల

శ్రీకరంబగు నీదురూపము
జగతికే ఒక దివ్యదీపము
సర్వమంగళనీదుమూర్తి
నిఖిలజనులకు బాపు ఆర్తి

శ్రీచూర్ణభావమౌ నీవదనము
దరహాస చంద్రికామణిసదనము
అభయావప్రోచెడి నీహస్తము
ఆపన్నజనులకు ప్రియనేస్తము.

కరుణను కురిపించు నీ కన్నులు
వరుణుని మరపించునరితెన్నులు
మనసును బంధించునీ చిన్నెలు
మమతను చిందించు పూవన్నెలు

శ్రీనివాసము నీదు వక్షస్థలి
సురమౌని మనుజులకు రక్షస్థలి
దురితహరమౌపాదయుగళము
శిష్టహృదిలో భక్తి నిగళము.

నీ భక్తిపానాన పొంగు గుండియలు
నీ కీర్తిగానాన మ్రోగు వీధియలు
నీ దర్శనాన మనసుమధుపాత్ర
తిమిరాలతీర్చు నీ స్మరణమాత్ర.

పతితపావను పాద పీఠిక
సకల శిరసులువంచు వేదిక
నరుల మనసున కలుగుకోరిక
తీర్చి చల్లగ ప్రోచు ఏలిక.

— పోగుల శ్రీనివాసరావు

ముఖం. నీలమేఘం లాంటి మేను. అడవి అంతా కాంతిరేఖలతో కళకళలాడింది. శబరి శరీరం జలదరించింది. కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి పెదవులు రామా! రామా! రామా! అని వలవరించాయి.

ఇంతలో నీలమేఘశ్యాముడు రాముడే ఆమె వాకిట నిలిచాడు. నీడలా లక్ష్మణుడు వెంట ఉన్నాడు. రామునికి ఏవేవో అతిథి మర్యాదలు చెయ్యాలని శబరి ఇంతదాకా అనుకొంది. తీరా ఆయన వచ్చాక ఏం చెయ్యాలో ఆమెకు తోచలేదు. అటూ ఇటూ తిరిగింది. అగుపించే వాటికోసమే వెదికింది. ఆయన కొరకు తీర్చిదిద్దిన ఆ అందమైన వేదిక, ఆ వేదిక మీది కృష్ణాజినంగూడ ఆమెకు కన్పించలేదు. ఎందుకో ఎక్కడలేని తొట్రుపాటు! ఎందుకో ఎన్నడు లేని ఒక ఆవేశం! ఏదో అపరిమితమైన ఆనందం!

రాముడు ఆమె పారవశ్యాన్ని చూచాడు. ఒక్క చిరునవ్వు నవ్వాడు. సాదరంగా ఆమె వదికే చేతులు పట్టుకొని అవ్వా! కూర్చొమ్మని కూర్చుండ బెట్టాడు. తానూ కూర్చున్నాడు. శబరి కన్నీటిని చేత తుడిచాడు. తమ్ముని వైపు చూచాడు-తన ప్రక్క కూర్చొమ్మని. శ్రీరాముని హస్త స్పర్శతో యోగిని అయిన ఆ శబరిమేను అనిర్వాచ్యమైన ఒక అనుభూతిని పొందిందిది ఆమెలోని అణువణువూ వెయ్యి విద్యుత్తుల కాంతితో వెలిగింది. ఏదో నవయౌవనం ఆమెను తొంగిచూచింది.

శబరి రామలక్ష్మణుల పాదాలు పళ్ళెంలో ఉంచింది. కడిగింది, కళ్ళకద్దుకొనింది. ఏరి కోరి తెచ్చిన పూలతో ప్రియమార పూజించింది. ఆ రామ పాదాలమీదనే వాలిపోయింది. అప్పుడు శబరి ప్రాణాలు శబరిలోలేవు. ఆమె ఎంతసేపు ఆ పాదాలమీద అలా వ్రాలిఉందో! ఆ అన్నదమ్ములెంత సేపు కాలు కదల్పకుండా అలా కూర్చున్నారో! అంతా మౌనం.

రాముడు ఆమెను లేవదీశాడు. ఆమె ముఖంలోకి చూచాడు. ఒక్క చిరునవ్వు నవ్వాడు. పున్నమినాటి మహాసముద్రం ఆమె ముఖంలో పరవళ్ళు త్రొక్కింది. ఆప్యాయంగా శబరీ! నీ తపస్సు నిర్విఘ్నంగా వృద్ధిపొందుతున్నదా? అన్నాడు.

ఆమె 'ప్రక్కనున్న గంపలోని ఒక పండు తీసి రామునిచేత ఉంచింది.

మరొకటి లక్ష్మణుని చేతికందించింది.

రాముడు పండుతిన్నాడు, 'శబరీ! ఇంద్రియ నిగ్రహం నీకు పరిపూర్ణంగా సిద్ధించిందా?' అన్నాడు.

ఆమె మరోరకం పండు తీసింది. రామునిచేత వుంచింది.

లక్ష్మణుని కొకటి అందించింది.

రాముడు పండు తిన్నాడు. 'శబరీ! చాంద్రాయణాది వ్రతాల ఫలాలు పొందావా? నీ మనస్సు సుఖంగా వుందా?' అని అడిగాడు.

ఆమె ఇంకోరకం పండు తీసింది. రామునిచేత వుంచింది. లక్ష్మణుని కొకటి అందించింది.

'శబరీ! నీవు చేసిన గురుశుశ్రూష సఫలమైందా?' అన్నాడు రాముడు పండుతిని చిరునవ్వు నవ్వుతూ-చిరుబొజ్జను చేత నిమురుకొంటూ.

మధురాతి మధురమైన మరోఫలం తీసి శబరి ఈసారి రాముని నోటికందించింది.

ఒకటి లక్ష్మణుని చేతికిచ్చింది.

రాముడు అలా ఎన్ని కుశల ప్రశ్నలు వేశాడో!

శబరి అలా ఎన్ని ఫలాలు ఆయన కర్పించిందో!

రాముడు తృప్తిగా త్రేన్చాడు. లక్ష్మణుడు తృప్తిగా తల ఆడించాడు.

అప్పుడన్నది శబరి - 'మీ కొరకే మిగిలి వున్నానని మీ కొరకే ఎదురు చూస్తున్నానని మతంగ శిష్యులైన మహర్షులు మిమ్మల్ని గురించే చెప్పారని'.

'శాప విముక్తుడైన కబంధుడు నిన్ను గూర్చి చెప్పాడు. ఈ ఆశ్రమాన్ని గూర్చి చెప్పాడు. నిన్ను చూచాను. నా కడుపు నిండింది. ఇక ఈ ఆశ్రమాన్ని చూద్దామా శబరీ! అన్నాడు రాముడు నీరుత్రావుతూ.

కఱ్ఱ ఊతవేసుకొంటూ శబరి ముందు నడిచింది. మహర్షుల యజ్ఞవేదికలు చూపింది. ఆ మహర్షుల తపశ్శక్తిచే ఆశ్రమానికివచ్చి చేరిన సప్తసముద్ర జలాల సంగతి చెప్పింది. ఆ మతంగ శిష్యుల స్వేదబిందువులు నేలరాలి పువ్వులై పూచిన వైనం వివరించింది. వాడని ఆ పూల నన్నింటిని చూపింది. మహర్షుల యజ్ఞయాగాది క్రతు విశేషాలు, తపోవ్రత విధానాలు ఒక్కొక్కటే వర్ణించి చెప్పింది. ఆశ్రమంలోని చెట్టు చెట్టును చూపింది. గుట్ట గుట్టను చూపింది. చిట్టచివరకు సెలవిమ్మన్నట్లు చేతులు జోడించి నిలిచింది.

శ్రీరాముడు ఆనందంతో తల ఊపాడు. అభయ హస్త మిచ్చాడు.

ప్రక్కనున్న యజ్ఞగుండంలో అగ్నిహోత్రం మండుతూ ఉంది. శబరి శరీరం ఒక్క క్షణంలో సమిధలా ఆహుతి అయిపోయింది. కోటి విద్యుత్తుల కాంతి ఒకటి ఆ గుండం నుండి పైకి లేచి వెళ్ళింది.

రామాయణంలో వాల్మీకి శబరిని ఒక రేఖా చిత్రంగా మాత్రమే చూపాడు. అయినా పాఠకుడు ఆ పాత్ర దగ్గర ఆగి ఆలోచిస్తేచాలు ఏదో అనిర్వాచ్యమైన అనుభూతి అతని హృదయాన్ని అలముకొంటుంది. ఒక విధమైన వివశతను కలిగిస్తుంది.

వ్యక్తి ముక్తికి గొప్పవంశం వుండనక్కరలేదు. పాండిత్యం వుండనక్కరలేదు. పదవులుండనక్కరలేదు, అంగబలం వుండనక్కరలేదు. అర్థబలం అసలే అక్కరలేదు. మనః పవిత్రతే ముక్తికి ముఖ్యసోపానము.

డా॥ అప్పజోడు వెంకటసుబ్బయ్య

(12 వ పేజీ తరువాయి)

కథక: పద్మావతీదేవి చెలికత్తెలు అట్లు మాయమైన ఏనుగును, దానికై దిక్కులు చూచుచున్న వేటకానింగాంచి, ఏమనుచున్నారు-

(మోహన—ఆదితాళం)

చెలికత్తెలు:—

అక్కరో కంటివా అపురూపమిదియు
ఎక్కడివాడొ ఈ చక్కనివాడు ॥ అక్క ॥

నీలమేఘము డాలు నేలెడి మేను
క్రాలుగన్నులును సింగమువంటి కౌను ॥ అక్క ॥

అనరాదుగాని మాయాకిటిం దగిలి
వెనువెంట వచ్చిన విష్ణుచ్చుడేమొ ॥ అక్క ॥

కథక: అంతట పద్మావతీదేవి వెడంద కనుదోయి విచ్చి చూచుచు ఏమనుచున్నది.

(అఠాణ—ఖండగతి)

పద్మావతి:—

బోయవేసకాడు, పెనుమాయదారి వీడు, ఈ
చాయకేలవచ్చె వింతాయె నాలిమ్రుచ్చు ॥ బోయ ॥

కన్నెలాడుచోట, మనమున్న విరులతోట తా
వన్నె వేసమూని ఘనసన్నరాబనేమి ॥ బోయ ॥

కథక: అనుటయు, నా చెలులు శ్రీనివాసునితో నేమను చున్నారు.

(హుసేని—మిశ్రగతి)

చెలికత్తెలు:—

వింతమానిసి వగుదువోయీ
యెంతకైనా తగుదువోయీ
అంతిపురి చెలులున్న
తోటల పొంతనా వేటా? ॥ వింత ॥

కేశవ: వలదు బొమముడి వాడి చూపులు
తెలియకేతెంచితి లతాంగీ
తెలుపుడిది నందనమొ
అచ్చర తెరవలో మీరు. ॥ వలదు ॥

చెలిక: పురము నారాయణవనమ్మిది
భూపుడాకాశావనీశుడు

కేశవ: సరిసరే, ఈ సరసిజేక్షణ
నరవరుని తనయ ॥ సరిసరే ॥

చెలిక: మేలుబళి! నేర్చితివి మాటలు
మేలమేలా నీకు మాతో
చాలు వచ్చిన త్రోవ
బొమ్మిక జాణతనమేలా ॥ వింత ॥

సూత్ర: చెలికత్తెలు గట్టివాళ్లే నయ్యోయి! మాట చొరనిచ్చేట్టు లేరు-

కథక: శ్రీనివాసమూర్తైనా తక్కువవాడా? అంతవరకూ తాను చేయూని నిలిచిన చెట్టుకొమ్మను కొంచెం ఊగించి, పద్మావతీదేవిమీద పూలజల్లు కురిపిస్తూ అంటున్నాడు కదా!

(సశేషము)

(10 వ పేజీ తరువాయి)

8

పృథివీ చ పృథివీమాత్రా చాపశ్చాపోమాత్రా చ తేజశ్చ తేజోమాత్రా చ వాయుశ్చ వాయుమాత్రా చ ఆకాశశ్చాకాశమాత్రా చ చక్షుశ్చ ద్రష్టవ్యం చ శ్రోత్రం చ శ్రోత్రవ్యం చ ఘ్రాణం చ ఘ్రాతవ్యం చ రసశ్చ రసయితవ్యం చ త్వక్చ స్పర్శయితవ్యం చ వాక్చ వక్తవ్యం చ హస్తౌచాదా తవ్యం చోపస్థశ్చా నందయితవ్యం చ పాయుశ్చ విసర్జయితవ్యం చ పాదౌచ గంతవ్యం చ మనశ్చ మంతవ్యం చ బుద్ధిశ్చ బోద్ధవ్యం చ అహం కారశ్చాహం కర్తవ్యం చ చిత్తం చ చేతయితవ్యం చ తేజశ్చ విద్యోతయితవ్యం చ ప్రాణశ్చ విధారయితవ్యం చ.

పృథివి మొదలయిన పంచభూతాలూ, వాని మాత్రలు, కన్నులు మొదలయిన జ్ఞానేంద్రియాలు, శబ్దస్పర్శాదులు, కర్మేంద్రియాలు, అవి చేసే పనులు మనస్సు, బుద్ధి అహంకారం, చిత్తం, తేజస్సు, ప్రాణం, ప్రాణం ధరించేదిన్నీ (నాశంలేని పరమాత్మపై ఆధారపడి ఉన్నాయి.)

9

ఏష హి ద్రష్టా శ్రోతా స్ప్రష్టా ఘ్రాతా రసయితా మంతా బోద్ధా కర్తా విజ్ఞానాత్మా పురుషః, సపరే అక్షర ఆత్మని సంప్రతిష్ఠతే.

చూచేవాడు, వినేవాడు, తాకేవాడు, ఆఘ్రాణించేవాడు, రుచిచూచేవాడు, ఆలోచించేవాడు, తెలుసుకునేవాడు, చేసేవాడు, విజ్ఞానరూపుడున్ను అయి ఈ శరీరమందు ఉండే జీవుడు నాశమెరుగని ఆ పరమాత్మయిందే నిలిచి ఉంటాడు. (జీవుడు ఆ యా ఇంద్రియాలచే ఆ యా పనులు చేయిస్తూ ఉంటాడు. అలాటి జీవుడు కూడా పరమాత్మపై ఆధారపడే ఉంటాడు.)

10

పరమేవాక్షరం ప్రతిపద్యతే స యో హ వై తదచ్ఛాయ మశరీర మలోహితం శుభ్రమక్షరం వేదయతే యస్తుసోమ్య! స సర్వజ్ఞః సర్వో భవతి, తదేషశ్లోకః

నీడ, శరీరము, రక్తము-లేనివాడున్ను పరిశుద్ధుడు. నాశం లేనివాడున్నూ. అయిన పరమాత్ముని తెలిసినవాడు పండితుడు. అతడు ప్రకృతినీ పరమాత్మను, సృష్టి రహస్యాన్ని తెలిసినవాడవుతాడు. అతడే పరమాత్మను చేరగలడు. యీ మాటకు ప్రమాణం చెప్పబోయే శ్లోకం దానిని విను.

11

విజ్ఞానాత్మా సహ దేవైశ్చ సర్వైః ప్రాణా భూతాని సంప్రతిష్ఠంతి యత్ర,
తదక్షరం వేదయతే యస్తు
సౌమ్య! స సర్వజ్ఞః సర్వమేవావిశేతి

విజ్ఞాన రూపుడైన జీవుడు, దశేంద్రియాలూ (కర్మేంద్రియాలూ అయిదు, జ్ఞానేంద్రియాలు అయిదు వెరసి పది) పంచప్రాణాలూ, పంచ భూతాలూ, నాశ రహితుడైన సర్వమునూ వ్యాపించి ఉన్నవాడైన పరమాత్మునియందే ఆధారపడి ఉంటాయని తెలిసిన బుద్ధిమంతుడే అన్నీ తెలిసినవాడు విద్వాంసుడు, విద్వాంసుడు అని చెప్పదగినవాడు అవుతాడు. అతడే పరమాత్మయందు చేరగల కృతార్థుడు.

(సశేషము)

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

టెండరు ప్రకటన

ఆర్. వో. సి. నెం. ప్రకటన: 12/సిఇ/83. తే. 22-3-83.

కార్యనిర్వహణాధికారి, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి వారిచే రిజిష్టర్ కాబడిన కాంట్రాక్టర్ల నుండి ఈ క్రింది పనులకుగాను, సీలువేయబడిన టెండర్లు కోరబడుతున్నవి. టెండరు ప్రకటనలోని 5వ కాలమ్‌లో పేర్కొనబడిన విధంగా సీలువేసిన కవరులో ఆయా పనులకు తమ టెండర్లను ఆయా సంబంధిత అధికారులకు తే 25-4-83 ది మధ్యాహ్నం 3 గంట లకుగాని అంతకుముందుగాని చేరేటట్లుగా పంపవలసి వుంటుంది. టెండర్లు అదేరోజున మధ్యాహ్నం 3-15 గంటలకు తెరువబడుతవి.

టెండరు పత్రాలు కావలసినవారు టెండరు పత్రాల ఖరీదుకు డిమాండ్ డ్రాఫ్టును జతచేసి తమ తరగతి రిజిస్ట్రేషన్, పూర్వానుభవంకు సంబంధించిన ఋజువులతో తే 15-4-83 ది లోగా సంబంధిత అధికారులకు దరఖాస్తు చేసుకోవాలి. గడువు తేది తరువాత చేరిన దరఖాస్తులు, ఆవశ్యకమైన వివరాలులేని దరఖాస్తులు మొత్తంగా నిరాకరించబడుతవి.

టెండరు పత్రాలను తే 18-4-83 ది నుండి తే 20-4-83 ది వరకు (రెండురోజులూ కలుపుకొని) సంబంధిత అధికారుల కార్యాలయాలలో, కార్యాలయ పనివేళలలో పొందవచ్చును. టెండరు పత్రాల ఖరీదును కార్యనిర్వహణాధికారి, అకౌంట్ కోడ్ నెం. 689, టి. టి. డి. అకౌంట్లు ఖాతాలో తిరుమల, తిరుపతిలలోగల స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా కార్యాలయాలలో డిమాండ్ డ్రాఫ్టు మూలకంగాగానీ, చలానా ద్వారాగానీ చెల్లించాలి.

టెండరు పత్రాలు మార్చుకోరానివి. ఏ పరిస్థితులలోనూ టెండరు పత్రాల మూల్యం వాపసు ఇవ్వబడదు. పోస్టుద్వారా టెండరు పత్రాలు పంపబడవు. టెండరు పత్రాలు తెచ్చుకొనే ఏర్పాట్లను టెండరు దారులే చేసుకోవాలి.

టెండరు పత్రాల స్వీకరణగడువు తేదీనాడు అనూహిత కారణాలవల్ల కార్యాలయం మూతబడినట్లయితే ఆ తర్వాతి పని దినంనాడు మధ్యాహ్నం 3 గం॥ వరకు టెండర్లు స్వీకరించబడుతవి.

ఏ క్షణంలోనైనా ఎట్టికారణం తెలుపకుండానే ఏదో ఒక టెండరునుగానీ లేదా అన్ని టెండర్లనుగానీ నిరాకరించే అధి కారం లేదా టెండరు ప్రతిపాదనలనే ఉపసంహరించుకొనే అధికారం కార్యనిర్వహణాధికారికి వుంటుంది.

భవనాలను 'టర్న్‌కీబేసిస్' విధానంపై ఇంటిలోపల నీటిసరఫరా, విద్యుత్‌పరికరాల బిగింపు, శానిటరీ సాధనాల ఏర్పాట్లతో పూర్తి ఆకారంతో పూర్తిచేసి కాంట్రాక్టర్ అప్పగించవలసి వుంటుంది. నీటిసరఫరా, విద్యుత్‌సరఫరా, శానిటరీ సాధ నాల ఏర్పాట్లకు కావలసిన పార్టు (బి) మరియు (సి) లలోని పరికరాలను అర్హతకలిగి, అనుమతి, అధికారం పొందిన ఏజెంట్ల నుండే పొందాలి. ఇందుకు ఋజువుగా ఆ ఏజెంట్ల నుండి తీసుకొన్న అంగీకారపత్రాన్ని టెండర్లతో జతచేయాలి. ఆయా ఏజన్సీల ద్వారా సకాలానికి నిబంధనల కనుగుణంగా అనుబంధ పనులను పూర్తిచేయించేందుకు కాంట్రాక్టరే బాధ్యతవహించాలి. సివిల్‌పనులనేగాక నీటిసరఫరా, విద్యుత్, శానిటరీ సాధనాల ఏర్పాట్లను కూడా సకాలంలో పూర్తిచేసేందుకు కాంట్రాక్టర్ బాధ్యత వహించాలి.

టెండర్లు తెరచిన రోజునుంచి 4 మాసాల వరకు మాత్రమే ఏ టెండరు అయినా చెల్లుబడి అవుతుంది.

టి. టి. డి. కి స్టాండింగ్ సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ చెల్లించనట్టి కాంట్రాక్టర్లు టెండరు వేసేటప్పుడు తమ కాంట్రాక్టు విలువలో 1½ శాతం సొమ్మును, చలానా లేదా డిమాండ్‌డ్రాఫ్టు ద్వారా చెల్లించి, కాంట్రాక్టులో 1 శాతం విలువకు బ్యాంకు గ్యారంటీని టెండరుతోబాటు చూపించాలి. కాంట్రాక్టర్ల రన్నింగ్ బిల్లుల నుండి భవిష్యత్‌లో సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ కొరకుగాను, ఆగిపోయిన నిధులకుగాను 7½ శాతం సొమ్ము నిలిపివుంచబడుతుంది.

టి. టి. డి. కి రూ. 1 లక్షను స్టాండింగ్ సెక్యూరిటీ డిపాజిట్‌గా నిర్ణీత ఫారంతో చెల్లించిన కాంట్రాక్టర్లు క్రింది రీతిగా ఇ.ఎం.డి., ఎఫ్.ఎస్.డి. లను చెల్లించాలి.

1) ఎర్నెస్ట్‌మనీ డిపాజిట్ :

కాంట్రాక్టు విలువలో 1 శాతం (75 వేల రూపాయలకు మించకుండా)

2) బిల్లులనుంచి నిలుపుదల :

	పని విలువ:		నిలుపుదల శాతం:
1.	మొదటి రూ. 50 లక్షల పనివరకు		3½ శాతం
2.	రూ. 50 లక్షలకు పైబడి రూ. 1 కోటికి లోబడిన పనులకు	మొదటి రు. 50 లక్షలకు	3½ శాతం
		రు. 50 లక్షల పై పనులకు	2 శాతం
3.	రూ. 1 కోటికి మించిన పనులకు	మొదటి రు. 50 లక్షలకు	3½ శాతం
		రు. 50 లక్షల పై పనులకు	2 శాతం
		రు. 1 కోటి పై పనులకు	**1½ శాతం**

[illegible] [1]	[illegible] [2]	[illegible] [3]	[illegible] [4]	[illegible] కారిపేడు [5]	టెండర్ షెడ్యూల్సు ఖరీదు [6]	కాంట్రాక్టు వ్యవధి [7]	టెండరు వేసేందుకు అర్హతగల కాంట్రాక్టర్ [8]
1.	మఠాధిపతుల వసతికొరకు తిరుమల ఉత్తర మాడ వీధిలో భవన నిర్మాణం	రు. 5,700/	రు. 2,475/	ఇ.ఇ. 1 తిరుమల	రు. 100/	6 నెలలు	మూడవతరగతి ఆపైన
2.	తిరుమలలో నారాయణగిరి అతిథి గృహం రెండో అంతస్తు నిర్మాణం	రు. 8,430/	రు. 5,620/	,,	రు. 200/	18 నెలలు	,,
3.	తిరుమల నారాయణగిరి అతిథిగృహం మధ్య వరుస బ్లాకు (1 మరియు 2) నిర్మాణం	రు. 6,785/	రు. 4,525/	,,	రు. 200/	18 నెలలు	,,
4.	తిరుమల మేదరమిట్ట ప్రాంతంలో టి.టి.డి. కో-ఆపరేటివ్ స్టోర్సుకు, కో-ఆపరేటివ్ బ్యాంకుకు భవననిర్మాణం	రు. 3,390/	రు. 2,260/	,,	రు. 100/	6 నెలలు	,,
5.	తిరుమలలో ధర్మాచార్య సంస్థవద్ద హెచ్.టి. మరియు ఎల్.టి. ఓవర్ హెడ్ లైన్ల ట్రాన్స్ఫార్మర్ సబ్‌స్టేషన్ ఏర్పాటు	రు. 12,960/	రు. 8,640/	ఇ.ఇ. 3 తిరుపతి	రు. 200/	12 నెలలు	,,
6.	కాలిబాట యాత్రికులకు నృసింహస్వామి ఆలయం నుండి తిరుమల 7 వ మైలువరకు షెల్టర్ ఏర్పాటు						
	,, రీచ్ — 1	రు. 11,250/	రు. 7,500/	ఇ.ఇ. 5 తిరుమల	రు. 200/	18 నెలలు	,,
7.	,, రీచ్ — 2	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
8.	,, రీచ్ — 3	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
9.	,, రీచ్ — 4	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
10.	,, రీచ్ — 5	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
11.	,, రీచ్ — 6	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
12.	,, రీచ్ — 7	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
13.	,, రీచ్ — 8	రు. 11,250/	రు. 7,500/	,,	రు. 200/	,,	,,
14.	తిరుమల జి.ఎన్.సి. ప్రాంతంలో ప్రత్యేక తరహా కాటేజీల నిర్మాణం						
	,, నెం. 1	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 100/	6 నెలలు	,,
15.	,, నెం. 2	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 100/	,,	,,
16.	,, నెం, 3	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 100/	,,	,,
17.	,, నెం. 4	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 100/	,,	,,

వరుస సంఖ్య [1]	పనిపేరు [2]	ఇ.ఎం.డి. (టెండరు పోటీ) కాంట్రాక్టు విలువ లో 1½ శాతం [3]	కాంట్రాక్టు లో 1శాతం [4]	టెండరు ఫారాలు పొంద వలసిన, చేర్చ వలసిన అధికారిపేరు [5]	టెండర్ షెడ్యూల్సు ఖరీదు [6]	కాంట్రాక్టు వ్యవధి [7]	టెండరు వేసేందుకు అర్హతగల కాంట్రాక్టర్ [8]
18.	తిరుమల జి. ఎన్. సి. ప్రాంతంలో ప్రత్యేక తరహా కాటేజీల నిర్మాణం. „ నెం. 5	రు. 3,355	రు. 2,235	ఇ. ఇ. 5 తిరుమల	రు. 100/	6 నెలలు	మూడవతరగతి ఆపైన „
19.	„ నెం. 6	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
20.	„ నెం. 7	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
21.	„ నెం. 8	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
22.	„ నెం. 9	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
23.	„ నెం. 10	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
24.	„ నెం. 11	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
25.	„ నెం. 12	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
26.	„ నెం. 13	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
27.	„ నెం. 14	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
28.	„ నెం. 15	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
29.	„ నెం. 16	రు. 3,355/	రు. 2,235/	„	„	„	„
30.	తిరుమలలో క్యాంటీన్ కాంప్లెక్స్‌వద్ద నిర్మించే ప్రవేశ తోరణంకు అలంకారపుపని	రు. 2745/	రు. 1,830/	ఇ. ఇ. 6 తిరుమల	రు. 50/	„	„
31.	„ వస్తువులసరఫరా	రు. 470/	రు. 315/	„	రు. 25/	1 నెల	4-వ తరగతి ఆపైన
32.	తిరుమలలో నూతన క్యూకాంప్లెక్స్‌భవనంలో మరుగుదొడ్లవరుస (బ్లాక్ 5, 6) నిర్మాణం	రు. 9000/	రు. 6,000/	ఇ. ఇ. 1 తిరుమల	రు. 200/	6 నెలలు	రెండవతరగతి ఆపైన
33.	తిరుమల నూతన క్యూకాంప్లెక్సు భవనంలో మధ్యప్రవేశ మండపం నిర్మాణం	రు. 5250/	రు. 3,500/	„	రు. 150/	„	„

(5 వ పేజీ తరువాయి)

ప్రబంధ లక్షణాలంతగా గోచరించని భారతభాగవత హరివంశాది పురాణ కావ్యాలలో సైతం ప్రాచీన కవులు వసంతర్తు శోభను యథాశక్తిగా వర్ణించారంటే ఋతువులలో దీని ప్రాధాన్యం అవగతమవుతుంది. కనుకనే నంది తిమ్మన తన పారిజాతాపహరణంలో "ప్రతివర్ష వసంతోత్సవ కుతుగాగతకావ్యనికర...." అన్న దీర్ఘ పాదంలో రాయలవారి వసంతోత్సవ విజయాలను మనసార వర్ణించి, మనల్ని ప్రమోదభరితులను చేశాడు.

వసంత నవరాత్రులు ప్రారంభించబడే సంవత్సరాది పర్వదినంగూడ ప్రాచీన సాహిత్య వసంత వర్ణనల్లాగే ప్రమోదభరితం అవుతుందని, ఈ "రుధిరోద్గారి" మనకు సర్వశ్రేయస్సహితం అవుతుందనిఆశిద్దాం.

(శివ పేశ తరువాయి)

యద్యప్యేతే న పశ్యంతి లోభోపహతచేతసః ।
కులక్షయకృతం దోషం మిత్రద్రోహే చ పాతకమ్ ॥

రాజ్యకాంక్షాపరులైన కౌరవులు వంశనాశనం, మిత్ర ద్రోహంవల్ల కలిగే పాతకాన్ని గ్రహించలేక పోతున్నారు.

కథం న జ్ఞేయ మస్మాభిః పాపాదస్మాన్నివర్తితుమ్ ।
కులక్షయకృతం దోషం ప్రపశ్యద్భి ర్జనార్దన ॥

జనార్దనా! వంశక్షయంవల్లవచ్చే దోషాన్ని బాగా తెలిసిన మనమైనా ఆ పాపం నుంచి ఎందుకు తప్పించుకో కూడదు?

కులక్షయే ప్రణశ్యంతి కులధర్మా స్సనాతనాః ।
ధర్మే నష్టే కులం కృత్స్నం అధర్మోఽభిభవత్యుత ॥

వంశనాశనంతో ప్రాచీన కులధర్మాలు నశిస్తాయి. కులధర్మాలు నశించిన వంశమంతటా అధర్మం అలుము కుంటుంది.

అధర్మాఽభిభవాత్కృష్ణ! ప్రదుష్యన్తి కులస్త్రియః ।
స్త్రీషు దుష్టాసు వార్ష్ణేయ జాయతే వర్ణసంకరః ॥

కృష్ణా! అధర్మం ప్రబలితే కులస్త్రీలు చెడిపోతారు. దానితో జాతి సంకరం జరుగుతుంది.

సంకరో నరకాయైవ కులఘ్నానాం కులస్యచ ।
పతంతి పితరో హ్యేషాం లుప్తపిండోదక క్రియాః ॥

వర్ణసంకరం వల్ల కులానికీ, కులనాశకులకూ కలిగేది నరకమే. వారి పితృదేవతలు పిండోదక కార్యాలు లేక అధోగతి పాలవుతారు.

దోషైరేతైః కులఘ్నానాం వర్ణసంకరకారకైః ।
ఉత్సాద్యంతే జాతిధర్మాః కులధర్మాశ్చ శాశ్వతాః ॥

కులాన్ని నాశనంచేసే వాళ్ళమూలంగా కలిగే వర్ణ సాంకర్యం కారణంగా శాశ్వతాలైన జాతిధర్మాలూ, కుల ధర్మాలూ అడుగంటిపోతాయి.

ఉత్పన్నకులధర్మాణాం మనుష్యాణాం జనార్దన ।
నరకే నియతం వాసో భవతీత్యనుశుశ్రుమ ॥

జనార్దనా! కులధర్మాలు నశించిన కుటుంబాలవారు శాశ్వత నరకవాసులవుతారని వింటున్నాము.

అహో! బత! మహత్పాపం కర్తుం వ్యవసితా వయమ్ ।
యద్రాజ్యసుఖలోభేన, హంతుం స్వజన ముద్యతాః ॥

ఎంత ఆశ్చర్యం! రాజ్యలోభంతో బంధువులను చంప డానికి పూనుకుని, ఘోరపాపాలు చేయడానికి సిద్ధపడ్డాం కదా.

యది మామప్రతీకారం అశస్త్రం శస్త్రపాణయః ।
ధార్తరాష్ట్రా రణే హన్యుః తన్మే క్షేమతరం భవేత్ ॥

ఆయుధాలు ధరించిన ధార్తరాష్ట్రులు అస్త్రశస్త్రాలు విసర్జించిన నన్ను యుద్ధంలో సంహరిస్తే అది నాకు మరింత మంచిది.

సంజయ ఉవాచ:

ఏవ ముక్త్వాఽర్జున స్సంఖ్యే రథోపస్థ ఉపావిశత్ ।
విసృజ్య సశరం చాపం శోక సంవిగ్న మానసః ॥

సంజయుడు: అర్జునుడు అలా చెప్పి దుఃఖాక్రాంతుడై విల్లమ్ములు విడిచిపెట్టి రణరంగంలో రథం మీద చతికిల బడ్డాడు.

ఇలా ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మవిద్య, యోగశాస్త్రం, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదం అయిన శ్రీమద్భగవద్గీతలోని "అర్జున విషాదయోగం" అనే మొదటి అధ్యాయం సమాప్తం.

(శేషం)

గ్రంథసమీక్ష

"విగ్రహశిల్ప రహస్యము"

[శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావు వెల: 8-00 రూ. 1-8 డెమ్మీ 133 పుటలు. ప్రతులకు డి. వి. సుబ్బారావు 8-14-2, రెడ్ క్రాస్ వీధి, గాంధీనగరం, కాకినాడ, తూ.గో.జిల్లా]

విగ్రహారాధన వేదసమ్మతముకాద మనలో కొందఱి వాదము. కాని అది శాస్త్ర పరిచయములేని మాట. ఋగ్వేదములోనే విగ్రహనిర్మాణ ప్రశంస యున్నది.

"క ఇమం దశభి ర్మమేంద్రం క్రీణాతి ధేనుభిః
యదా వృత్రాణి జంఘన దథైనం మే పునర్దదత్"

"నా ఈ ఇంద్రుని ఎవడేని పది ఆవుల నిచ్చి కొనినచో, బాగుండును. అయితే అట్లుకొనినవాడు తన పని తీరిన పిదప అనగా ఆ ఇంద్రపూజ వలన తన పాపములను పోగొట్టుకొనిన తరువాత, మరల నా యింద్రుని నాకిచ్చి వేయవలయును.

ఇట్లనుటచేత ఆకాలముననే శిల్పాచార్యులు ఇంద్రాది దైవమూర్తులను నిర్మించి కొంత గోధనమునకో, మఱొక ప్రతి ఫలమునకో - వాటిని భక్తులకు ఉపాసనార్థమై (అద్దెకు) ఇచ్చుచుండెడివారని తెలియుచున్నది. కావున విగ్రహారాధనము, లేదా ప్రతిమార్చనము ఋగ్వేదకాలముననే కలదని విశదమగుచున్నది. అంతియేకాదు. ఋగ్వేదములో రథనిర్మాణము, ఖడ్గాద్యాయుధములయు, భూషణములయు నిర్మాణ ప్రశంసను గూడ కాంచగలము. సృష్టికర్త ఈ జగములను కర్మారుని (కమ్మరి) వలె నిర్మించినాడని దిగువ నుదాహరించిన మంత్రవాక్యమనుచున్నది.

"బ్రహ్మణస్పతి రేతా సం కర్మార ఇవాధమత్

వేదర్షులలో పెక్కురు మహాశిల్పాచార్యులూ, శిల్పప్రవర్తకులును. సానగ, సనాతన, అహభూన, ప్రత్న, సువర్ణులనెడి పంచఋషులు పంచశిల్పములకు స్రష్టలని యజుర్వేదమును, సంస్కృత వాఙ్మయమును సుస్పష్టముగనే పేర్కొనుచున్నవి.

అంతియేకాక, భృగ్వంగిరోగణము, ఋభువులు, త్వష్ట, విశ్వరూపుడు, బృహస్పతి మొదలగు వారుమహాశిల్పులనుటకు అనేక దృష్టాంతములున్నవి. "తక్షామ భృగవో న రథమ్" అనెడి మంత్రవాక్యమునకు అర్థము వ్రాయుచు సాయణులు "....అథవా భృగవో రథకారాః" అని వ్రాసెను. వీరే కాక, వసిష్ఠాగస్త్య, విశ్వామిత్ర, కశ్యపాదులుకూడ శిల్పులును, శిల్పశాస్త్ర నిర్మాతలును, అనెడి విషయము నేడు వారి పేరులతో ప్రచారమునందున్న శిల్పశాస్త్ర గ్రంథములే విశదీకరించుచున్నవి. మన పురాణములందు అటనట శిల్పప్రశంస యున్నది. అగ్నిపురాణము ప్రత్యేకముగా దేవతా మూర్తుల నిర్మాణ ప్రకారములను అనుశాసించినది "మయశిల్ప, కాశ్యపశిల్ప సమరాంగణ సూత్రధార, అపరాజిత పృచ్ఛ శిల్పరత్నాదులలోను, కొన్ని ఆగమములలోను మూర్తి నిర్మాణ ప్రకారములు విస్తరముగా వివరింపబడినవి. అట్లే విష్ణుధర్మోత్తరము నందును మూర్తి నిర్మాణ ప్రశంస కలదు.

ప్రకృతి గ్రంథము విష్ణుధర్మోత్తర పురాణము 3వ ఖండము 44 అధ్యాయమునుండి 85వ, అధ్యాయము వఱకు ఆంధ్రీకరణము గ్రంథకర్త శ్లోకములనిచ్చి వాటికి సరళశైలిలో తాత్పర్యము వ్రాసినారు. ఇందు-బ్రహ్మ, విష్ణు, శంభు, ఇంద్ర, యమ, వరుణ, విశ్వకర్మ, విశ్వరూపాదులైన 58 విగ్రహముల నిర్మాణ ప్రకారములు వివరింపబడినవి. విష్ణు విగ్రహమునుగూర్చి చెప్పుచు -

"మనస్తు గరుడో జ్ఞేయః, సర్వభూత శరీరగం,
తస్మాచ్ఛీఘ్రతరం నాస్తి, తదైవ బలవత్తరమ్."

"మనస్సే గరుడపక్షి. మనస్సుకంటె వేగముగా పోవునది మఱియొకటి లేదుకదా! (26, 27 పుటలు) ఈ విధముగా అటనట విగ్రహశిల్ప రహస్యము శ్రీగ్రంథమున వివరింపబడినవి. 17 పుటలుగల "తొలి పలుకు" లో స్వామి దయానందుల "ధర్మ విజ్ఞానము" నాధారము చేసికొని విగ్రహారాధన రహస్యములు కొన్ని వివరింపబడినవి. అట్లే గ్రంథాంతమున అనుబంధములో ఆధునికుల భావనను గూర్చియు, అవతారతత్త్వమును గూర్చియు మఱి కొన్ని విశేషములతో సంగబడినవి. ఈ కాలమున ఇట్టి గ్రంథముల ఆవశ్యకమెంత యేని కలదు.

ఇట్టి గ్రంథములకు ధనసహాయము చేయుచు, ముద్రాభాగ్యమును కలిగించుచున్న తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారు అభినందనీయులు.

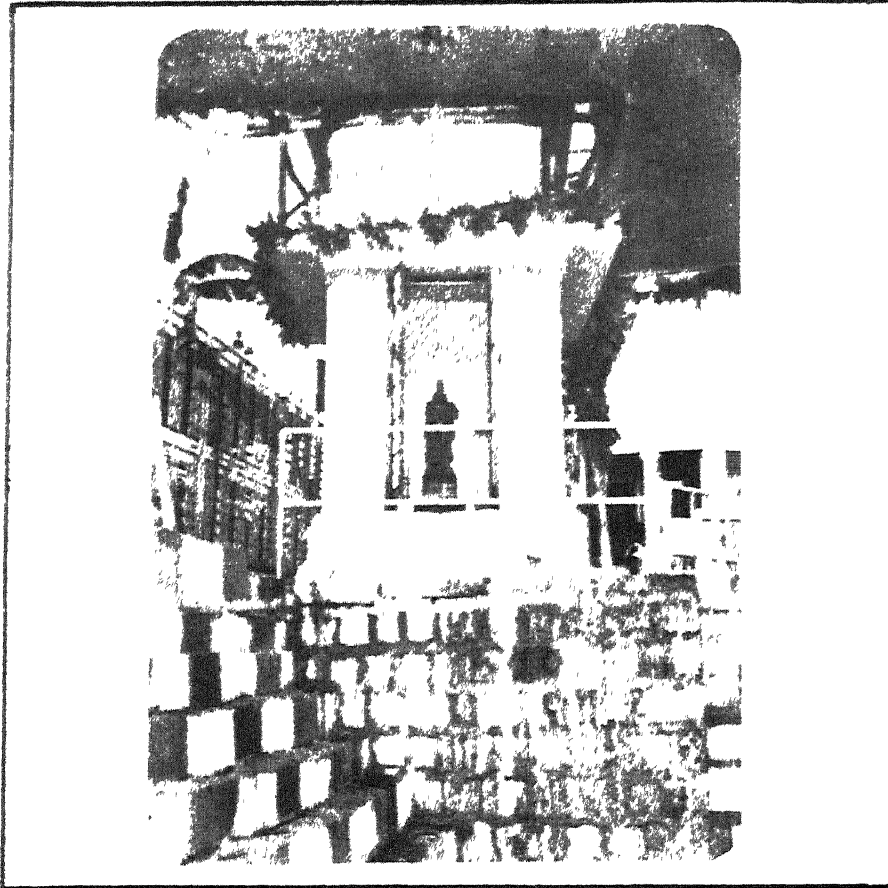
— భూమానంద.

*

దివ్యవాణి

ఉన్నవాడిజేబు ఎన్నడు తరగదు
కన్నవాడిప్రేమ ఎన్నడు కరగదు
నన్నుకాదని చెడుట నరకదారి
అన్నినీవని అనుట అథమదారి
నిన్నునీవె తెలిసి నిజములో కలిసి
సన్నుతించిన జన్మ సార్థకంబగును
వన్నినవన్నాగ పరిధిలో నీవుంటె
ఎన్ని జన్మలకైన నిన్ను నీ వెఱుగవు
కన్నుతెరిచిచూడు కలగాని కలిలోన
అన్నినీవిగావు నిన్న నీదికాదు
సున్నకెంత విలువ మున్ను అంకెలేక
నిన్నుచేరు దైవమన్ని నీకొసగు

— సుంకర రామమోహనరావు

జీర్ణోద్ధరణ తరువాత శ్రీ ఆంజనేయస్వామి ఆలయం

తిరుమలలో శ్రీవారి పుష్కరిణీ తీరానగల ఎదురు పుష్కరిణి ఆంజనేయస్వామి వారి ఆలయ జీర్ణోద్ధరణ సందర్భంగా మార్చి 12 వ తేది నుండి 5 రోజులపాటు ఆలయ సంప్రోక్షణ కార్యక్రమాలు ఆగమోక్త విధిని నిర్వహించబడినవి.

మహా సంప్రోక్షణ విధిని మొదలుపెట్టే సన్నివేశంలో టి. టి. డి. కార్య నిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి, వారి అర్ధాంగి.

శ్రద్ధాంజలి

రాష్ట్ర దేవాదాయ ధర్మాదాయశాఖ మంత్రి, శ్రీ ఈలి ఆంజనేయులుగారు మార్చి 28 వ తేదిన గుండెపోటుతో హైదరాబాదులో ఆకస్మికంగా మృతిచెందటం పట్ల 'సప్తగిరి' తన ప్రగాఢ సంతాపం ప్రకటిస్తోంది. తత్త్వచింతనకు, దైవభక్తికి పేరుపొందిన శ్రీ ఆంజనేయుల మృతికి శ్రద్ధాంజలి ఘటించే నిమిత్తం మార్చి 29వ తేదిన టి. టి. డి. కార్యాలయాలన్నింటిని మూసివుంచారు.

అన్నమాచార్య వర్ధంతి

పదకవితాపితామహులు,సంకీర్తనాచార్యులు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులవారి 480 వ వర్ధంతి ఉత్సవాలు తిరుపతి శ్రీ అన్నమాచార్య కళామందిరంలో ఏప్రిల్ 10 వ తేది నుండి 12 వ తేది వరకు జరగనున్నాయి. ప్రసిద్ధ కళాకారులు పాల్గొంటున్న ఈ ఉత్సవాల ప్రారంభ దినాన శ్రీ మేడసాని

వార్తాలహరి

మోహన్‌గారి అష్టావధాన కార్యక్రమం ప్రత్యేకాకర్షణ.

ఏకాంతసేవ

తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో ఏకాంత సేవా సమయాన్ని ఫిబ్రవరి 12 వ తేది నుండి మార్పు చేయటం జరిగింది. ఆమంత్రణోత్సవంతో సంబంధం లేకుండా ఏకాంతసేవకు 50/ రూ లతో ప్రత్యేక టికెట్‌లను ప్రవేశపెట్టిన దృష్ట్యా ఈ మార్పు అవసరమైంది. ప్రస్తుతం ఏకాంతసేవ రాత్రి 12-30 గం॥లకు కాకుండా 10-30గం॥ లకే జరుగుతున్నది.

ఉగాది ఆస్థానం

ఏప్రిల్ 14 వ తేది తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో ఉగాది ఆస్థానం జరుగుతుంది. తత్కారణంగా ఆరోజున కల్యాణోత్సవం,

బ్రహ్మోత్సవం వాహనసేవలు, వసంతోత్సవం వంటి ఆర్జిత సేవల్ని రద్దు చేయడమైనది. ప్రసాద చెరుపులు పద్యారం వదులు స్వీకరించబడుతాయి.

సమాచారకేంద్రం

తిరుపతి విమానాశ్రయంలో యాత్రికుల సౌకర్యార్థం టి. టి. డి. నెలకొల్పిన సమాచారకేంద్రానికి టి.టి.డి. కార్యనిర్వహణాధికారి సతీమణి శ్రీమతి నిర్మలా కుమారస్వామి రెడ్డి మార్చి 27వ తేదిన ప్రారంభోత్సవం చేశారు. ఈ కేంద్రంలో దేవస్థాన ప్రచురణలతోబాటు యాత్రికులకు అవసరమైన సూచనలను సలహాలను అందించటమేగాక 25 రూపాయల ప్రత్యేక దర్శనం టికెట్‌లను కూడా విక్రయిస్తారు. ఇటువంటి కేంద్రాలనే త్వరలో తిరుపతి ఆర్. టి. సి. బస్టాండులోనూ, రైలుస్టేషన్‌లోనూ, అలిపిరివద్ద నెలకొల్పాలని దేవస్థానం సంకల్పించింది.

సంక్షిప్తవార్తలు

* అన్నమాచార్య వాఙ్మయ ప్రచురణ పథకం ప్రత్యేకాధికారిగా శ్రీగౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారిని టి. టి. డి. పునర్నియమించింది. గత సంవత్సరం అక్టోబరు 1 వ తేది పదవీ విరమణ చేయవలసి వుండిన శ్రీ శర్మగారు మరో రెండేళ్ళపాటు తమ పదవిలో కొనసాగుతారు.

* ఆలయాలకు సగంశాతం సబ్సిడీతో ప్రతిమలను, విగ్రహాలను సరఫరా చేస్తున్న సందర్భాలలో వాటి రవాణా వ్యయంలో కూడ సగంశాతం భరించాలని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఇటీవల నిర్ణయించింది.

* యాత్రికులకు, ఉద్యోగులకు చాలినంతగా వైద్యసదుపాయం కల్పించే నిమిత్తం తిరుమలలోని అశ్విని హాస్పిటల్‌లో ఒక మెడికల్ ఆఫీసర్‌ను, తిరుపతిలోని కేంద్రవైద్యశాలలో ఇద్దరు మెడికల్ ఆఫీసర్లను టి. టి. డి. అదనంగా నియమిస్తోంది.

నిర్వాహకమండలి నిర్ణయాలు

(సమావేశ తేదీలు : 28–2–1983 మరియు 1–3–1983)

* తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల సహకారసంస్థ డైరెక్టర్‌గా దేవస్థాన పాలకమండలి పక్షాన శ్రీమతి కె. ప్రభావతమ్మ స్థానంలో శ్రీమతి ఎన్. రాజకుమారిని నియమించడమైనది.

* శ్రీ వేంకటేశ్వర శిల్పకేంద్రంలో చదువు పూర్తిచేసిన విద్యార్థులకు 'శిక్షణ శిల్పులు' గా నెలకు 200 రు॥ స్థిరవేతనంతో రెండేళ్ళపాటు శిల్పకేంద్రంలోనే ఉపాధి కల్పించేందుకు తీర్మానించడమైనది.

* తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల దత్తత గ్రామమైన తాళ్ళపాకలో తి. తి. దే. నిర్మించిన ప్రాథమిక పాఠశాల నూతన భవనాన్ని నెలకు రూ॥ 100/– నామమాత్రపు అద్దెతో కడప జిల్లాపరిషత్ కార్యదర్శికి పాఠశాలను 30 సంవత్సరాలపాటు లీజుకివ్వటమైనది.

* తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ఆలయాలలో పనిచేస్తున్న నాదస్వర, డోలు వాద్యకారులకు లోయర్ డివిజన్ గుమాస్తా వేతనాన్ని (రూ॥ 425–650) మంజూరు చేయడమైనది.

* తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో నిత్య దిట్టం క్రింద అదనంగా యాత్రికులకు పంచిపెట్టే అన్నప్రసాదాలకు శని, ఆదివారాలలో క్రిందివాటిని చేర్చడమైనది. కదంబం (ఉదయం మొదటిగంట తరువాత) రెండుసోలలు. కదంబం (రాత్రి గంట తరువాత) రెండుసోలలు దధ్యోదనం (రెండవగంట తరువాత) రెండుసోలలు.

* హరిద్వారంలోని భద్రకాళీ పీఠాన్ని, ఆపీఠాధిపతులైన శ్రీ కల్యాణానంద తీర్థస్వామీజీ కోర్కెమేరకు ఎట్టి షరతులు లేకుండ స్వాధీనం చేసుకొనేటందుకు అంగీకరించడమైనది.

* యాత్రికుల సౌకర్యాలకై ఖర్చుచేసే నిమిత్తం తిరుచానూరు గ్రామపంచాయతీకి 1981–82, 1982–83 సంవత్సరాలకు గాను రూ॥ 50,000 ల గ్రాంటును మంజూరు చేయడమైనది.

* 1983 జనవరిలో రాష్ట్ర శాసనసభ రద్దు కారణంగా టి.టి.డి. బోర్డులో ఏర్పడిన మూడు ఖాళీలకు ప్రస్తుత శాసనసభ సభ్యులైన శ్రీమతి నన్నపనేని రాజకుమారి, శ్రీ తలారి రుద్రయ్య, శ్రీ గుర్రం మాధవరెడ్డి గార్లను టి.టి.డి. నిర్వాహక మండలిలోని ఒక ఖాళీకి శ్రీమతి నన్నపనేని రాజకుమారిని ఇటీవల ఆంధ్రప్రదేశ్ గవర్నర్ నామినేట్ చేయటం సమోదు చేయటమైనది.

* తిరుపతి రైల్వే వోవర్‌బ్రిడ్జినుంచి కపిలతీర్థంవరకు రాష్ట్రప్రభుత్వం నిర్మిస్తున్న బైపాస్‌రోడ్ మిగులు పనిని దేవస్థాన ఇంజినీరింగ్‌శాఖ చేపట్టి సత్వరంగా పూర్తి చేయాలని తీర్మానించడమైనది.

* తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ఉద్యోగుల గృహవసతికోసం తిరుపతి వినాయకనగర్, గోవిందరాజనగర్ ప్రాంతాలలో రు॥ 54 లక్షల 76 వేలవ్యయంతో అదనపు క్వార్టర్లను నిర్మించేటందుకు తీర్మానించడమైనది.

* తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల విద్యాలయాల ప్రాంగణాలను ఆట స్థలాలను రాజకీయాలతో నిమిత్తంలేని ప్రజాహిత సంస్థలు ధార్మిక సంఘాలు తమ తమ కార్యకలాపాలకు వాడుకొనేందుకు అంగీకరిస్తూ దేవస్థానం ఇటీవల ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది. *

అభిమన్యుడు	అమరచిత్రకథ ప్రచురణలు	2_00
[illegible]	,,	3_75
మహాభారతం	,,	2_00
శ్రీరామకథ	,,	2_00
అర్జునగర్వభంగం	,,	2_00
కార్తికేయుడు	,,	2_00
గణేశుడు	,,	2_00
నారదగాథలు	,,	2_00
రామానుజులు	,,	2_00
భజగోవిందం	శ్రీ స్వామీ చిన్మయానంద	3_50
హిందూధర్మము	శ్రీ నములకంటి జగన్నాథమ్	5_00
భారతం భాగం-3	ఉషశ్రీ	2_50
అన్నమాచార్యులు	శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులుశెట్టి	1_00
ఆధ్యాత్మసంకీర్తనలు మొదటి సంపుటం పునర్ముద్రణ	పరిష్కర్త: శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ	5_00
శ్రీనివాస బాలశిక్ష	సంకలనం: డా॥ విద్వాన్‌విశ్వం	1_00
సీతాదేవి	డా॥ డి. శ్రీధరబాబు	1_00
శ్రీ వేంకటేశ్వర లఘుకృతులు	పరిష్కర్త: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి	4_80
లక్ష్మీకటాక్షము	విద్వాన్ జి. టి. సూరి	0_70
అన్నమాచార్య సంకీర్తనలు సంపుటి 1	కూర్పు: శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులుశెట్టి	2_25
సంపుటి 2	,,	2_75
కథాసరిత్సాగరము	అనువాదం: డా॥ విద్వాన్ విశ్వం	5_00
ఆదిత్యపురాణ అంతర్గత శ్రీ వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యం	అనువాదం: ఆర్. రామమూర్తిశర్మ	5_00
ఆదిత్యహృదయము	శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు	0_75
భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము	,,	5_00
హనుమంతుడు - భీముడు	అమరచిత్రకథ	2_00
భీష్ముడు	,,	2_00
ఏకలవ్యుడు	శ్రీ ఎస్. బి. ఎస్. భట్టాచార్య	0_50
అద్వైతము-బ్రహ్మతత్త్వము	శ్రీ కె. ఎల్. నారాయణరావు	5_00
తిరుపతి చరిత్రము	అనువాదం: దివి రంగనాథాచార్యులు	15_00
శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవం	శ్రీ పండిత వేదాన్తం జగన్నాథాచార్యులు	12_00
శ్రీ వేంకటాచల మహాత్మ్యము		4_25
(స్కాందపురాణం)	అనువాదం: విద్వాన్ సరిపెల్ల విశ్వనాథశాస్త్రి	3_25
శ్రీ రామానుజ కీర్తికౌముది	సంకలనం: శ్రీ ధనకుధరం వరదాచార్యులు	10_00
శ్రీ తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల జీవితచరిత్రము (ద్విపద)	తాళ్ళపాక చిన్నన్న	7_25
అన్నమాచార్య సంకీర్తనలు, ఆధ్యాత్మికములు	పరిష్కర్త: గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ	5_00
అన్నమాచార్య సంకీర్తనలు: రెండవ సంపుటి	పరిష్కర్త: కె. శ్రీనివాసులుశెట్టి	1_00
అందియకథ	అనువాదం: పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి	2_50
సూక్తిముక్తావళి	డా॥ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య	0_20

వీటి ప్రతులు తి. తి. దేవస్థానముల సమాచార కేంద్రాలన్నింటిలోనూ లభిస్తాయి. లేదా వెల్‌ఫేర్ ఆఫీసరు, తి. తి. దేవస్థానములు, తిరుపతి. అను చిరునామాకు వ్రాసి పొందవచ్చును- పోస్టలుఛార్జీలు ప్రత్యేకం. వి.పి.పి. లు అంగీకరించబడవు.

Edited and Published on behalf of the T. T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D. Press,
by M. Vijayakumar Reddy, L.P.T., Manager, T.T.D. Press, Tirupati.

27-3-'83—T. T. D. INFORMATION CENTRE
AT AIRPORT-RENIGUNTA

SRI VENKATESWARA SWAMY FLOAT FESTIVAL
FROM 24-3-'83 TO 28-3-'83.

Regd. No. H/TRP/13. విడిప్రతి రూ. 1/-

సప్తగిరి

పాఠకులకు
రచయితలకు
కళాకారులకు
ఏజెంట్లకు
అందరికి
ఉగాది
శుభాకాంక్షలు

